BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

George TOPÂRCEANU

COCOSTÂRCUL ALBASTRU

LITERA
CHIŞINĂU 1998

CZU

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Textele au fost reproduse după:

G. Topârceanu, *Scrieri* în două volume. Ediţie îngrijită, prefaţă, note, comentarii, tabel cronologic şi bibliografie de Al. Săndulescu. Editura Minerva, Bucureşti, 1983.

Coperta: *Isai Cârmu*

ISBN

TABEL CRONOLOGIC

1886 *21 martie* S-a născut la Bucureşti George, cel de-al doilea copil al soţilor Ion şi Paraschiva Topârceanu.

1893 Începe să înveţe la o şcoală mărginaşă din Bucureşti.

1895—1898 Face ultimele clase ale şcolii primare la Şuici-Argeş şi primele încercări literare.

1898 Este înscris la liceul "Matei Basarab" din Bucureşti.

1901 Este transferat la liceul "Sf. Sava".

1904 Topârceanu debutează la revista umoristică "Belgia Orientului".

1905—1907 Publică versuri sentimental-epigonice în revistele "Duminica", "Revista noastră", "Revista ilustrată" etc.

1906 Îşi încheie studiile liceale. Se înscrie la Facultatea de drept, fără să-şi termine studiile.

1907 Colaborează la "Viaţa literară şi artistică", revistă condusă de G. Coşbuc.

1909 Se înscrie la Facultatea de litere. Publică în "Viaţa românească" şi în alte reviste.

1910 Publică poeziile **Noapte de mai, Balada chiriaşului grăbit, Balada popii din Rădeni.**

1911 Se stabileşte la Iaşi, devenind secretar de redacţie la revista "Viaţa românească". Publică poezii, proză, cronici teatrale etc.

1912 Se căsătoreşte cu Victoria Iuga, în acelaşi an născându-i-se fiul Gheorghe.

1912—1913 Redactează revista “Teatrul” împreună cu M. Sevastos.

1913 Ia parte la războiul balcanic.

1916 Apar primele volume ale lui G. Topârceanu: **Balade vesele** şi **Parodii originale.**

1918 Colaborează la ziarul “Lumina” al lui Constantin Stere (Bucureşti). Publică **Balada morţii** şi note memorialistice.

1919 Se întoarce la Iaşi şi redactează, împreună cu M. Sadoveanu, revista “Însemnări literare”. Publică **Balada munţilor, Rapsodii de toamnă.**

1920 Apare volumul **Balade vesele şi triste.**

1921 Apare ediţia a II-a a **Parodiilor originale.**

1926 G. Topârceanu devine laureat al Premiului naţional de poezie. La 7 mai este numit director al Teatrului Naţional din Chişinău.

1927 Apare ediţia a III-a a **Parodiilor originale.**

1928 Apar volumele **Migdale amare** (ediţia I-a) şi **Balade vesele şi triste** (ediţia a III-a).

1930 Este numit inspector general teatral pentru Moldova.

1931 **Baladele vesele şi triste** apar în ediţia a IV-a.

1932 Apar **Parodiile originale** (ediţia a IV-a).

1933 Rosteşte la Bucureşti conferinţa *Cum am devenit moldovan?*

1935 Ţine conferinţa *Cum am devenit ieşean?*

1936 Este ales membru corespondent al Academiei Române. Îi apare volumul **Pirin-Planina.**

1937 *7 mai* Moare la Iaşi, de cancer la ficat.

BALADE VESELE ŞI TRISTE

RAPSODII DE PRIMĂVARĂ

I

Sus prin crângul adormit,
A trecut în taină mare,
De cu noapte, risipind
Şiruri de mărgăritare
Din panere de argint,
    Stol bălai
    De îngeraşi
    Cu alai
    De toporaşi.
Primăvară, cui le dai?
Primăvară, cui le laşi?

II

Se-nalţă abur moale din grădină.
Pe jos, pornesc furnicile la drum.
Acoperişuri veştede-n lumină
Întind spre cer ogeacuri fără fum.

Pe lângă garduri s-a zvântat pământul
Şi ies gândacii-Domnului pe zid.
Ferestre amorţite se deschid
Să intre-n casă soarele şi vântul.

De prin balcoane
Şi coridoare
Albe tulpane
Fâlfâie-n soare.
Ies gospodinele
Iuţi ca albinele,
Părul le flutură,
Toate dau zor.
Unele mătură,
Altele scutură
Colbul din pătură
Şi din covor.

Un zarzăr mic, în mijlocul grădinii,
Şi-a răsfirat crenguţele ca spinii
De frică să nu-i cadă la picioare,
Din creştet, vălul subţirel de floare.

Că s-a trezit aşa de dimineaţă
Cu ramuri albe — şi se poate spune
Că-i pentru-ntâia oară în viaţă
Când i se-ntâmplă-asemenea minune.

Un nor sihastru
Şi-adună-n poală
Argintul tot.
Cerul e-albastru
Ca o petală
De miozot.

III

Soare crud în liliac,
Zbor subţire de gândac,
      Glasuri mici
      De rândunici,
Viorele şi urzici...
Primăvară, din ce rai
Nevisat de pământeni
Vii cu mândrul tău alai
Peste crânguri şi poieni?
Pogorâtă pe pământ
În mătăsuri lungi de vânt,
Laşi în urmă, pe câmpii,
      Galbeni vii
      De păpădii,
Bălţi albastre şi-nsorite
De omăt topit abia,
Şi pe dealuri mucezite
Arături de catifea.

Şi porneşti departe-n sus
După iarna ce s-a dus,
După trena-i de ninsori
Aşternută pe colini...
Drumuri nalte de cocori,
Călăuzii cei străini,
Îţi îndreaptă an cu an
Pasul tainic şi te mint
Spre ţinutul diafan
Al câmpiilor de-argint.
Iar acolo te opreşti

Şi doar pasul tău uşor,
În omăt strălucitor,
Lasă urme viorii
De conduri împărăteşti
Peste albele stihii…

Primăvară, unde eşti?

CÂNTEC

Frumoasă eşti, pădurea mea,
  Când umbra-i încă rară
Şi printre crengi adie-abia
  Un vânt de primăvară…

Când de sub frunze moarte ies
  În umbră viorele,
Iar eu străbat huceagul des
  Cu gândurile mele…

Când strălucesc sub rouă grea
  Cărări de soare pline,
Frumoasă eşti, pădurea mea.
  Şi singură ca mine…

BALADA MORŢII

Cobora pe Topolog
Dintre munţi, la vale...
Şi la umbra unui stog
A căzut din cale.

În ce vară? În ce an?
Anii trec ca apa...
El era drumeţ sărman
Muncitor cu sapa.

Oamenii l-au îngropat
Într-un loc aiurea,
Unde drumul către sat
Taie-n lung pădurea.

Şi de-atunci, lângă mormânt,
Plopi cu frunză rară
S-au zbătut uşor în vânt,
Zile lungi de vară.

Soarele spre asfinţit
Şi-a urmat cărarea.
Zi cu zi l-au troienit
Vremea şi uitarea.

Dimineaţa ca un fum
Urcă pe coline,
Zvon de glasuri dinspre drum
Până-n preajmă-i vine.

Peste vârfuri lunecând
În argint, condurii
Înfioară când şi când
Liniştea pădurii...

Numai colo-ntr-un frunzar
Galben în lumină,
Stă pe-o creangă de arţar
Pasăre străină.

Stă şi-aşteaptă fără glas
Parcă — să măsoare
Cum se mută, ceas cu ceas,
Umbra după soare...

*

Astfel, tot mai neştiut
Spre adânc îl fură
Şi-l îngroapă-n sânu-i mut
Veşnica Natură.

Vara trece; pe cărări
Frunza-n codru sună.
Trec cernite înserări,
Nopţi adânci cu lună.

Iar când norii-nvăluiesc
Alba nopţii Doamnă,
Peste groapa lui pornesc
Vânturi lungi de toamnă...

BALADA CĂLĂTORULUI

O, e-atât de bine când pe drumuri ninse
Întâlneşti o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Când te prinde noaptea călător la drum!

Sania coboară clinul de pădure.
Fug în urma noastră luminişuri sure
Şi-n singurătatea care ne petrece,
Peste vârf de arbori, asfinţitul rece
Străbătând podoaba crengilor subţiri
Luminează-n aer bolţi de trandafiri.

Dar amurgul palid a-nceput să scadă.
Noaptea, ca un abur, creşte din zăpadă.
Se ivesc departe măguri de hotar,
Într-un loc se face drum pustiu de car,
Şi-o fântână strâmbă pe lumina zării
Pare că sporeşte liniştea-nserării...

Drum de vis! E clipa mutei agonii
Când alaiul Nopţii zboară pe câmpii,
Când singurătatea umbrele-şi arată
Şi departe-n şesuri Ziua alungată
Lângă reci fruntarii alergarea-şi curmă,
Cu ochi mari de spaimă să privească-n urmă,
Să-şi adune-n locul unde-a-ncremenit
Peste sâni de gheaţă părul despletit.

Ca-ntr-o presimţire sufletul ţi-e-nchis.
Unde eşti? Îţi pare că trăieşti un vis...

Treci lăsând în urmă, la răspântii mute,
Umbre solitare şi necunoscute,
Treci ducând o parte din tristeţea lor,
Un suspin, o rugă, un zadarnic dor.
Iar târziu, când taina dimprejur te cheamă
Şi-ţi strecoară-n suflet un fior de teamă,
Singur cu povara cugetului tău
Te cuprind deodată lungi păreri de rău
După-o fericire care întârzie,
După câte n-au fost, dar puteau să fie,
După cele duse pentru totdeauna...

Astfel, cu mirare, te trezeşti când luna
Luminează somnul unei lumi din basme,
Iar omătul umple noaptea de fantasme.

. . . .
. . . .

O, e-atât de bine când pe drumuri ninse
Întâlneşti o casă cu lumini aprinse,
Un ogeac din care se ridică fum,
Când te prinde noaptea călător la drum!

BALADA POPII DIN RUDENI

De la târg la Vadul-Mare
Taie drumul prin poieni,
Legănându-se călare,
Popa Florea din Rudeni.

Şi-n priveliştea bogată
Sus pe culme, jos pe drum,
Iarna palidă-şi arată
Plăzmuirile de fum.

Somnul revărsat în fire,
Gerul sfânt al Bobotezii
A-nchegat argint subţire
Peste faldurii zăpezii
Şi, legând în gheaţă stropii,
Bura care-n aer joacă
A ţesut pe barba popii
Fire lungi de promoroacă.

Bolta sură ca cenuşa,
Codrii vineţi — dorm adânc.
Sună numai căldăruşa
Atârnată de oblânc.

Bate Surul din potcoavă
Drum de iarnă, fără spor,
Calcă rar şi cu zăbavă
Lunecuşuri de pripor.
Şi-n tăcerea care creşte,
Adâncit ca-ntr-o visare,
Popa când şi când şopteşte
Legănându-se călare…
Scutură din treacăt salbe,
Reci podoabe care mint,
Surpă bolţi de ramuri albe
Cu portaluri de argint.
Lângă drum bătut de sănii

Unde malul stă să cadă,
Vede urme de dihănii
Înstelate pe zăpadă.
Iar pe culmea unei creste,
Ameţit de zare multă,
Strânge frâul fără veste
Şi-mpietrit pe cal ascultă.

Nici o şoaptă... nici un ropot...
Numai din adâncuri sure
Vine vuiet lung de clopot
Peste-ntinderi de pădure...

Lung îi sună în ureche,
Pe când el cu grijă scoate
Pântecoasă ploscă veche
Din desaga de la spate.

Şi cu plosca ridicată,
Zugrăvit pe cerul gol,
Popa capătă deodată
Măreţie de simbol.

*

Colo-n vale, unde drumul
Taie luminişuri rare,
Printre plopi se vede fumul
Hanului din Vadul-Mare.

Calul, vesel, simte locul
Şi s-abate scurt din cale, —

C-a-nvăţat şi dobitocul
Patima sfinţiei-sale...

Iar hangiţa iese-n uşă,
Bucuroasă de câştig.
Ochii-i râd spre căldăruşă:
— Frig, părinte?
— Straşnic frig!

BALADA MUNŢILOR

I

S-au ivit pe rând în soare,
Jos, la capătul potecii,
Turma albă de mioare,
Noatinele şi berbecii.

Sunet de tălăngi se-ngână.
Sub poiana din Fruntarii,
Zăboveşte-n deal la stână
Baciul Toma cu măgarii.

El se pleacă din cărare
Şi tot leagă şi dezleagă,
Cumpăneşte pe samare
O gospodărie-ntreagă:
Maldăr de tărhaturi grele
Cu desagi, căldări şi pături,
Că de-abia pot sta sub ele
Doi măgari voinici alături.

Gata!... Baciul stă pe gânduri,
Peste frunte mâna-şi duce.
Se ridică-n două rânduri
Şi domol îşi face cruce.

Apoi cată lung spre creste
Şi spre ţarcurile goale...
Şi convoiul, fără veste,
A pornit încet la vale.

*

Cerul şi-a schimbat veşmântul.
Ploaia parcă stă să-nceapă.
Printre brazi coboară vântul
Ca un foşnet lung de apă.
Adâncit în gânduri multe
Baciul stă şi nu-şi dă seamă
C-a rămas în loc s-asculte...

După el, călcând cu teamă,
Merg tăcuţii lui prieteni
Prin sălbatice pripoare,
Pe sub poale verzi de cetini,
Pe potecă fără soare,
Ori străbat în pas alene
Luminişuri fără flori,
Singuratice poiene
Cu mesteceni visători...
Rar trezesc în a lor cale
Câte-o piatră sub copită.
Iar când drumul se prăvale
Jos, la coastă povârnită,

Calcă baciul ca pe gratii
Şi-i struneşte blând cu gura:
— Cătinel, feciorii tatii,
Ca să n-o pornim de-a dura!...

II

Astfel, turmă după turmă
Pleacă toamna de la stâni,
De rămân pustii în urmă
Munţii singuri şi bătrâni.

Astăzi ca şi-odinioară,
Cât s-afundă-n vreme anii,
Ei văzură cum coboară
Pe cărări de plai ciobanii,
Când pe soare, când pe ploaie,
Vreme multă, fără număr,
Cu căciula lor de oaie
Şi cu sarica pe umăr,
A' trecutului vii moaşte
Peste care vremea creşte, —
Culmea verde mi-i cunoaşte,
Stânca sură mi-i iubeşte...

Iar în urma lor, pe sară,
Astăzi ca şi alte dăţi,
Lungă linişte coboară
Peste mari singurătăţi.

Toamna cu-a ei albă frunte
Şi cu galbenii-i conduri
A lăsat argint pe munte
Şi rugină pe păduri.

La răspântii creşte stogul
De foi moarte de curând.
Strigă-n vale Topologul,
Şi-a lui larmă, când şi când,
Ca o voce omenească
Până sus pe culmi tresare,
Preajma mută s-o trezească
Din senina ei visare.

Tot mai jos apoi se lasă
Poala norilor pe munte.
Vin din iarna-ntunecoasă
Zile lungi cu ploi mărunte.
Neguri dese-ncep să cadă,
Se târăsc în jos pe plai.
Pe păduri se strâng grămadă
Falduri albe de buhai.
Brazii stau în nemişcare,
Printre ramuri ploaia pică, —
Nici o creangă nu tresare,
Nici un zbor de păsărică.
Numai ferigele ude,
Putregaiul şi bureţii
Îşi trimit miresme crude
În desimea groasă-a ceţii.
Trunchiuri strâmbe, răsturnate
Scorburile şi buştenii

Cu-a lor cioturi, pe-nserate
Umplu codrii de vedenii.

Sihla neagră se-nfioară.
Speriat, dintr-un hăţiş
Pui sfios de căprioară
A ieşit la luminiş...
Cu blăniţa zgribulită
Stă şi-ascultă nemişcat...
Vremea pare-ncremenită...
Brazii fruntea şi-au plecat,
Spăimântaţi, ca pentru rugă:
Colo-n fundul curmăturii,
Dormitând pe-o buturugă
S-a ivit Muma-Pădurii...
Dar nu-i nimeni să-i zărească
Trupul hâd şi deşirat,
Faţa galbenă de iască,
Nasul — ciot de brad uscat.
Nici nu vede, nici n-aude,
Doar îşi scutură pe-o mână
Părul ei de vreascuri ude,
Fruntea plină de ţărână.
Şi cum stă cu ceaţa-n spate
Istovită lângă trunchi,
Rădăcini şi crengi uscate
Îi atârnă pe genunchi.
Negurile-i sug puterea.
Ochii-i nemişcaţi şi suri
Cheamă noaptea şi tăcerea
Din adâncuri de păduri...

III

Şi se duc pe nesimţite
Nopţi pustii şi zile reci,
Cum s-adună, putrezite,
Frunze moarte pe poteci.
Colo sus, culcat pe-o rână,
Stă Negoiul mohorât
Cu-a lui negură bătrână
Care-i ţine de urât.
Fulgii-ncep apoi să cadă.
Firea-şi doarme somnul ei
Amorţită sub zăpadă...

Iar târziu, la Sfântu-Andrei,
Când cobori de la povarnă
Printre plopi subţiri şi rari,
În senină zi de iarnă
Vezi departe munţii mari
Cum îşi zugrăvesc în soare
Piscuri vinete spre cer,
Povârnişuri sclipitoare,
Brazi împodobiţi de ger,
Atârnând ca nişte salbe
Pe grumajii lor de stânci,
Peste plaiurile albe
Şi prăpăstiile-adânci.

PASTEL

Din asfinţit, de peste munte,
Răsfrângeri roşii de amurg
Se sfarmă-n licăriri mărunte
Şi-n Dunărea umbrită curg.

Dar unda tulbure le-ngroapă
Când, sub răchitele din vale,
De-abia mai tremură pe apă
Ca nişte coji de portocale.

Acolo jos, peste cununa
Întunecatului boschet,
Sclipeşte-n aer semiluna
Din vârful unui minaret.

Şi parcă zugrăvit anume,
Îşi culcă umbra până-n mal
Ostrovul izolat de lume
Ca un castel medieval.

El pare-o navă fermecată
Ce-a ancorat aici, sub munte,
Minune îndelung visată
De valul Dunării cărunte!

A aşteptat în nopţi senine
Strălucitoarea dimineaţă,
Când din adâncul apei line
S-a ridicat la suprafaţă

Ca o grădină plutitoare
Cu pomi şi păsări împreună,
Cu florile-i ce râd în soare
Şi noaptea tremură sub lună.

RAPSODII DE VARĂ

I

Cine-ar putea să spună
Câţi secoli au trecut
        De-o lună,
De când nu te-am văzut?...

Salcâmii plini de floare
Se uită lung spre sat,
        Şi-n soare
Frunzişul legănat

Le-atârnă ca o barbă...
Acolo mi-am găsit
        În iarbă
Refugiul favorit.

Acolo, ca-ntr-un templu,
De-atâtea dimineţi
        Contemplu
O tufă de scaieţi.

Pe când departe-n zare,
Mirat ca un copil,
        Răsare
Un astru inutil...

II

Iubito, fără tine
Începe-o nouă zi...
        Dar cine
Le poate socoti?

Că zilele-n restrişte
Se-nalţă şi apun
        Ca nişte
Baloane de săpun...

Cu mâinile sub tâmplă
Cum stau aşa culcat,
        Se-ntâmplă
Un fenomen ciudat:

Privirea mea distrată
Prin negre rămurişti
        Mi-arată
Doi ochi adânci şi trişti

Şi-n orice strop de rouă
Văd două braţe, mici
        Ca două
Picioare de furnici.

Dar dacă o lăcustă,
Din verdele talaz,
        Robustă
Îmi sare pe obraz, —

Din ochii mei dispare
Mirajul interpus,
        Pe care
L-am zugrăvit mai sus,

Şi-n ochii mei deodată,
Ca-n alte dimineţi,
        S-arată
O tufă de scaieţi...

III

Acum natura-ncepe
Cu tainicul ei glas
        Din stepe
Să cânte-ncet pe nas.

Prin ierburile crude,
Sub cerul fără fund,
        S-aude
Un bâzâit profund

Şi până la amiază
Pământul încropit
        Vibrează
Adânc şi liniştit.

Sunt gâze şi gângănii
Ce sar şi fac mereu
        Mătănii
Când trec prin dreptul meu,

Şi-mpreunându-şi zborul,
În ierburi îşi ascund
        Amorul
Multiplu şi fecund.

IV

Şi-n vremea asta, oare,
Când eu visez mereu
        La soare —
Ce face dorul meu?

Iubirea mea nebună,
De-abia trezită-n zori,
        Adună
Mănunchiuri mari de flori.

Se-ntreabă — ce să facă?
Şi făr-a pregeta,
        Ea pleacă
Întins, la casa ta.

Şi nici nu bagi de seamă
Cum pasu-i furişat
        Cu teamă
S-apropie de pat,

Ci doar treasari deodată
Şi parcă-ţi pare rău.
        Mirată,
Te uiţi în jurul tău...

Iar ea-ntr-un suflet vine
Cu părul desfăcut
        La mine,
Să-mi spuie ce-a făcut...

Aşa, spre zarea largă,
Pe zi de-atâtea ori
        Aleargă
Pe drumuri lungi de flori.

V

Târziu, când peste lanuri
Coboară spre câmpii
        Noianuri
De umbre argintii;

Când luminosul crainic,
Luceafărul stingher
        Şi tainic
S-aprinde iar pe cer

Şi cu lumina nouă
Sclipeşte ca un strop
        De rouă
Pe vârful unui plop,

Iubirea mea fugară
De-abia s-a liniştit,
Şi-afară,
Ca un copul trudit,

Pe-un maldăr de sulfine,
Cu cel din urmă gând
La tine,
Adoarme suspinând.

BROAŞTELE

Am ascultat din umbră cântarea lor înaltă.
Buchetele de trestii dormeau cu foşnet lin.
Era o lună plină în fiecare baltă,
Şi-n fiecare undă o piatră de rubin.

Iar nuferii, pe care lianele-i dezgroapă
Când i-a-nchegat în tremur lumina unui val,
Păreau luceferi galbeni, căzuţi adânc în apă
Să-nsemne calea lunii spre-ntunecatul mal.

Ostroave mari de umbră închipuiau corăbii,
Iar papura, mişcată în treacăt de zefiri,
Nălţa mănunchi în aer tremurătoare săbii,
Prin pânza de lumină a undelor subţiri.

Şi broaştele semeţe cântau cu glasuri multe
Pe când, din înălţime, privindu-şi faţa-n lac,
Un nour singuratic stătea uimit s-asculte
Cum bat ca toaca toate şi-o clipă toate tac.

Se ridicau departe prelungi bătăi din palme
Şi note-adânci de flaut ieşeau de jos, din stuh.
Părea că lapidează tăcerea nopţii calme
O grindină de note zvârlite în văzduh.

Şi cum deasupra apei s-amestecau întruna
Umplând singurătatea de freamăt viu, părea
Că toate laolaltă apostrofează luna.
Că fiecare broască se ceartă cu o stea.

Erau ocări în larma lunaticei orchestre
Şi rugă arzătoare în tainicul ei zvon.
Spuneau Nemărginirii durerile terestre
Cu imnul lor zadarnic, solemn şi monoton...

Cum le-ascultam din umbră acvatica fanfară,
Sub cerul vast al nopţii cu ele-am retrăit
O noapte luminoasă din era terţiară.
Nefericit şi singur ca primul troglodit.

ACCELERATUL

Peste fagi cu vârfuri sure
A căzut amurgul rece.
Înserarea mută trece
Furişată prin pădure.
Spre apus abia s-arată
Printre crengi, întunecată,
O văpaie de rubin...
Din frunzişurile grele
De-nnoptare, tot mai vin
Glasuri mici de păsărele...

Reci şi palide-n senin
Se ivesc deasupra stele.

*

Şi deodată, dintre dealuri
Se desprinde larg un zvon
Depărtat şi monoton,
Ca un murmur lung de ape
Revărsate peste maluri...
Creşte-n luncă, mai aproape,
Umple văile vecine
De răsunet mare...
Vine!...

Fulger negru... trăsnet lung
Dus pe aripi de furtună,
Zguduind pământul tună,
Zările de-abia-i ajung...
Parcă zboară,
Parcă-noată.
Scuipă foc, înghite drum,
Şi-ntr-un valvârtej de fum
Taie-n lung pădurea toată...

A trecut...
        Dinspre câmpie,
Vuiet greu de fierărie
Se destramă în tăcere...
Scade-n depărtare...
Piere...

*

Iar în urmă-i, din tufişuri,
De prin tainice-ascunzişuri,
Se ivesc pe jumătate
Păsărele ciufulite,
Alarmate
Şi-ngrozite:
Cine-i?... Ce-i?... Ce-a fost pe-aici?...
Ciripesc cu glasuri mici
Cinteze şi pitulici.
Doar un pui de piţigoi,
Într-un vârf de fag pitic,
Stă cu penele vulvoi
Şi făcând pe supăratul:
— Ce să fie? Nu-i nimic.
A trecut Acceleratul...

SFÂRŞIT DE VARĂ

Dacă liniştea pădurii adormite
Nici o veste de-altădată nu-ţi trimite
Şi pe freamăte pornite de departe
Nu te-ajunge glas de dincolo de moarte,
Vin' cu mine să ne pierdem în zadar
Printre galbenele rarişti de stejar,
Cu sfioase campanule şi sulfine,
Pe cărări pe unde nimeni nu mai vine.

Dulce zumzet somnoros şi ireal
Să ne cheme spre poienele din deal.
Taina liniştii înalte să ne fure
Prin cotite luminişuri de pădure

Şi la umbră să ne-mbie mai târziu
O clopotniţă de aur străveziu,
Legănând deasupra creştetelor noastre
Licuricii înălţimilor albastre...

Fără gânduri, ca-ntr-un somn abia deschis,
Să trăim în clipe lungi acelaşi vis.
Foi uscate-n jurul tău să cadă rar,
La ureche să-ţi descânte un bondar
Şi cum stai cu ochii-nchişi pe jumătate,
Soare galben printre ramuri nemişcate
Să-ţi învăluie-n tăcere şi-n lumină
Fruntea mică de domniţă bizantină.

*

Iar la-ntoarcere, să trecem prin păşuni
Şi prin funduri de livadă cu aluni,
Printre garduri fumurii şi solitare
Ce se uită-n urma noastră cu mirare...
Şi din treacăt, ici şi colo, să culegi
Sânziene cu tulpinele întregi,
Margarete, scânteioare şi aglice,
Un buchet de flori orfane şi calice,
Lung în coadă şi ghimpos şi cu ţărână.
La plecare să-l ţii falnic într-o mână,
Dar cu vremea, desfoiat, să-ţi pară greu
Şi la urmă să mi-l dai să-l duc tot eu...

O şopârlă pe cărare, lângă noi,
Speriată să foşnească dintre foi
Şi să stea, să vă uitaţi o dată bine,
De departe, tu la ea şi ea la tine,

Tu de sus şi ea din pietrele fierbinţi,
Amândouă serioase şi cuminţi.

Mai încolo o crenguţă de mălin
Ori un ghimpe să te-ntârzie puţin
Şi — purtând de-a lungul văilor prin ţară
Vestea nouă a sfârşitului de vară,
Flutur mic, într-o lucire de-asfinţit,
Să ne-ntâmpine din ţarină grăbit,
Cu rugină pe albastre aripioare
Ca o veştedă petală de cicoare.

RAPSODII DE TOAMNĂ

I

A trecut întâi o boare
Pe deasupra viilor,
Şi-a furat de prin ponoare
Puful păpădiilor.

Cu acorduri lungi de liră
I-au răspuns fâneţele.
Toate florile şoptiră,
Întorcându-şi feţele.

Un salcâm privi spre munte
Mândru ca o flamură.
Solzii frunzelor mărunte
S-au zburlit pe-o ramură.

Mai târziu, o coţofană
Fără ocupaţie
A adus o veste-n goană
Şi-a făcut senzaţie:

Cică-n munte, la povarnă,
Plopii şi răsurile
Spun că vine-un vânt de iarnă
Răscolind pădurile.

Şi-auzind din depărtare
Vocea lui tiranică,
Toţi ciulinii pe cărare
Fug cuprinşi de panică...

Zvonul prin livezi coboară.
Colo jos, pe mlaştină.
S-a-ntâlnit un pui de cioară
C-un bâtlan de baştină

Şi din treacăt îi aruncă
Altă veste stranie,
C-au pornit-o peste luncă
Frunzele-n bejanie!

II

Într-o clipă, alarmate,
Ies din şanţuri vrăbiile.
Papura pe lac se zbate
Legănându-şi săbiile.

Un lăstun, în frac, apare
Sus pe-un vârf de trestie
Ca să ţie-o cuvântare
În această chestie.

Dar broscoii din răstoacă
Îl insultă-n pauze
Şi din papură-l provoacă
Cu prelungi aplauze.

Lişiţele-ncep să strige
Ca de mama focului.
Cocostârci, pe catalige,
Vin la faţa locului.

Un ţânţar, nervos şi foarte
Slab de constituţie,
În zadar vrea să ia parte
Şi el la discuţie.

Când deodată un erete,
Poliţai din naştere,
Peste baltă şi boschete
Vine-n recunoaştere

Cu poruncă de la centru
Contra vinovatului,
Ca să-l aresteze pentru
Siguranţa statului...

De emoţie, în surdină,
Sub un snop de bozie,
O pastaie de sulcină
A făcut explozie.

III

Florile-n grădini s-agită.
Peste straturi, dalia,
Ca o doamnă din elită
Îşi îndreaptă talia.

Trei petunii subţirele,
Farmec dând regretelor,
Stau de vorbă între ele:
“Ce ne facem, fetelor?...”

Floarea-soarelui, bătrână,
De pe-acum se sperie
C-au să-i cadă în ţărână
Dinţii, de mizerie.

Şi cu galbena ei zdreanţă
Stă-n lumina matură,
Ca un talger de balanţă
Aplecat pe-o latură...

Între gâze, fără frică
Se re-ncep idilele.
Doar o gărgăriţă mică,
Blestemându-şi zilele,

Necăjită cere sfatul
Unei molii tinere,
Că i-a dispărut bărbatul
În costum de ginere.

Împrejur îi cântă-n şagă
Greierii din flaute.
“Uf, ce lume, soro dragă!”
Unde să-l mai caute?

L-a găsit sub trei grăunţe
Mort de inaniţie.
Şi-acum pleacă să anunţe
Cazul la poliţie.

IV

Buruienele-ngrozite
De-aşa vremi protivnice
Se vorbiră pe şoptite
Să se facă schivnice.

Şi cum ştie-o rugăciune
Doamna măsălariţă,
Tot soborul îi propune
S-o aleagă stariţă.

Numai colo sus, prin vie,
Rumenele lobode
Vor de-acuma-n văduvie
Să trăiască slobode.

Vezi! de-aceea mătrăguna
A-nvăţat un brusture
Să le spuie-n faţă una
Care să le usture!...

Jos, pe-un vârf de campanulă
Pururea-n vibraţie,
Şi-a oprit o libelulă
Zborul plin de graţie.

Mic, cu solzi ca de balaur,
Trupu-i fin se clatină,
Juvaer de smalţ şi aur
Cu sclipiri de platină.

V

Dar deodată, pe coline
Scade animaţia...
De mirare parcă-şi ţine
Vântul respiraţia.

Zboară veşti contradictorii,
Se-ntretaie ştirile...
Ce e?... Ce e?... Spre podgorii
Toţi întorc privirile.

Iat-o!... Sus în deal, la strungă,
Aşternând pământului
Haina ei cu trenă lungă
De culoarea vântului,

S-a ivit pe culme Toamna,
Zâna melopeelor,
Spaima florilor şi Doamna
Cucurbitaceelor...

Lung îşi flutură spre vale,
Ca-ntr-un nimb de glorie,
Peste şolduri triumfale
Haina iluzorie.

Apoi pleacă mai departe
Pustiind cărările,
Cu alai de frunze moarte
Să colinde zările.

. . . .

. . . .

Gâze, flori întârziate!
Muza mea satirică
V-a-nchinat de drag la toate
Câte-o strofă lirică.

Dar când ştiu c-o să vă-ngheţe
Iarna mizerabilă,
Mă cuprinde o tristeţe
Iremediabilă...

BALADA UNUI GREIER MIC

Peste dealuri zgribulite,
Peste ţarini zdrenţuite,
A venit aşa, deodată,
Toamna cea întunecată.

Lungă, slabă şi zăludă,
Botezând natura udă
C-un mănunchi de ciumafai, —
Când se scutură de ciudă,
Împrejurul ei departe
Risipeşte-n evantai
      Ploi mărunte,
      Frunze moarte,
      Stropi de tină,
            Guturai...

Şi cum vine de la munte,
      Blestemând
      Şi lăcrimând,
Toţi ciulinii de pe vale
Se pitesc prin văgăuni,
Iar măceşii de pe câmpuri
O întâmpină în cale
Cu grăbite plecăciuni...

Doar pe coastă, la urcuş,
Din căsuţa lui de humă
A ieşit un greieruş,
Negru, mic, muiat în tuş
Şi pe-aripi pudrat cu brumă:

— Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Nu credeam c-o să mai vii
Înainte de Crăciun,
Că puteam şi eu s-adun
O grăunţă cât de mică,
Ca să nu cer împrumut
La vecina mea furnică,
Fi'ndcă nu-mi dă niciodată,
Şi-apoi umple lumea toată
Că m-am dus şi i-am cerut...
Dar de-acuş,
Zise el cu glas sfârşit
Ridicând un piciorus,
Dar de-acuş s-a isprăvit...

Cri-cri-cri,
Toamnă gri,
Tare-s mic şi necăjit!

CATRENE

"N-o să mai iubesc", zisese
Biată-mi inimă naivă,
Dar văzându-te pe tine,
A căzut în recidivă.

*

Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:

Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătore.

*

Musafiri la mine-acasă,
Fără să-i poftesc vreodată,
Am un şoarec, doi painjeni
Şi, din când în când, o fată.

*

La fereastra ta-mi zâmbiră
Toate florile din glastră,
Numai floarea cea mai dulce
A fugit de la fereastră.

*

Cum pierzi noaptea cu cititul!
Am trecut din întâmplare
Şi-mi venea, aşa, să intru
Şi să suflu-n lumânare...

*

Zici că la război, iubito,
Vii cu mine fără preget...
O, dar cum plângeai asară,
Când te-ai înţepat la deget!

*

Greu mi-i, dragă, fără tine
Şi te chem de-atâtea ori, —

Nu din zori şi până-n sară,
Cât din sară până-n zori...

*

Multe-i spun când nu m-ascultă,
Dar tresar şi tac din gură
Când, c-un zâmbet, îşi ridică
Ochii de pe cusătură.

*

Ochii negri, faţa albă
Păr întunecat şi mare,
Inima — un sloi de gheaţă.
Alte semnalmente: n-are.

*

Draga mea, fără cuvinte,
Doar din ochi pricepe toate.
Numai cât mă uit la dânsa
Şi-mi răspunde: “Nu se poate!“

*

“Toate-s vechi”, a zis poetul...
Chiar şi cântecul acesta
A mai fost, odinioară,
Publicat în *Zend-Avesta*.

MANON ŞI DES GRIEUX

Ea-şi pune voalul cu mişcări discrete.
El stă cuprins de-o presimţire gravă.
Cerşindu-i mut o clipă de zăbavă.
Sărută braţul zâmbitoarei fete.

— Sunt trist, Manon: mi-e inima bolnavă...
Atât şopti, cu faţa la perete,
Căci se temea acum să nu-l îmbete
Ameţitoarea ochilor otravă.

Şi ea s-a dus... În clipa asta mare
I-a aruncat din prag o sărutare
Şi n-a-nţeles durerea-i fără nume...

O, tu cea mai nebună dintre toate,
Manon, Manon! de ce-ai lăsat pe lume
Atâtea zeci de mii de strănepoate!...

BALADA CHIRIAŞULUI GRĂBIT

Trec anii, trec lunile-n goană
Şi-n zbor săptămânile trec.
Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamantanul şi plec!

Eu nu ştiu limanul spre care
Pornesc cu bagajul acum,
Ce demon mă pune-n mişcare,
Ce taină mă-ndeamnă la drum.

Dar simt că m-apasă pereţii, —
Eu sunt chiriaş trecător:
În scurtul popas al vieţii
Vreau multe scimbări de decor.

Am stat la mansardă o lună.
De-acolo, de sus, de la geam,
Şi ziua şi noaptea pe lună
Priveam ca la teatru, madam!
Când luna-mi venea la fereastră,
Oraşul părea că mă cheamă
Să-i văd în lumină albastră
Fantastica lui panoramă...
Mai sus, într-o cameră mică,
Făceau împreună menaj
Un moş, un actor şi-o pisică.
Iar dincolo, jos, la etaj —
O damă cu vizite multe
Şi-alături de ea un burlac,
Un demon serios de la Culte
Cu cioc şi cu ghete de lac.

De-acolo, pe-o vreme ploioasă,
Mi-am pus geamantanu-n tramvai
Şi-abia am ajuns pân-acasă:
Pe Berzei, la conu Mihai.

Ţin minte şi-acuma grădina,
Fersetrele unse cu var...
În faţă sta coana Irina
Şi-n curte, un fost arhivar.
Vedeai răsărind laolaltă,

Un colţ luminos de ietac,
Pridvorul cu iederă naltă
Şi flori zâmbitoare-n cerdac...
Pe-atunci înflorea liliacul
Şi noaptea cădea parfumată
Umplând de miresme cerdacul, —
Şi-avea arhivarul o fată...
Stam ceasuri întregi sub umbrarul
De flori, aşteptând neclintit
(C-avea obicei arhivarul
Să sforăie noaptea cumplit).
Târziu, când se da la o parte
Perdeaua, părea că visez...
Şi iar am plecat mai departe,
De teamă să nu mă fixez.

Străine privelişti fugare!
Voi nu ştiţi că-n inimă port
O dulce mireasmă de floare,
Parfumul trecutului mort...

Şi-am stat la un unchi, pe Romană,
Ţiu minte... dar unde n-am stat?
La domnul Manuc, o persoană
Cu nasul puţin coroiat;
La doamna Mary, pe Regală
(O, cum mă ruga să nu plec!
Mi-a scris chiar o carte poştală);
Pe strada Unirii la Şbeck;
Pe Grant, lângă birtul lui Sbierea;
Pe Witing, pe Tei la Confort, —
M-a dus pretutindeni puterea

Aceluiaşi tainic resort.
C-aşa mi-e viaţa — o goană,
Şi astfel durerile trec...

Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamantanul şi plec!

NOAPTE DE MAI

Sărman cizmar!
Ce demon te-a ursit să stai
Pe trepiedul tău barbar,
În noaptea limpede de mai?...

O şoaptă prinde să-nfioare
Umila ta singurătate.
Prelung şi rar, în depărtare
Un clopot miezul nopţii bate.
Coboară vremea ca o apă
Nestăvilită-n lunga-i cale,
Şi fiecare ceas îngroapă
Comoara tinereţii tale.
Ca nişte ritmice ciocane
Răsună paşii pe asfalt:
Sunt ghete mari “americane”
Şi ghete mici cu tocul nalt...
Acum odaia-ţi pare mică.
Te uiţi cu silă împrejur...
Un fum subţire se ridică
Din lampa ta cu abajur...
Şi iată, ca-n atâtea rânduri,

Ai devenit sentimental,
Privind cu ochii duşi pe gânduri
Pantoful delicat de bal.
În căptuşala-i de mătasă
Te-ndeamnă visul tău curat
Să pui o formă graţioasă
De piciorus aristocrat...

. . . .

O vezi la bal... aşa, înaltă
Şi elegantă ca o floare...
În ploaie de *confetti* saltă
Perechile dănţuitoare...
Şi visul tău acum te-arată
Frumos ca un locotenent,
Când vii în faţa ei deodată
Şi-i faci uşor un compliment:
— Dansaţi cu mine, domnişoară?
— Mersi! răspunde ea încet...
Şi-n luxul care vă-nconjoară,
O strângi la pieptul tău, discret.
Te prinde redingota bine.
Sunt mândre ghetele de lac:
Zâmbeşti, încrezător în tine...
Apoi, când muzicile tac,
La braţ vă strecuraţi afară,
Prin parcul liniştit să stai
Cu ea, pe-o bancă solitară,
În noaptea tainică de mai...
Şi-ţi tremură deodată mâna
Când te gândeşti c-ai săruta,

În raza lunii, pe stăpâna
Pantofului din mâna ta.

O, mâna ta rudimentară,
Cu piele aspră, de toval!...
Acum în pieptul tău coboară
Revolta caldă, ca un val.
Alungi vedeniile triste
Din lumea celor fericiţi,
Şi mii de gânduri anarhiste
S-aprind în ochii tăi trudiţi.
O, cum ai răscula norodul,
“Sărmana plebe care-asudă“, —
Ai da nebun cu calapodul
În rânduiala asta crudă!
Va trebui să vie-odată
Acel feeric viitor...
Şi-n mintea ta înfierbântată,
Te vezi deodată orator:
Înflăcărat rosteşti tirade,
Porneşti mulţimea după tine.
Se-nalţă mii de baricade
Şi cad palatele-n ruine.
Tu vezi în noapte mii de torţii,
“Femei cu părul despletit”,
Prin aer trece duhul morţii
Şi-al răzbunării vânt cumplit!...

Dar până-atunci, la judecată,
Pe trepiedul tău barbar,
Cu fruntea-n mână rezemată
Ai adormit...
Sărman cizmar!

NOAPTE DE IARNĂ

Cad din cer mărgăritare
Pe oraşul adormit...

Plopii, umbre solitare
În văzduhul neclintit,
Visători ca amorezii
Stau de veghe la fereastră,
Şi pe marmura zăpezii
Culcă umbra lor albastră.

Iarna!... Iarna tristă-mbracă
Streşinile somnoroase,
Pune văl de promoroacă
Peste pomi şi peste case.
Scoate-o lume ca din basme
În lumini de felinare —
Umple noaptea de fantasme
Neclintite şi bizare.
Din ogeagul de cărbune
Face albă colonadă
Şi pe trunchiuri negre pune
Capiteluri de zăpadă,
Iar prin crengile cochete
Flori de marmură anină, —
O ghirlandă de buchete
Care tremură-n lumină.
Reci podoabe-n ramuri goale
Plouă fără să le scuturi,
Ici, risipă de petale,
Colo, roi uşor de fluturi...

*

Şi din valul de zăpadă,
Ca o mută arătare
Legănându-se pe stradă,
Un drumeţ ciudat răsare...
Vine cu popasuri multe,
Face-n calea lui mătănii.
Câte-odată stă s-asculte
Clopoţeii de la sănii.
Alteori uimit tresare,
Dă din mâini şoptind grăbit —
Parcă spune-o taină mare
Unui soţ închipuit...
Ca o umbră din poveste
Se strecoară-ncet, şi iar
Stă deodată fără veste
Rezemat de-un felinar.

Faţa lui se lămureşte, —
Pare-nduioşat acum...
Visător şi lung priveşte
Casele de peste drum:
Poartă mică... pomi în floare...
O fereastră luminată...
Streşini albe de ninsoare...
Toate-i par ca *altădată!*

Şi păreri de rău trecute
Cad pe inima-i trudită,
Ca un stol de păsări mute
Pe-o grădină părăsită:

“Bulgăraş de gheaţă rece,
Iarna vine, vara trece
Şi n-am cu cine-mi petrece...
Bulgăraş topit în foc,
Dacă n-am avut noroc!
Dacă n-am avut noroc...”

Glasul, înecat, se curmă.
Omul, şovăind în stradă,
Pleacă iar, lăsând în urmă
Pete negre pe zăpadă.

SINGURI

Dormi!... Un val de aer umed am adus cu mine-n casă.
Tremurând s-a stins văpaia lumânării de pe masă,
Iar acuma numai ochiul de jăratic din cămin
Licăreşte-n umbra dulce, ca o piatră de rubin.

Bate vânt cu ploaie-n geamuri
Şi e noapte neagră-afară...
Plânsul streşinii suspină ca un cântec de vioară
Monoton, şoptind povestea unei vremi de mult uitate...
Nici o rază nu pătrunde prin perdelele lăsate.

Ci-ntunericul prieten stăpânind până departe,
Şi de oameni şi de patimi fericirea ne-o desparte.
Singur eu veghez în noapte,
Ploaia cântă tot mai tare...
Şi m-apropii, ochii negri să-i deschid cu-o sărutare.

ÎN DRUM

Peste firea mută doarme
Cerul plin de stele.
Patru plopi ascund în umbră
Casa dragei mele.

Dar mi-a fost pesemne calea
De-un duşman ursită:
Am găsit lumina stinsă,
Uşa zăvorită...

De trei nopţi aceeaşi cale
Bate călătorul.
Cine n-are dor pe vale
Nu-mi cunoaşte dorul.

Gânduri triste, mâine sară
Viu în ciuda voastră, —
Şi de-o fi zăvor la uşă
Intru pe fereastră!

NOAPTE DE TOAMNĂ

Murmur lung de streşini, risipite şoapte
Cresc de pretutindeni şi se pierd în noapte.
Rareori prin storuri o lumină scapă
De-mi aprinde-n cale reci oglinzi de apă
Şi-mi trimite-n faţă raza ei răsfrântă...

Ploaia bate-n geamuri, streşinile cântă.

Dar treptat, cu larmă potolită scade
Cântecul acestui tremur de cascade.
Tot mai des în preajmă umbre vii răsar,
Ploaia peste case pică tot mai rar
Şi-n grămezi de neguri apele se strâng...

Lumea-ntreagă doarme, streşinile plâng.

Până când o rază de argint în zare,
Lămurind pe boltă straturi de ninsoare,
Lin desface umbra şi de crengi anină
Scânteieri albastre, boabe de lumină.
Iar acum din taina cerului deschis,
Peste firea mută cad lumini de vis
Şi-n troiene albe norii se desfac...

Dar când iese luna, streşinile tac.

*

Dormi, iubire dulce!...
Numai eu întârziu, singur pe cărare,
Farmecul acestei clipe călătoare...
Gândurile mele vin să te deştepte,
Din pridvorul tainic să cobori pe trepte.
Să cobori în toamna limpede şi rece
Şi, visând cu mine clipa care trece,
Să-mi sporeşti tristeţea ceasului târziu
Când, străin de tine, sufletu-mi pustiu
Va porni zadarnic, rătăcind pe drum,
Să sărute urma paşilor de-acum.

ROMANŢĂ

O, vis al iubirii trecute!
Sunt singur — omătul târziu
Pătează aleile mute
Şi parcul e încă pustiu.

Văd iarăşi castanii şi plopii.
Prin ramuri suspine străbat.
Acum cu sfială m-apropii
De banca pe care ai stat.

Şi pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

PĂINJINIŞ

În plasa gândurilor mele de lumină
Ţi-am prins imaginea: o viespe
Subţire-n mijloc, ageră şi fină.

O adiere poate s-o desprindă
Din luminosul ei hamac.
Să cadă ca o floare pe faţa unui lac,
Să-i tulbure metalica oglindă...

E seară... Plopii înşiraţi în zare
Se sting departe —

Văpăi de umbră, facle funerare
La căpătâiul zilei moarte...

De ce să-mi stai zadarnic împotrivă?
Rămâi a mea...
O, nu te zbate, dulcea mea captivă, —
Reţeaua fină s-ar cutremura
Şi fiecare fir întins prea tare
Mă doare...

Că le-am urzit — painjen solitar —
Nu din argintul razelor de lună,
Ci din fiorul unui vis bizar
Pe care Noaptea mi-l aduce-n dar
Ca să-l trăim o clipă împreună...

EPILOG

Lângă ţărmul tristei mări
M-am oprit pe-o stâncă.
Apa tremură spre zări,
Verde şi adâncă.

Sufletu-mi, împovărat
De-o iubire moartă,
Se ridică ne-mpăcat
Şi cu el o poartă,

Cum îşi duce greu în zbor
Vulturul de mare,
Peste valuri călător,
Prada moartă-n gheare...

DISTIH EROIC

Plop tânăr, încrustat în miezul verii,
Cu ramuri vii şi frunză sclipitoare,
Când râul vântului te scaldă,
Învaţă-mă să râd ca tine-n soare,
Să-i sorb lumina caldă.

*

Plop negru, încrustat în ger
Şi-ncremenit sub lună
Cu rămuriş de zgură şi de fier...
Învaţă-mă să uit lumina verii
Şi-n câmp silhui
Să dau tristeţea mea tăcerii
Şi gândurile mele nimănui...

INFERNUL

Stanţe apocrife la *Divina Comedie*

I

"Allor si mosse, ed io gli tenni dietro."[1]
Dante

... Trudit apoi, m-am aşezat pe-o stâncă.
La capătul călătoriei mele
Se deschidea prăpastie adâncă.

[1] "Atunci el porni şi eu îl urmai" (*Infernul,* Cântul I).

Şi străbătând a norilor perdele
Cu-nveninate ace de lumină,
Sclipeau în întuneric şapte stele.

Eu le simţeam arsura pe retină
Şi-n van mă apăram, cu faţa-ntoarsă,
De raza lor caustică şi fină.

Simţii atunci că-n juru-mi se revarsă
Un pal amurg ce umple de-ntristare
Văzduhul mirosind a piatră arsă.

Şi-n aburi de pucioasă, pe cărare,
Văzui venind spre mine fără grabă
Un om cu nasul dezolat şi mare.

Părea că Cerul pe figura-i slabă
A pus stigmatul dragostei şi-al urii,
Eternizând profilul lui de babă:

Tristeţe-amară-n colţurile gurii,
O frunte devastată de furtună
Şi de-ale vremii nobile injurii.

Purta pe cap o veştedă cunună
Şi-n ochii lui părea că, deopotrivă,
Melancolia lumii-ntregi s-adună.

Aşa, din vasta vremii perspectivă,
El cobora-n tăcere către mine,
Ţinând în gol privirea-i corosivă.

— De unde vii şi cine eşti, străine?
L-am întrebat, abia şoptind cuvântul.
— Eu viu de unde nimeni nu mai vine...

De şase veacuri m-a-nghiţit pământul.
Viaţa-mi dete vitrega Firenze,
Şi la Ravena mi-am găsit mormântul.

Poet am fost şi-n libere cadenţe
Cântai Amorul ce-mi robi toţi anii,
Din pragul tristei mele-adolescenţe.

Dar vrând să-mpac a' patriei zâzanii,
Mărunte intrigi, lupte intenstine,
Cu ură grea m-au prigonit duşmanii.

În crud exil, pribeag prin ţări străine,
Visai atunci o vastă trilogie
Pe care-am prins-o-n şiruri de terţine

Săpate în granit pe veşnicie;
Şi ca o răzbunare milenară
Am publicat *Divina Comedie.*

Un op, pe care anii-l îngropară
Sub comentarii sterpe şi pedante,
Ce-mi fac contemporanii de ocară...

— Cum, tu, eşti tu nefericitul Dante,
Cel care-a Morţii jalnice mistere
Le-a evocat în rapsodii vibrante?

Nu pot, Maestre, nici n-am precădere
Să te slăvesc aşa cum se cuvine!...
Dar mult aş vrea, spre umedele sfere,

În patria eternelor suspine
Să mă conduci, precum odinioară
Virgiliu te-a călăuzit pe tine.

El, mie: — Oare, crezi că tot ce zboară,
Cum zice un adagiu, — se mănâncă?
Fiindc-ai scris o cronică uşoară,

Nici superficială, nici adâncă,
Vrei să-ţi servesc acum de cicerone?...
— Nici tu, Maestre, nu scriseseşi încă

La început, decât vreo cinci *Canzone,*
O carte plină de elucubraţii
Şi câteva sonete monotone.

Dar lui Virgiliu i-ai intrat în graţii
(Adăugai, văzându-l că rezistă), —
El se purta mai bine cu confraţii...

— Epoca voastră materialistă
Mi-a zdruncinat credinţa de-altădată, —
O-ntoarse el. Infernul nu există,

Sau cel puţin eu unul niciodată
Nu l-am văzut decât cu ochii minţii,
Orbit de-o superstiţie uzată.

Eu, lui: — Acestea-s roadele Ştiinţei!
Concepţia lui Strauss şi-a lui Nietzsche,
De care mi s-au strepezit toţi dinţii!

Dar cel puţin te-ai întrebat ce-ar zice
În clipa asta, dacă fără veste
Te-ar auzi divina Beatrice?

El mi-a răspuns placid: — Amorul este
Un *ce* banal, prin care Firea drege
A Nimicirii opere funeste;

Un van instinct, de sub a cărui lege
Nici microorganismele nu scapă.
Eu, lui: — Atât? El, mie: — Se-nţelege!...

Văzui atunci în linişte cum crapă
A stâncilor întunecate blocuri
Şi trec plutind pe-a nopţii neagră apă.

Fantome prinse-n diafane jocuri
Călcau mărunt văzduhul, fără tropot,
Ca cei ce poartă cauciuc la tocuri.

Apoi un sunet depărtat de clopot
Păru că bate-n aer *tarantella*
Şi ploaia se porni cu grabnic ropot.

Înfricoşat de freamătul acela
Ce se-nălţa vuind în vijelie,
Am zis: — Maestre, să deschid umbrela?

N-aş vrea să facem hidroterapie.
La anii tăi, o gripă subversivă
Îţi poate-aduce vreo pneumonie.

— Eu nu mă tem de moarte, dimpotrivă,
Răspunse el, — când ai murit o dată
E foarte greu să cazi în recidivă...

Această vorbă îmi păru ciudată.
Cuprins de-un fel de vagă presimţire,
Pândii pe-ascuns figura-i nemişcată.

— Nu m-ai luat cumva c-un plan subţire
Mai adineaori când ziceai, Magistre,
Că Iadul nu-i decât o-nchipuire?

El, mie: — Văd din vorbele-ţi sinistre
Că-n orice caz, Infernul pentru tine
Îşi va deschide negrele registre.

Destul am încercat a-ţi face bine.
Ca să te vindeci pentru totdeauna,
Ridică-te şi vino după mine...

Cu fulgere verzui creştea furtuna.
Rostind aceste nobile cuvinte
Prin care şi-a răscumpărat minciuna,

Maestrul a pornit-o înainte,
Pe când, sub cer de zgură şi aramă,
Eu mă ţineam în urma lui cuminte

Precum se ţine puiul după mamă.

II

"...E caddi comme corpo morto cade."[1]

Dante

"Pe-aici se intră-n braţele durerii,
Pe-aici se intră-n bezna subterană,
Precum afirmă Dante Alighieri.

M-a conceput o-nchipuire vană,
Un rafinat instinct de răzbunare,
Dar m-a-ntrecut mizeria umană.

Zadarnică e orice protestare.
Voi, cei ce-n lume aţi comis păcate,
Lăsaţi-vă năravul la intrare."

Aceste vorbe, oarecum ciudate,
Citindu-le cu jumătate gură
Deasupra unei porţi dărăpănate,

Am zis: — Intrarea pare cam obscură...
N-ar fi prudent să renunţăm, Maestre?
Căci la un caz cumva de-ncurcătură,

Nu văd nici uşi deschise, nici ferestre
Pe unde teafăr să purced afară,
Utilizând resursele-mi pedestre...

---

[1] "Şi am căzut cum cade un trup fără viaţă" (*Infernul,* Cântul V).

El mi-a răspuns cu voce funerară:
— De ce te porţi acum ca fariseii,
Au vrei să-mi faci fantoma de ocară?

Priveşte cel puţin prin borta cheii,
Să ştiu că nu m-am ostenit degeaba.
Eu, lui: — Pardon! Aşa fac doar lacheii.

Începe tu! Ori m-ai luat cu graba,
Să-mi scoţi la urmă niscaiva ponoase?
(Şi-n gândul meu: "Se oţărăşte baba!")

Ce interes avut-ai, ce foloase,
Ca să m-atragi cu vorbele-ţi viclene
Prin locurile-acestea dubioase?

Doar ştim noi că pe-aici, prin buruiene,
Se află o panteră-n libertate
Şi alte lighioane indigene.

Vrei să m-aplec din curiozitate,
Şi-n vreme ce nici nu gândesc cu gândul,
Vrun cerber să m-apuce pe la spate?...

Aşa vorbii, cu ochii spionându-l;
Iar la sfârşit cedarăm fiecare,
Când el, când eu, să stăm privind cu rândul.

Văzui atunci, aproape de intrare,
Un *pudel* gras şu plin de panglicuţe,
Cu scabie canină pe spinare.

O lebădă şi câteva maimuţe
Înconjurau dihania neroadă,
Ce se lăsase moale pe lăbuţe.

Cu gingiile neputând să roadă
Un *beefsteak* crud şi tare ca de piatră,
El sta sugând din propria lui coadă.

— Acest căţel ce toată ziua latră,
Rosti Maestrul cu-a lui voce tristă,
A fost un biet erou, lăsat la vatră.

— Cunosc! am zis cu nasul în batistă.
Dă-mi voie să-i dedic, fiindcă-i place,
Această rimă impresionistă...

— Vezi colo, între două vingalace,
Un om cu alfabetul la spinare,
Venind pe sub colină într-acoace?

Acela este tipograful care,
În primul tău poem, din zăpăceală,
Ţi-a mutilat trei strofe lapidare.

Atunci la borta cheii, cu sfială,
Urmând ilustrei mele Călăuze,
Văzui o mutră plină de cerneală:

Un om trecea... Şi cele nouă Muze
Îl zgâriau, purtându-l sub escortă
Şi obligându-l să le ceară scuze.

— Degeaba cauţi, i-am strigat prin bortă,
Să scapi de blamul negrei tale fapte!
Sus, pe pământ, poetul te suportă,

Dar jos te-aşteaptă a lui Cain noapte,
Precum a zis Francesca da Rimini,
Infernul, cântul V, 107...

El s-a oprit pe creştetul colinei,
Înfricoşat de-această ameninţare,
Şi, neclintită-n tremurul luminii,

Statura lui s-a proiectat pe zare,
Încovoiată, lungă, amărâtă,
Ca un fantastic semn de întrebare...

Văzui apoi o namilă urâtă,
Un fel de baci cu sarica sub glugă,
Ce sta deoparte sprijinit în bâtă.

De propria lui umbră vrea să fugă,
Dar se trezea că-n juru-i gravitează,
Mânat de-o oarbă forţă centrifugă.

O clipă se oprea şi, cu emfază,
Ţintea-n pământ căutătura-i proastă,
Apoi din nou pornea ca o sfârlează.

Acest Zoil, cu proza lui nefastă,
A pângărit de două ori pe lună
A Venerei stea limpede şi castă...

Atât Maestrul apucă să-mi spună.
În umbră se ivise-o albă pată,
Un corp suav ca un reflex de lună...

O blondă apariţie-ntristată
Plutea spre noi din umeda genune...
Şi-n întuneric, albu-i trup de fată,

Îngenuncheat ca pentru rugăciune
Şi luminos şi fin ca diamantul,
Părea-ncrustat în rocă de cărbune.

— Cu glas pierdut îşi caută amantul...
Ea are-n ochi misterul nopţii clare,
Pe buze-Amor şi-n inimă Neantul...

Iubirea ei crescuse ca o floare
Sub ziduri de făţarnică Gomoră,
O dulce-mpătimire arzătoare:

În ceasuri caste, mângâieri de soră.
Sărutul ei — văpaie purpurie,
Privirea — luminiş de auroră...

Şi-o clipă fu de-ajuns: pe veşnicie
Se risipiră toate, fără urmă,
Într-un fior de neagră isterie.

— Destul! Destul!... Simţeam cum mi se curmă
Viaţa-n piept, — cum vipere rebele
Se zvârcolesc în inima-mi şi scurmă...

Şi fără glas, cu capul gol sub stele, —
Văzând cum iarăşi piere-n fund, departe,
Fantoma tristă a iubirii mele,

M-am prăbuşit cu braţele-ntr-o parte,
Împins în gol de-o tainică povară,
Cum cade omul fulgerat de moarte.

Părea că peste sufletu-mi coboară
O noapte liniştită şi adâncă
Şi-n giulgii moi de umbre mă-nfăşoară...

Apoi, cu ochii plini de visuri încă,
M-am scuturat ca dup-o catastrofă
Şi m-am trezit din nou pe-aceeaşi stâncă —

Pe care mă găseam în prima strofă.

Din ciclul
“PARODII ORIGINALE”

ÎN LOC DE PREFAŢĂ

Unui confrate

Tu nu-nţelegi, Zoile, râsul meu...
Într-un oraş din asfinţit, departe,
Cu mult negoţ şi ştiutori de carte,
Trăia pe vremuri un sărman evreu,

Anume Baruch... Fire de elită,
În lume vieţuind ca-ntr-un pustiu, —
Ştia să taie sticlă poleită
Şi toţi nerozii îl credeau geamgiu.

Dar timpul suflă limpede ca vântu
Şi Moartea le-a grăbit metamorfoza:
Pe toţi făcându-i una cu pământul,
A transformat pe Baruch — în Spinoza.

Tu nu cunoşti, Zoile, gândul meu...
Din tine-ntreg tu faci literatură.
Oferi în studiu mica ta structură,
Naiv şi comic, ca un crustaceu.

Eşti tulbure, dar fundul ţi-i aproape;
Aveam şi eu (pe când mă dam pe gheaţă)

Obscuritatea ta — de suprafaţă,
Şi profunzimea ta — de două şchioape.

Iar azi lirismul meu e clar, vezi bine,
Căci tuturor îşi dăruie secretul,
Dar ca să poţi citi cândva în mine
Tu nu-mi cunoşti, Zoile, alfabetul.

Zadarnic dar ne-amestecă vultoarea,
Noi nu putem urma acelaşi ţel...
Şi dacă totuşi ţi-am făcut onoarea
Acestor aspre stihuri de oţel, —

Când îmi citeşti poemele şi proza
Gândeşte-te la geamul lui Spinoza.

Pagini din diferiţi autori

Al. DEPĂRĂŢEANU:

VARA LA ŢARĂ...

Locuinţa mea de veră
        E la ţeră...
Acolo era să mor
De urât şi de-ntristare
        Beat de soare
Şi pârlit îngrozitor!

Acolo, când n-are treabă,
        Orice babă

Este medic comunal.
Viaţa ce aci palpită
E lipsită
De confort occidental.

Nu există berărie,
Nici regie...
Doar un hoţ de cârciumar
Care are marfă proastă
Şi-o nevastă
Ce se ţine c-un jandar.

Când te duci pe drumul mare
La plimbare,
Este praf de nu te vezi.
Trec, mişcând domol din coadă,
Spre livadă
Ale satului cirezi.

Şi te poartă sub escortă
O cohortă
De ţânţari subţiri în glas,
Înzestraţi la cap c-o sculă
Minusculă
Cu pretenţie de nas...

Când se ia câte-o măsură,
Lumea-njură
Pe agentul sanitar
Şi-l întreabă fără noimă:
— Ce-ai cu noi, mă?
Pentru ce să dăm cu var?...

Ale satului mari fete
      Fără ghete
Ies la garduri pe-nserat...
(Am văzut aci-ntr-o noapte
      Nişte fapte
Care m-au scandalizat!)

Lângă foc, o babă surdă
      Şi absurdă
Spune, ca şi alte dăţi,
Tot povestea cu Ileana
      Cosânzeana,
Plină de banalităţi.

Doarme-apoi adânc comuna...
      Numai luna
Galbenă ca un bostan
Iese, mare şi rurală,
      La iveală,
Dintr-o margine de lan.

Când şi când un câine urlă
      Ca din surlă...
Carul mare s-a oprit
Suspendat, ca un macabru
      Candelabru,
Peste satul adormit...

Dar în zori încep cocoşii,
      Păcătoşii,
Ca să facă iar scandal, —
Să te saturi de viaţă

Şi dulceaţa
Traiului patriarhal!

D-aia zic eu, prin urmare,
Vorbă mare:
Că de-acuma, să mă tai,
Nu-mi mai trebuie-altă cură
În natură,
Să mă duceţi cu alai!

Meargă pictorii la ţară
Ca să piară
De căldură şi de praf!
Mie daţi-mi străzi pavate,
Măturate, —
Daţi-mi cinematograf!

Ca un fluture pe floare,
Beat de soare,
Pentru ce să mor aşa?
Nu mai vreau ţărănci naive,
Primitive...
Mie daţi-mi altceva!

Daţi-mi, daţi-mi strada-ngustă
Unde gustă
Omul viaţa mai din plin
Cu trăsuri, femei cochete
Şi cu fete
Încălţate cel puţin!

DIMITRIE BOLINTINEANU:

MIHAI VITEAZUL ŞI TURCII

Oştile păgâne pasă la hotare.
Mihai-vodă şade la o masă mare.
Căpitanii-n juru-i beau, se veselesc,
Când deodată-n sală intră-un sol turcesc.
— Padişahul nostru m-a trimis la tine
Să-i plăteşti tributul ce i se cuvine!...

Mihai-vodă tace. Oaspeţi, mare-mic,
Cu onor din teacă spedele-şi ridic.
Luna varsă raze dulci şi auroase,
Căpitanii-şi scutur coamele pletoase.
Iat-acum se scoală doamna-i tinerică
Rumenă, suavă ca o zambilică.
Sub hlamidă-i saltă rotungioru-i sân,
Crini şi garofiţe pe-al ei chip se-ngân,
Părul pe-a ei frunte joacă graţios,
Ochii cu tristeţe cat-acum în jos:

— Unde este timpul cel de altădată
Când Mihai Viteazul ştia să se bată?
Cela ce-n primejdii stă şi se gândeşte
Inamicii ţării jugu-i pregăteşte.
Pentru tron, mărire, dulcea-i soţioară
Gata-i să se ducă şi-n locu-i să moară!
Doamne, tu ai dreptul s-o abandonezi,
Dar nu ai pe-acela plângând ca s-o vezi,
Du-te, mori în luptă, dulcele meu mire,
Că de nu eşti vrednic, plec la mănăstire!

Atunci Mihai-vodă se scoală deodată
Şi spre sol întoarce faţa-i gândurată:
— Mergi şi spune celui care te-a trimis
Că Mihai Viteazul ochii n-a închis.
Au voieşti pe ţară biruri noi a pune?
Au vrei să iau pielea de pe Naţiune?...
Padişahul vostru, fără de-nconjor,
Vrea să nimicească p-acest brav popor.
Dar mai bine piară dacă i-a fost dat,
Decât cu ruşine, mic şi atârnat!

Şi zicând acestea, ia o bardă-n mână,
Iute strânge-n juru-i armia română
Şi cu ea de-a valma, făr' să zăbovească,
Sfarmă şi respinge armia turcească.
Chiar şi Sinan-Paşa, plin de umilinţi,
A căzut în apă şi-a pierdut doi dinţi.

Iar Mihai Viteazul, după două ceasuri,
Nalţă-o mănăstire şi trei parastasuri!

GEORGE COŞBUC:

ŢIGANII

Dorm câmpiile-n lumină.
Peste pacea lor senină
Cade soarele-n apus.
Un convoi s-arată-n zare...
Creşte-ncet pe drumul mare

Şi cum vine tot mai tare
Pulberea se-nalţă-n sus.

Vin ţiganii!... Fără veste
Pe la porţi răsar neveste,
Satul se deşteapt-acum —
Când prin văl de praf subţire
Începură să se-nşire
Cară mici cu coviltire
Scârţâind încet pe drum.

Trec flăcăi cu urşi în lanţuri.
Câinii, deşteptaţi din şanţuri,
Latră fără să-i asmuţi
Şi orbiş s-aruncă-n cete, —
Dar flăcăii largi în spete,
Cu ochi mari, cu negre plete,
Calcă mândri şi tăcuţi...

Vine-apoi pestriţa gloată
Cu gospodăria toată.
Caii slobozi, fără frâu,
Duc merindele-n spinare
Şi se ţin pe lângă care,
Iar vătavul stă călare
Cu harapnicul la brâu.

Sar copiii goi şi strigă,
Cer la poartă mămăligă,
Babe frânte din mijloc,
Iar ţigăncile cu gura
Înteţesc harababura

Când îţi umplu bătătura
Să-ţi ghicească din ghioc.

Vin mişcând din şold alene
Cu privirile viclene
Şi cu sânii arşi de vânt,
De la sudul tainic, unde
Soarele-ndelung pătrunde
Bronzul formelor rotunde
Stingherite de veşmânt...

S-a oprit lâng-o poiată
Un ţigan răzleţ de ceată, —
Ochii-i fug după găini...
Strâns îşi ţine-acum vioara
Şi, cum trece ulicioara,
Fac în urma lui ca cioara
Toţi copiii din vecini.

Mai încolo, pe-o mârţoagă,
Dintr-o gură de desagă
Atârnată de oblânc,
Fără scâncet, cu sfială,
Iese negru la iveală
Numai cât o portocală
Un căpşor mirat de ţânc.

Lume pe la porţi se-ndează.
Chiar şi doamna preuteasă
Şi-a lăsat gherghefu-n pat
Şi-şi păzeşte-n prag odaia.
Creşte-n uliţi harmalaia

Când domoală trece laia
Cătră margine de sat.

. . . .

Şi s-au dus... Pe câmp, pe drumuri,
Pale străvezii de fumuri
Se ridică-n depărtări.
Limpede-asfinţit coboară;
Crezi că-n uriaşa-i pară
Un oraş întreg, o ţară
Arde dincolo de zări...

Th. SPERANŢIA:

CÂINELE OVREIULUI

"Anecdotă pipărată"

Într-un an, cândva-ntr-o vară,
Nu ştiu unde, în ce sat,
Un ovrei mergând cu marfă
Într-o curte a intrat.
Şi cum intră el pe poartă
Cu bagajul la spinare,
Hop, îi sare înainte
Un dulău urât şi mare.
"Ce să fac acum? se-ntreabă
Bietul Iţic supărat.
Dacă strig să vie omul,
Pân' să vie — m-a mâncat!
Dacă plec pe poartă iară, —

Aş pleca eu bucuros,
Dar dulăul e în stare
Să m-apuce pe din dos...
Nici încolo, nici încoace,
Eu mai bine stau pe loc;
Şi-am să-l iau cu vorbă bună, —
Chiar aşa să am noroc!”

— Moi Grivei, zic zou, ascultă,
De când umblu eu pe jos
N-am văzut în toată lumea
Un căţel aşa frumos!
Mă mai duc la târg eu, lasă,
Ţi-oi aduce un covrig.
Ce folos ai dacă latri?
Parcă-ţi iese vrun câştig?
Moi Grivei, tu eşti cuminte,
Ce-ai cu mine de-mpărţit?
Am venit la badea Gheorghe, —
Ei şi ce-i dac-am venit?
N-am să stau un an la dânsul,
Plec îndată la haham...
Dar dulăul se repede
Şi mai tare: Ham! ham ham!
— Stai pe loc! Ai-vei mi-e frică!
Ci păcat că n-am o puşcă!
Badi Gheorghe, badi Gheorghe,
Ieşi afară că mă muşcă!
Badea Gheorghe iese-n uşă,
Dă c-o piatră după câine
Şi-apoi zice: — Nu te teme!
Ţine-ţi inima, jupâne!

Nu ştii vorba românească
De la moşi-strămoşi lăsată,
Că un câine care latră
Nu te muşcă niciodată?
— Ştiu proverbul — zice Iţic —
Că-l avem şi la ovrei,
Ştiu prea bine... dar e vorba
Dacă-l ştie şi Grivei!

A. MIREA:

CALEIDOSCOP

I. UNEI FOSILE

De-atâtea ori noi ţi-am făcut ovaţii,
Ţi-am pregătit mândria ta pedantă.
Salută dar sinteza ambulantă
A celei mai nebune generaţii!

Căci la atâtea mari evenimente
Eu am luat o glorioasă parte:
Doar am avut principii conştiente
Şi capul spart la 13 marte!

Nu vezi ce iute mă deprind cu zborul?
Aeroplanul visurilor mele
Vertiginos mă duce către stele,
Cum îl ducea pe Blériot motorul.

Iubesc şi cânt!... Nepăsător cultiv
A sufletului gratuită zestre, —

Căci eu sunt tânăr şi-mi bat joc, maestre,
De prognosticul tău definitiv.

Tu ai ajuns de mult fatalul termen
Şi te-a orbit sterila ta splendoare;
Eu port în suflet durerosul germen
Al operelor mele viitoare.

II. BUSTULUI MEU

Tu, “cap de studiu”, mobilă intactă,
Discret tovarăş de proiecte mari,
Tu reprezinţi persoana mea abstractă, —
Un *alter ego* fără ochelari.

Şi laolaltă noi trăim ca fraţii…
Dar vezi tu cât de nebulos apare
Destinul tău, premàtură-ntrupare
A tainicelor mele aspiraţii!

Când mă cuprind presentimente rele
Mă uit la tine, mosafir posac,
Şi nu ştiu dacă voi putea să-ţi fac
Un piedestal din visurile mele…

Ori mă voi stinge ca un foc de paie
Şi voi pieri cum piere-n lume totul,
Ori te răstoarnă slujnica cu cotul
Când va veni să scuture-n odaie.

Dar dacă scapi de-o moarte-aşa brutală
Şi dacă eu mi-oi face datoria,

Atunci e obligată primăria
Să-ţi dea şi ţie-un loc în capitală.

Nemuritor şi rece ca metalul,
Deşi nu eşti decât un “plagiat”,
Vei fi mai mândru, mai apreciat
Şi mai iubit decât originalul.

Zâmbind vei sta pe negru piedestal
Împodobit cu litere de aur,
Şi trei ţărănci enorme de metal
Îţi vor întinde trei cununi de laur.

Iar eu, obscurul, eu acesta care
De două ceasuri stau în faţa ta
Cu mâinile vârâte-n buzunare, —
Eu voi muri şi toţi mă vor uita.

Căci omul are partea cea nedreaptă:
El cântă, râde, suferă, iubeşte,
Adoarme-apoi şi nu se mai deşteaptă, —
Pe când poetul supravieţuieşte...

III. RĂSPUNSUL MICILOR FUNCŢIONARI

Da, aveţi dreptate: noi o ducem prost,
Ţăcănim întruna la maşina Yost.
Înnegrim hârtie, forfecăm cupoane,
Urmărind cu ochii tinere cucoane
Care trec pe stradă... Sunt trăsuri şi lume,
Pretutindeni zgomot, soare cald şi glume.

Vremea parcă-şi merge mersul în galop
Şi aspectu-şi schimbă ca-n caleidoscop.
Iar noi stăm deoparte...
                                                  Asta ni-i viaţa!
Tot mereu aceeaşi, seara, dimineaţa:
Slujba, facultatea, birtul şi chiria, —
Peste tot apasă, grea, monotonia.
Da, ni-i tristă soarta şi de nimeni plânsă.
Însă... Să trăiască salvatorul “însă“!

Seara, când cad leneşi fulgii de zăpadă,
V-aţi oprit vreodată la un colţ de stradă, —
Când lumini la geamuri, vesele, pe rând,
Una după alta se aprind, şi când
“Centrul” îşi trimite către mahalale,
În amurg, prisosul farmecelor sale?
E o-nvălmăşală, un popor de fete
Rumene, vioaie, sprintene, cochete,
Care trec grăbite, chicotind în şoapte.
Au în ochi lumină şi-n privire noapte.
Blonde ucenice, oacheşe modiste
Trec uitând pustiul ceasurilor triste, —
Cine le pricepe zâmbetul fugar?
Numai oropsitul mic funcţionar!

Cât îi par de calde hainele subţiri,
În văpaia unei tainice priviri!
Un cuvânt, o şoaptă ce de-abia se-ngână,
Mai târziu o caldă strângere de mână, —
Până când alături ei se duc, perechi,
Şi se pierd în noaptea uliţelor vechi...
Da, ni-i tristă soarta, domnule A. Mirea, —
                                           Dar avem Iubirea!

Dar noi suntem tineri, noi avem speranţe!
Când ne-nchidem visul în obscure stanţe
(Nu ştiţi că noi facem şi literatură?)
O, atunci se schimbă vitrega natură:
Ne-aminteşte teancul de hârtii albastre
Cât de larg e cerul visurilor noastre:
În biroul umed soarele coboară,
Foarfecele cade, fantezia zboară,
Ţăcăne maşina ritmul unui vers...

Voi atingeţi culmea, noi suntem în mers.

IV. RĂSPUNSUL COMETEI

Regret că mă-ntrerupi din cale
Cu interviul dumitale,
Dar iată, mă opresc o clipă
Să-ţi dau răspunsul meu în pripă.

V-am salutat odată sfera,
Acum vreo zece mii de ani,
Când astronomii de pe Terra
Erau de-abia orangutani.
(Flammarion era gorilă,
Şi bietul Newton, diplodoc,

Camil era de-abia cămilă,
Iar Duică... nu era deloc!
El de-abia azi, când scrie proză,
Se află în metamorfoză
Şi se transformă tare greu:
Aspiră-acum la cimpanzeu.)

*

De-atunci, prin negrele stihii,
În noaptea largă şi profundă,
Am rătăcit cu zeci de mii
De metri pe secundă,
Şi diafană m-am ivit,
Din periodă-n perioadă,
Ca fulger blond încremenit
Să-mi desfăşor spectrala coadă
Pe cerul nopţii la zenit...
Planetele cu sateliţii,
Purtîndu-şi mîndre paraziţii,
Mi-au dat portretul prin gazete
Şi m-au fixat mii de lunete...
Dar, gata să-mi găsesc mormîntul
În vreun sistem de constelaţii,
Am revenit zburînd prin spaţii,
Căci nu dispreţuiam Pămîntul.
(De-aţi fi în cer ca mine voi
V-aţi minuna întotdeauna
Cum globul ăsta de noroi
Se vede luminos ca Luna...)
Şi-aveam de gînd — ca un simbol
De milenară simpatie —
Cu cel din urmă-al meu ocol
Să ne unim pe veşnicie
Într-un fantastic carambol.
Şi măritându-i neagra humă
Cu luminosul meu adaos,
Într-un aprins vîrtej de spumă
Să ne rostogolim în haos.

*

Dar cînd văzui ce... porcărie
(Să-mi ierţi cuvântul) aţi făcut,
Cât sânge-a curs din neghiobie
Pe bietul vostru glob de lut, —
Ca spaimă, la perihelie
Din zborul meu m-am abătut
Şi nimbul clar şi trena lungă
Ca o eşarfă de lumină
Mi le-am ferit să nu le-ajungă
Vreun strop întunecos de tină.

*

De-atunci, iubitul meu, îmi vine
De supărare şi ruşine
Să fug...cu coada-ntre picioare
Prin spaţii interplanetare
Şi să mă mistui în neant.
Mă duc... Adio! Salutare!
Să-mi scrii: Uranus, *poste-restante*.

V. SONETE

1. LA CINEMATOGRAFUL MUT

Se face beznă. Tremurând apare
Pe pânza albă, fără nici o cută,
Un domn cu cioc... Zâmbeşte şi salută
Jur împrejur pestriţa adunare.

E un salon în care toţi discută
Şi râd mereu. E viaţă, e mişcare —
Dar nici un zgomot... Fermecată pare
Societatea asta surdomută.

Cuiva, din sală, i-a scăpat un ban.
Uşor, întoarce capul indignată
Madama care cântă la pian.

Alături o cucoană se frământă,
A enervat-o liniştea ciudată
Din lumea “celor care nu cuvântă“...

2. SONET TEATRAL

Te urmăresc cu ochii toţi bărbaţii.
O ploaie de priviri sentimentale
S-abat asupra frumuseţii tale
Şi toate-i fac erotice ovaţii.

Ce fericit e soţul dumitale!
El în antracte stă de conversaţii...
De-aş fi, ca el, stăpân pe-atâtea graţii,
Eu aş pleca la cele trei semnale.

Mă-întorc, frumoasa mea necunoscută,
Şi ochii mei din umbră te salută
De câte ori se-ntunecă lumina.

Dar ochii tăi n-au prea băgat de samă
Că-n pieptul meu se-ncepe-o nouă dramă,
Cînd a căzut definitiv cortina.

3. UN ROMANTIC

De două ceasuri tremurând în stradă,
Cu ochii plini de mută resemnare,
Îşi face planuri extraordinare
Şi-n mintea lui rosteşte o tiradă.
“Poftim la geam, sublimă arătare!
De-ai auzi tăcuta serenadă,
Te-ai apleca uşor pe balustradă
Ca să trimiţi în vînt o sărutare.”

El speră încă... Poate, cine ştie,
De la distanţă, prin telepatie,
Va-nfiripa cu ea un dialog.

Dar inima-i se strânge ca-ntr-un cleşte,
Pe când vardistul trece şi-i şopteşte
C-un zâmbet straniu: — Circulaţi, vă rog!...

VI. SAHARA

Eu nu mă duc la cinematograf.
În suflet port o lume minunată, —
Tablouri vechi, pe care niciodată
Nu le pătează muştele de praf...

Veneţia, Bosforul, Niagara,
Brazilia, Eghipet, Dardanele,
Fiorduri, munţi, privelişti din Sahara
Ies rând pe rând din noaptea minţii mele.

Sahara!... Uite, vreau să fac o probă,
S-aduc Sahara chiar la mine-acasă:
Mut scaunul beteag de lângă masă
Şi stau aşa, cu spatele la sobă...

S-a ridicat grozav temperatura!...
Pe galbene nisipuri arzătoare
Un palmier încremenit în soare
Visează lung... Abia suport căldura.

Mi-am rupt în coate hainele de dril.
Pe drumul ăsta lung cât *Ramajana,*
De-o săptămână mergem către Nil...
A poposit în oază caravana.

Înmărmurit în farmecul acesta
De mii de ani, Pustiul pare mort.
Cămilele şi-au pregătit siesta
Şi rumegă culcate lângă cort.

Iar noi, în tihnă binecuvântată,
Gustăm, de formă, câteva curmale.
(Sunt învăţat cu mesele frugale
De când trăim în zona temperată.)

Apoi o mreajă de senzaţii rare
M-adoarme-n cadrul vastei acvarele,
Când urmăresc pe gânduri cum dispare
În depărtări o turmă de gazele.

Vânat ar fi, — dar cine să-l împuşte?
Din cer coboară voluptoasa lene.

La capul meu, c-un eventai de pene,
Un sclav buzat mă apără de muşte.

Nu simt nimic... şi mi-i atât de bine
La umbra palmierului culcat...
Aş vrea... aş vrea acuma... Ce păcat
Că n-am luat pe draga mea cu mine!

O. GOGA:

I. MUCENICII

V-a doborât alături deopotrivă
Amarul trudei fără de hodină.
La căpătâiul vost' într-un opaiţ,
Domol clipeşte-un sâmbur de lumină.
Din cetăţuia strălucirii, luna
Şi-a pogorât sfiala prin fereastă,
Ca să vegheze aşternutul maşter
În care doarme trudnica nevastă.

Biet mucenic neistovit al pâinii!
La sânul ei, îţi luminează luna
Un prunc de-o zi, învăluit în scutec,
Ce te-a-nfrăţit cu ea pe totdeauna.
Tu simţi chemarea gliei milostive
Şi te-mpresoară o nădejde sfântă...

Ca un prinos de cuminecătură,
O rază rece bine-vă-cuvântă,

Domol pe fruntea pruncului se frânge
Şi rostul ei v-aduce o solie:
Că-n el trezi-va-nfricoşatul vifor
Al judecăţii care va să vie.

II. VADE RETRO...

Invective la adresa unui fost
co-director, în ziua când a dispărut
revista *Luceafărul.*

Multiscusita minţii limbă
Nu-mi spune clipa năzdrăvană
Ce mi te-a scos de mult în cale,
Fiinţă maşteră şi vană!
Uitat-am ziua şi văleatul
Ce-au înfrăţit pe vremi, odată,
A mele stihuri de aramă
Cu proza ta cea nesărată.

Iscoditor, cu ochii tulburi,
Bicisnic făcător de rele,
Te-ai agăţat odinioară
De haina strălucirii mele.
Şi te-am răbdat să-mi stai alături
Şi nime n-a putut să ştie
Amarul ce l-am tras cu tine
În scurta noast' tovărăşie.

O, blestemată fie clipa
Când ai purces apoi în ţară

Ş-ai cumpărat tipografie
Să-mi faci revista de ocară.
Să-mi porţi *Luceafărul* prin lume,
În cap cu proza ta neroadă,
Cu acţibilduri pe spinare
Şi cu notiţe slabe-n coadă.

Din pieptul zbuciumat de patimi
Eu simt cum lava şi-o revarsă
Cumplita vorbelor năvală,
Potop păgân pe buza-mi arsă.
Şi nu ştiu, nu găsesc în pripă
Destule vorbe-nfricoşate,
Cu smalţ de fulgere albastre,
Să ţi le sparg în cap pe toate!

*

Ce-ai făcut cu-a tale
Proaste combinaţii?
Unde-s cititorii,
Unde-s abonaţii,
Păcătosule, răspunde: unde-s abonaţii?

Nu ştiu ce mă ţine
Să nu-ţi stric eu planul,
Să vezi numai stele
Verzi ca leuşteanul,
Numai stele şi... luceferi verzi ca leuşteanul!

I. MINULESCU:

TREI ROMANŢE PENTRU MAI TÂRZIU

I. ROMANŢA AUTOMOBILULUI

Păzea!
Păzea că trece-n goană,
Aleargă,
Vâjâie ca vântul,
Şi dacă n-ai urechi normale te face una cu pământul!
El vine drept din arsenalul Progresului uman
Modern,
Să te trimată-n bezna rece a Absolutului etern.
Păzea!
Că trece-n zbor copilul civilizaţiei extreme
Şi zvârle-n aer trei semnale, —
Trei versuri mici
Din trei poeme
Pe care trei poeţi deodată
În trei oraşe le-au cântat, —
Un *leit-motiv,*
Trei note scurte, cu timbrul galbenului mat.
Dar cine poate să priceapă
Simbolul celor trei semnale
Ce conturează-n spaţiu
Albe
Şi verzi
Intenţii criminale?
Păzea, că e iresponsabil,
El are flacări în artere
Şi te păleşte fără veste cu patruzeci de cai putere!

Pufneşte,
Zbârnâie,
Se-ntoarce
Şi lasă-n urma lui, pe drum,
Miros albastru de benzină
Şi nori de pulbere
Şi fum...

*

S-a dus,
Adio!
Poate-acuma deja comite alte crime,
Pe când în urma lui se scoală din praf
Infirmele victime, —
O hecatombă de cadavre
Pe-altarul nobilului Sport,
Gesticulând cu indignare, din drum, —
Iar tu eşti primul mort
Care-a-nviat...
Şi scuturându-ţi de praf în soare macferlanul,
Suspini în urma lui:
— Degeaba! Te face *marţ* Aeroplanul!

II. ROMANŢĂ AUTUMNALĂ

Ploaia tristă şi banală,
Ploaia obsedantă,
Ploaia
Care pastişează clima de pe Alpi
Şi Himalaia,
Ploaia cade verticală din cerescul alambic

Şi sfidează pacienţa trecătorilor:
Pic-pic...
Cu vedenii de umbrele ce se-nchid
Şi se deschid,
Resemnat primeşti în faţă proiectile de lichid.
Când şi când, pe pălărie
Simţi un ropot de cascadă, —
Cântă streşinile toate...
Iar în jurul tău, pe stradă,
E-o obsesie galantă de picioare şi *frou-frou,*
De dantele,
De jupoane
Şi ciorapi de la “Bon-Goût”...

*

De trei zile
Firmamentul desfăşoară peste noi
O imensă zdreanţă udă cu largi pete de noroi.
Pe mizeria terestră a foburgului umil
De trei zile cerul varsă lacrimi mari
De crocodil... Plouă!
Plouă ca-n *Parisul* lui Verlaine...
Din loc în loc,
Te insultă modestia unor ghete fără toc.
Mai departe,
Când coboară din cupeul ei grăbită,
Până sus zăreşti *dessous*-ul unei doamne
Din elită, —
Iar pe strada animată ca la cinematograf
Ploaia zugrăveşte-n aer sârme lungi de telegraf.

III. ROMANŢA GRAMOFONULUI

Eu sunt un genial amestec
De Poezie
Şi de Proză,
Eu sunt extrema întrupare şi ultima metamorfoză
A Spiritului, care luptă de zeci de veacuri să supuie
Materia
Din care zilnic îşi modelează o statuie...
Eu sunt un sarcofag de note îmbalsamate,
Un album
În care-o primadonă moartă
Dă
Gratis
Un concert postum.
Prin mine mor — ca să renască —
Vibraţii pentru mai târziu,
Eu sunt ce n-am fost niciodată
Şi-un sfert din ce era să fiu!
Un capelmaistru invizibil comandă pâlniei sonore
Trei game ultraviolete
Şi alte trei, multicolore, —
Pe când bagheta lui ocultă,
Bătând frenetica măsură,
Înscrie notele în aer pe-o-nchipuită partitură...
Eu sunt un mecanism precoce,
Sunt o cutie ventrilocă,
Un fericit concurs de piese cu acţiune reciprocă:
Şuruburi,
Ace,
Manivelă,
Sunt arcul primului avânt, —

Trompetă,
Placă,
Diafragmă
Şi... dracu ştie ce mai sânt!...
Pornesc metalice acorduri
Şi-n ritmul unui danţ romantic
Se-nalţă,
Cresc tumultuoase, ca o tempestă pe Atlantic,
Apoi coboară, se-ntretaie şi mor încet
Ca un ecou
Produs de zborul unei muşte
În cavitatea unui ou...
Dar placa se-nvârteşte-ntruna
Ca un *perpetuum-mobile.*
Pe ea şi-au imprimat scheletul un şir de sunete
Fosile
Prin care oamenii de mâine
Vor şti cum fluierau străbunii...
Căci, ce e placa?
E un zero în exerciţiul funcţiunii.
O suprafaţă cântătoare.
Un ghem de note.
O tipsie
Pe care doarme o romanţă căzută în catalepsie.
E o spirală fecundată de vârful unui ac virgin.
Carusso, Patti, Batistini
Şi tragicul Şaliapin.

Eu sunt...
Dar nu!
Antichitatea mi-a-mprumutat un nume straniu
Din trei silabe —

Frontispiciul nemărginitului cavou…
Eu sunt Trecutul care geme
Cu rezonanţa unui craniu
În golul căruia Viaţa îşi cântă ultimul ecou.

M. CODREANU:

SONETE PARNASIENE

I. SCAMATORUL

Întinde braţul… Şi, din pălărie,
Ca prin minune-ncep acum să iasă
Un porumbel, un iepure de casă,
Cutii, panglici, o-ntreagă florărie.

Dar, *hocus-pocus,* binişor o lasă
Cu gura-n jos… E altă boscărie:
De sub joben apare-o farfurie
C-un şniţel bine garnisit, pe masă.

Aşa, mereu… Şi vulgul cască gura
La cel ce pare c-a învins Natura,
El concurează pe copiii Muzii.

El, din nimic, îţi dă fripturi şi poame
Şi, totuşi, rabdă uneori de foame…
E fabricantul nostru de iluzii.

II. PAGLIACCIO

O zi nefastă m-a adus pe lume
În veacul vostru de melancolie.
Durerea mea — prilej de veselie,
Şi cugetarea mea — un lanţ de glume...

Nu pentru biata-mi inimă pustie
Şi nici de dragul gloriei postume,
Ci pentru voi am făurit anume
Strălucitoarea mea filozofie.

Eu pretutindeni caut în viaţă
Prilej de râs la fiecare pas —
Şi-adesea plâng sub fardul de paiaţă...

Dar când tristeţea cearcă să mă prindă,
Mă-ntorc atunci cu faţa spre oglindă
Şi râd, nebun, de propriul meu nas.

III. SAMSON ŞI DALILA

Samson vorbi cu glas adânc: — Ştiu bine
Că-n sărutarea asta care-nşeală
Ai plănuit vânzarea criminală,
Că voi cădea şi voi muri prin tine.

Dar nu te-alung. E patima fatală
Mai scumpă decât viaţa pentru mine...
Şi adormi, strângând-o lângă sine.
L-a biruit o curtezană pală!

L-a dezmierdat, l-a adormit cu sila, —
O, veacuri viitoare, contemplaţi-i!...
O clipă numai a cuprins-o mila,

Dar aplecându-şi trupul plin de graţii,
Zâmbind i-a smuls un fir de păr, Dalila,
Şi-a suspinat pe gânduri: — Oh, bărbaţii!...

IV. TESTAMENTUL UNUI POET CUNOSCUT

Din cel ce sunt acum o jumătate
E cât p-aci să zboare către stele...
Las dracului necazurile mele
Şi-un post vacant la "Contabilitate".

Las dragei mele scumpa libertate, —
De azi încolo poate să mă-nşele.
Nepoţilor le las instincte rele,
Duşmanilor, o dragoste de frate.

Las doamnei Şvarţ în urma mea "un nume"
Şi-n loc de bani — supremă mângâiere —
Un geamantan cu opere postume.

Şi plec râzând de propria-mi durere,
Că tuturor vă las această lume...
Dar tuturor vă zic: la revedere!

MIRCEA DEM. RĂDULESCU:

NOCTURNĂ

Dormi, frumoasa mea! De-acum
Noaptea luminoasă
Ca o undă de parfum
Năvăleşte-n casă.

Luna clară din neant
Pune pe covoare
Străluciri de diamant
Şi mărgăritare.

Ea priveşte ca-n extaz
Bluza ta lejeră
Şi pantofii de atlaz
Lângă etajeră.

Şi trecând prin buduar,
Raza-i ce se rumpe
Luminează un lavoar
Cu flacoane scumpe...

Luna toarnă pe parchet
Blonde tuberoze
Şi-ţi dezvăluie discret
Sânurile roze,

Când dantelele din pat
Tremură-n lumină
Pe culcuşul tău curat
De olandă fină...

*

Dar visările ce trec,
      Ca să te dezmerde,
Ţi-au aprins la cap un bec
      Cu lumină verde.

Din oglinzi piciorul fin
      Pe mătasa moale
Se răsfrânge ca un crin
      Cu nuanţe pale.

Dormi! Amorul rafinat
      Cheamă deopotrivă
Spre minciună şi păcat
      Gura ta lascivă.

Dormi, frumoasa mea! Eu stau
      În extaz, la poartă:
Eşti făptură vie, sau
      Operă de artă?

I. U. SORICU:

ÎNCHINARE

Mărire ţie! Îngeri şi imnuri de urare
Străbate-vor văzduhul gătit de sărbătoare
Şi firea picura-va din larg de zări albastre
Prinos de bunătate pe sufletele noastre.
Te văd biruitoare, minunea mea senină,

Şi trâmbiţe şi harfe în drumu-ţi de lumină,
Cu binecuvântare sporind a noastre plângeri,
Striga-vor pentru tine din corul cel de îngeri
Cântări de biruinţă spre-a cerului solie.
Au cine fuse omul ce plânse în pustie?
Mărire ţie, albă şi palidă crăiasă!
Din slavă, heruvimii s-au pogorât să ţeasă
Cu fire diafane hlamida ta de rază,
Şi-n ceasul înfrăţirii te binecuvântează.

De unde vii şi cine cărările-ţi arată?
Văzduhul se-nfioară şi fruntea-nseninată,
În valuri de lumină acoperind trecutul
Nădejdii de mai bine care-mi întinde scutul,
De-a pururi, preacurată, cu raze te-ncunună
Sub pulberea uitării. Mărire ţie, lună!

CINCINAT PAVELESCU:

EPIGRAME

LUI NIGRIM

Ieşind de la o şezătoare literară
din Galaţi, unde se citise şi o epi-
gramă de Nigrim, prietenii m-au
rugat să improvizez ceva.

De ce e tristă luna oare
În noaptea asta? Da, ghicim:
A ascultat la şezătoare
O epigramă de Nigrim.

NIGRIM LUI CINCINAT

Când suspini pe la ferestre
Întristate madrigale,
Luna-i veselă, maestre,
Ca... chelia dumitale!

UN ANONIM DIN CRAIOVA LUI CINCINAT

Maestre dragă, ce mai vrei?
Nigrim ţi-a spus un adevăr
Încât îţi vine să te iei
Cu mâinile de... păr!

CINCINAT LUI NIGRIM & COMP.

Talentul vostru-n adevăr
S-a mărginit numai la păr,
Dar toată strălucirea mea
Nu stă-n chelie, ci sub ea!

ADRIAN MANIU:

MENAJERIE

În oraşul de provincie banal
unde niciodată nu se văzuse vrun papagal,
la colţul străzii pe maidan
a apărut un cort.
(Nu se mai văzuse aşa ceva de-un an.)

La intrare sta-n picioare un om mort
şi o flaşnetă ţipa indiscretă melancolii
de amurguri pustii,
pe când o femeie cochetă,
cu pantaloni verzi
şi cu ciorapi,
ţinea în mână o cravaşă ca o baghetă
şi făcea semne ca să îndemne din cale
să intre nişte soldaţi la animale.
(Mai era acolo şi o maimuţă indecentă.)
Atunci trei copii cu nasul murdar
de pe maidan,
a scos fiecare din buzunar câte un ban
şi madama le-a dat câte-un bilet...

Cerul se făcuse la apus violet.

N. DAVIDESCU:

din CÂNTAREA OMULUI

I. PLOAIA

A venit întâi un nor
călător
şi-a acoperit ca fumul
o jumătate de cer şi soarele.
Eu
mi-am dezgolit picioarele
şi-am pornit încet pe drumul
care duce la pădure.

Toţi copacii au început să murmure.
Mai târziu un fulger a spart pântecele
cerului.
Copacii şi-au încetat pesemne cântecele
şi picături de culoarea fierului
au căzut.
Sub coroana palmieruui se făcuse-aproape noapte.
Eu însă,
cu inima strânsă,
am mâncat smochine coapte
şi-am tăcut.

II. ÎNTOARCEREA FIULUI RISIPITOR

Eu, tată, am plecat
şi te rog să nu fii supărat,
căci dac-aş fi rămas
n-ai fi tăiat acum viţelul cel mai gras.
Am colindat flămând pământurile,
şi m-au bătut în faţă vânturile,
şi m-a pârlit soarele,
şi m-au durut picioarele...
Acum te văd şi-mi pare bine,
aşadar
te rog să nu te uiţi urât la mine —
că plec iar.
Eu sunt stâlpul de care inima ta se razimă.
Porunceşte să-mi aducă nişte poame
şi o bucată mai mare de azimă,
că până s-o frige viţelul mor de foame...
Phi! câte lucruri ciudate am văzut

pe unde-am trecut.
De vreo două ori
am fost chiar slugă
şi-am păzit o turmă de râmători.
Dar stăpânul m-a luat la fugă:
Zicea că eu am ştiut
că femeia
pe care-o luase tocmai din Idumeea
se ţinea cu un vecin
(stăpânul meu avea şaptezeci de ani cel puţin).
Şi m-a bătut
cu un băţ uscat de măslin.
Vai, tată, prin câte locuri am umblat!
Dar să ştii că nicăieri nu te-am uitat,
ci de câte ori vedeam pe alţii stând la masă,
eu m-am gândit:
“Ce bine trebuie să fie-acum acasă!”
Şi-am venit.

O DOMNIŞOARĂ DE PENSION:

MISTERUL NOPŢII

Poetului Victor Ef.

Stelele clipesc întruna
Călătoare-n infinit.
Ceru-i luminos şi luna
Chiar acum a răsărit.

Peste-a nopţii feerie
Adie vântul încetinel.

Compunând o poezie
Gândul meu zboară către el!!

Totul doarme prins de vraje
Farmec blând misterios
Numai eu mai stau de straje
Ah, cât este de frumos!

UN ÎNCEPĂTOR DE TALENT:

APOSTROFE LA LUNĂ

"Per amica silentia lunae..."[1]

Glob rătăcitor de stâncă rece, tristă ca mormântul,
Fiică stearpă a-ntâmplării, lună, soră cu pământul,
În zadar de mii de veacuri, tu cu raze-mprumutate
Fermecat-ai paraziţii uriaşului tău frate!

Arc văpsit pe bolta rece de-un penel muiat în aur,
Solz zvârlit din coada unui legendar ihtiozaur, —
Câţi săraci din lumea asta, când luceşti în noaptea tristă,
N-ar voi să fii monedă, să te lege-ntr-o batistă?

Sloi de-argint ce se topeşte în azurul dimineţii!
Veşnic te-au iubit amanţii, veşnic te-or cânta poeţii
Lăudând în osanale mincinoasa ta splendoare,
Dar tu vei rămâne veşnic rece şi nesimţitoare.

[1] "Prin liniştea binevoitoare a lunii..." (Virgiliu — *Eneida*).

Apariţie banală ca un fund de farfurie!
Talere cu două feţe! Cap de monstru fără trup!
Orologiu fără ace! Nastur de manta! Chelie!
Felinar! Conrupătoare de minore! Cantalup!

Cum poţi tu privi de veacuri globul nostru de argilă
Şi atâta suferinţă, — fără să te stingi de milă?
Pieri în noaptea nefiinţei, rece simbol de minciună,
Piei şi lasă-ne mai bine cerul nopţii fără lună!

OTILIA CAZIMIR:

I. VIS ALB

Aş vrea cu tine să mă duc departe,
La Polul Nord, sub cerul de opal,
Când gheaţa mării clare se desparte
În blocuri plutitoare de cristal.

Desfăşurând culorile-i spectrale,
S-ar înălţa deasupra noastră ca un fald
Dantela aurorii boreale,
De purpură, de aur şi smarald.

Banchiza albă ne-ar aşterne-n faţă
Covoare de omăt imaculat.
Şi-n adăpostul mic, scobit în gheaţă,
Am arde-un foc de spirt denaturat.

Din larga-mpărăţie de zăpadă,
S-ar aduna fantasticul norod

Al nopţilor polare, să ne vadă:
Urşi albi, de vată — foce mari, de glod...

Iar când natura-n soare nou învie
Şi când văzduhul nu mai e opac,
Într-un bazin de sticlă argintie
Ar licări oglinda unui lac.

Acolo-n apa-i calmă şi albastră
M-aş duce-n zori de ziuă să mă scald
Şi cât ar fi de frig, iubirea noastră
M-ar face să-mi închipui că mi-i cald!

II. STROFA RISIPITĂ

Eu niciodată nu pot fi de vină...
Când plouă sau e cerul înnorat
Şi mor pe straturi florile-n grădină, —
Să ştii că numai tu eşti vinovat.

III. ARICIUL

Aseară, prin grădina amorţită,
Din tufe de pelin cu frunze mici
A apărut în taină un arici, —
O mică vietate ghemuită.

Copii l-au zărit de pe cerdac
Cum se mişca domol pe sub gutui,
Şi toţi au alergat în jurul lui.
Iar el a-ncremenit pe loc, posac,

Cum îl prinsese vremea pe cărare, —
Ca o perniţă sferică în care
O fată rea, ca să se joace,
A-nfipt o sumedenie de ace.
Băteau copiii din vătrai şi cleşte,
Dar el tăcea, săracul, ca un peşte,
Şi doar fiori de groază, când şi când,
Treceau pe trupuşorul lui plăpând...

Am alungat copiii să se culce
Şi-n înserarea limpede şi dulce
Ce se lăsa din cer încetinel,
Am stat acolo, singură cu el.

Şi mă-ntrebam pe gânduri: Oare, cum
A fost făptura-i la-nceput de lume?
Din care veacuri înecate-n fum
Porni el oare, ca un scai, la drum,

Să se oprească-n dreptul meu anume?
Ce vânt vrăjmaş şi mohorât
Ca pe-un măcieş pitic l-a scuturat,
De-a mai rămas dintr-însul doar atât:
Un ghem de spini, ostil şi speriat?

O fi având el oare pui?
Mă-ntreb, deşi nu pot pricepe:
Cum sug ei oare, fără să se -nţepe
În ghimpii lui?...

*

Când a simţit că-i singur doar cu mine
Şi nici un duşman dinspre casă nu mai vine,

A scos cu frică de sub el
Un bot tmid şi mic, ca de căţel,
Şi cu instinctul lui obscur
A explorat terenul împrejur.
Şi-abia ciulindu-şi ţepile pe spate, —
Pe sub petunii grele de parfum,
Atras de noapte şi singurătate
Şi-a căutat încet-încet de drum...
S-a mai oprit în magheran o dată
Ca sub îndemnul unei tainice porunci,
Apoi a dispărut pe sub poiată...

Şi nu l-am mai văzut deloc, de-atunci...

DEMOSTENE BOTEZ:

I. PROHOD

În oraşul nostru putrezit în ceaţă
Unde toată ziua cântă catirinci,
Au murit cinci oameni într-o dimineaţă
Şi i-au dus la groapă, morţi, pe câteşicinci.

După-aceea alţii s-au pornit să moară,
Care mai de care, câte doi pe ceas.
Din locuitorii vii odinioară
Nu se ştie bine câţi au mai rămas.

Dar aşa se-ntâmplă regulat când plouă,
Moare ici o babă, dincolo un domn.

Ceilalţi îl îngroapă pe la ceasul două,
Ca să nu-l trezească liniştea din somn.

Merge-ncet cortegiul funerar prin ploaie,
Nimenea nu-l roagă să mai stea un pic.
Şi pe strada lungă trec trăsuri, tramvaie, —
Rudele, spăsite, calcă după dric.

Ceilalţi, pe de laturi, toţi îşi văd de treabă,
Unul la catedră, altul la proces.
Rareori din treacăt se opreşte-o babă,
Şi pe urmă pleacă după interes.

Doar în deal, departe, la Eternitate,
S-a pornit un clopot ca să-i indispună...
Bate-a deznădejde şi-a pustietate,
I-auzi cum mai bate,
I-auzi cum mai sună...

Ca un glas de moarte singur în furtună,
Sună lung să spună zării-ndepărtate
C-a uitat, pesemne, ce-a avut să-i spună...

I-auzi cum mai sună,
I-auzi cum mai bate...

Dar nu se opreşte nimeni să-l audă,
Şi la noapte, târgul, încă populat,
O să-şi ducă-n spate atmosfera udă,
Ca şi cum nimica nu s-ar fi-ntâmplat!

Ca şi cum nimica nu s-ar fi-ntâmplat...

II. TRISTEŢI PROVINCIALE

Tristeţi de după-amezi ploioase
Şi de nostalgice obsesii,
Când stai cu storurile trase
Şi-aştepţi să vie ora mesii...

Tristeţi de străzi pustii şi mute,
Cu ziduri vechi şi cu faţade
De edificii cunoscute
În care nu ştii cine şade...

De domicilii spaţioase
Cu flori la geam şi cu salon,
Din care pe la ceasul şase
Auzi urlând un gramofon...

Tristeţi adânci de guvernante
Ce nu ştiu bine româneşte
Şi de flaşnete ambulante
Cu papagal care ghiceşte...

De cartiere suferinde,
De uşi cu lacăte-n verigi
Şi de dugheană care vinde
Fitil de lampă şi covrigi...

Tristeţi de goarnă funerară,
Melancolii de căţeluşi
Uitaţi de cineva pe-afară
Să scheaune pe lângă uşi...

Tristeţi romantice de fată
Cu nasul lung şi demodat,
Şi de odaie mobilată
În care-a stat un magistrat...

Tristeţi adânci de pui de mâţă
Zvârliţi pe undeva, prin scai...
De copilaş urât, de ţâţă,
Uitat de maică-sa-n tramvai...

Tristeţi de garduri invalide,
De porţi ieşite din ţâţâni,
De doici care-au rămas gravide
Şi-acum li-i frică de stăpâni...

De ordonanţe fără leafă
Şi de trăsură cu un cal
Şi cu scapetul ras la ceafă...
Tristeţi de bâlci provincial,

De panorămi, cu-o ferestruică
Şi cu-o maimuţă roasă-n dos,
Ce-ar semăna cu domnul Duică
De-ar fi oleacă mai frumos...

Tristeţi de cioară-mbătrânită
Ce stă aşa, pe-un vârf de pom,
Şi de fântână părăsită
În care s-a-necat un om...

Tristeţi pustii, molipsitoare...
De ce mă urmăriţi mereu
Şi, fie ploaie ori ninsoare,
Vă ţineţi scai de capul meu?...

III. COBE

Tu care mă citeşti cu voie bună,
Necunoscut prieten inocent,
Tu vei muri la noapte, peste-o lună
Sau peste zece ani, — indiferent.

Un mare potentat ce stă departe
(Şi nimeni nu-i mai mare decât El)
Te-a osândit nevinovat la moarte,
Rostind sentinţa-i fără drept de-apel.

Şi dacă, liber ca într-un ospiciu,
Te lasă încă-un pic să mai respiri,
O face doar aşa, dintr-un capriciu:
Tu nu poţi evada pe nicăiri.

Zadarnic l-ai ruga, că nu te-aude,
Zadarnic te-ai piti, te-ai face mic.
La EL nu merge cu protecţie, cu rude;
Nu te salvează nimeni şi nimic...

Tu vei muri şi-n urma ta ograda
Va sta sub soare-a doua zi la fel.
Şi factorul postal va trece strada,
Lătrat de-aceeaşi jarvă de căţel.

Apoi pe-aceeaşi stradă solitară
Vor trece îndrăgostiţi pe-nserat,
Visând în fiecare primăvară
Un vis pe care şi tu l-ai visat.

De dimineaţă-aceleaşi servitoare
Vor scoate aşternutul pe balcon,
Şi fiecare doamnă, la culcare,
Va da pe nas cu cremă "Tokalon"...

Iar tu, ca o momâie-ncremenită
În fundul gropii umede şi reci,
Vei sta privind în bezna nesfârşită
Cu ochii ficşi, întunecaţi şi seci.

Nu vei vedea apusurile roşii,
Nici nu vei şti de-i noapte ori e zi.
Şi-n veci de veci tu nu vei auzi
Cum cântă-n soare, peste tot, cocoşii...

TUDOR ARGHEZI:

I. PSALM

Ajuns acum la pragul tău, mă iată.
Cremene dură, mă putui în pisc
Să mă găsesc prin stânci şi să mă isc
Din pulbere, cu glezna-nsângerată.

Îngerul tău merinde nu-mi prea dete.
Eu însă niciodată din bărdace
N-am fost băut fără să-mi fie sete,
Nici am mâncat vrodată ce nu-mi place.

Grădina florile şi le-a deschis
Care-o făceau să-mi amăgească drumul
Cu ispitiri de rouă şi de vis.
Eu am lăsat în urma mea parfumul.

Vrui, Doamne, să te pipăi pe spinare
Şi mai de-aproape să-ţi dau ghes
Cu recea mea-ncruntată întrebare:
De ce nu vruşi să mi te-arăţi mai des?

Dar caprele-amintirilor şi iezii,
Care mă duc să cad întru ispită,
Şi-au risipit prin iarbă căcărezii
Şi mi-au lăsat livada părăsită.

II. MENIRE

Printre cimbru şi susai,
Fir plăpând de păpădie
Nalţă, greu, în vârf de pai,
Un bănuţ de floare vie.

Norii lungi, pe sus, de plumb,
Nu-l ghicesc dintre urzici,
Soare galben, cât un bumb,
Răsărit pentru furnici.

Doar fărâma de pământ,
Care-l ştie şi cunoaşte,
Îi păstrează chipul sfânt
Când un bou, trecând, îl paşte.

III. UTRENIE

Pe pieptarul veşniciei
Sumedenii negi de foc,
Galbeni, strugurii tăriei
Se răsfiră şi se coc.

Lumea-şi culcă fruntea-n poală,
Purecată de profeţi,
Sub lumina siderală
Ce se scurge prin pereţi.

Dar în fiecare noapte
Limba ei, suind pe zid,
Amăgită linge lapte
Din tărie, agurid.

IV. BLESTEME

Uşure, prin leşia dimineţii,
La ceasul când se iscă precupeţii
Am fost lovit din trecere o babă
Ce se ivise-n calea lumii, slabă.
Gândul, rămas în urma mea,
O a ghicit zicând pre ea:

În două surcele de vreasc să se facă
Picerele tale, făptură buimacă.
Plesni-ţi-ar timpanul,
Să n-auzi când trece traivanul.
Să uiţi la cetanii tipicul
Şi psalmii în zi de Crăciun.

Să n-ai după masă tutun.
Să-ţi pută buricul.

Vedea-te-aş în vreo fiţuică
Pus cu litere de-o şchioapă.
Curge-ţi-ar pe-o nară ţuică,
Pe cealaltă numai apă.
Lăuda-te-ar Bogdan-Duică
Şi pupa-te-ar Popa Iapă!

Răstoarne-se cerul, să-ţi cadă-mprejur
Tăria sfărmată în cioburi de-azur.
Pornească-se vântul, când somnul începe,
La cap să-ţi necheze o mie de iepe.

Stihia, deasupra, să macine-n guşe
Ninsori de funingini şi ploi de cenuşe.
Să latre la tine, căzut în noroi,
Zăvozii furtunii cu coada vulvoi.
La urmă şi munţii, sculaţi în picioare,
Cu labele-n şolduri pornind fiecare,
Pe creştet să-ţi calce, făcându-te turtă,
Să nu se cunoască genunchii de burtă.

Pe tine, jivină de mare valoare,
Te blestem s-adormi de-a-n picioare
Şi când vei cerca să mai scrii vreo sudalmă,
Să-ţi fete un şoarice-n palmă.

La fund, călimara aproape uscată
Să aibă şi-o muscă-necată
Şi stropi de negreală zvârlind pe hârtie,

Peniţa crăcită să nu vrea să scrie.
Un dinte să-ţi crească, de cremene lungă
Întors către lume să-mpungă,
Iar altul, de cocă şi moale, atins,
Să-l simţi că te doare-ntr-adins...
La urmă, o droaie de tipuri nefaste,
Profund imbecile şi vag pederaste,
Să-ţi strâmbe-n neştire ţinuta şi graiul,
Şi-n uliţi să crească alaiul
Vârtej petrecându-te-n cale
Păcate, măscări, osanale.

Iar tu, piază-rea,
Nu te depărta
De prin preajma sa.
Dă-i în ochi albeaţă,
În păr mătreaţă,
În nas roşeaţă,
În inimă un ceas rău.
În piept o scoabă
Şi-n pat o babă.
Fă din el păpuşe,

Să-l strivească-n uşe
Fată jucăuşe:
Să-i smulgă urechea şi ţâţele,
Să-i curgă prin coate tărâţele,
Stuchi-l-ar mâţele!

Din ciclul

“MIGDALE AMARE”

PREFAŢĂ

Prin ce ţinuturi rătăceşti
        Pribeagă?
În care grotă din poveşti
Ai hibernat — o vară-ntreagă?

O, Muza mea cu nasul mic
        Şi coapse fine,
Abia sculptate din nimic,
De ce te-ai dus de lângă mine?...

Ţi-am prins în părul inelat
Vreo floare artificială?
        Te-am ofensat
Cu vreo metaforă banală?

Ori mi-ai bătut vreodată-n geam
Şi, spionând perdeaua trasă,
Te-ai supărat că nu eram
        Acasă?...

Vrei poate macii din livezi
Pe toţi cu mâna ta să-i scuturi?
        Sau te distrezi
Cu pălăria după fluturi?

N-ai adormit cumva pe-afară
Şi te-ai trezit sub un umbrar,
Îndrăgostită de-un măgar
Ca-n *Visul unei nopţi de vară?*

Cu Demonul lui Lermontof
Te-i fi-ntâlnit şi ţi-a fost frică?...
Nu ţi-a intrat cumva-n pantof
        O pietricică?

(De-aceea-mi iese şchiop şi mic
Un vers, în fiecare stanţă...
Vezi, tot m-ai inspirat un pic
        De la distanţă!)

Ori m-ai zărit vreodată stând
Cu Muza altuia? Se poate.
Le-am spus cuvinte dulci, pe rând,
        La toate...

Dar n-am făcut-o pe furiş
Cum fac confraţii mei cu tine,
        Ci pe afiş
Mi-am spus păcatul la oricine,

Şi confidenţele, tu ştii,
Le-am dat pe faţă, *tale-quale,*
Într-un volum de Parodii
        Originale...

Oricum, de-o fi ca-n viitor
Să placă stihurile mele,

Las mărturie tuturor
Că n-ai colaborat la ele.

Că singur m-ai lăsat să scriu
O carte-ntreagă fără tine...
Şi dacă totuşi mai târziu
Te vei întoarce lângă mine,

Nici nu te-alung, nici nu te-mpac,
Ci-n fundul călimării crunte
Muind un deget, am să-ţi fac
Un benghi în frunte!

CĂLIMARA

Mi-ai dăruit, frumoasă doamnă, o călimară de argint
Cu două guri întunecate, ca două porţi de labirint,
Prin care gândurile mele s-or afunda neştiutoare
Şi-adesea n-or găsi ieşire din bezna umedă, la soare.
Cu două guri ca de fântână, din care ultimul meu vis,
Scafandru mic, privind cu spaimă spre fundul negrului abis,
Va încerca, zadarnic poate, s-adune înşirată-n salbe
Recolta de mărgăritare a viitoarelor nopţi albe.
În călimara asta nouă roiesc ca fluturii imagini
Ce vor cădea cândva, inerte, pe câmpul alb al unei pagini,
Închipuiri neplăsmuite şi gânduri negândite încă
Pe care stropul de cerneală le-nchide-n noaptea lui adâncă,
Cuvinte şterse peste-o clipă, fantome de idei defuncte,

O ploaie miniaturală de-accente, virgule şi puncte —
Şi-acele negre arabescuri pe care-o vagă fantezie
Sau numai mâna mea distrată le zugrăveşte pe hârtie.
În ea, tăcute şi smerite stau viitoarele regrete,
Alături de bilanţul zilei şi de adresa unei fete;
Scrisoarea de condoleanţe pe care, poate, o voi scrie
Unui amic în doliu după vreo rudă care-i încă vie;
O epigramă inedită; figura unui tip ridicol,
Pe care nu-l cunoaştem încă; un titlu mare de articol,
Asupra unei chestii care va fi de actualitate,
Cu siguranţă, peste-o lună sau peste-un an şi jumătate, —
Şi toate cifrele arabe stau, de la 1 pân' la 9,
Amestecate şi stupide, în călimara asta nouă...
În cupa ei de întuneric dorm viitorul şi prezentul,
Cuvintele prin care, poate, îmi voi începe testamentul;
O poliţă abia schiţată, un madrigal, o amintire
A unei clipe viitoare, — sau o poemă de iubire
Pe care voi citi-o, poate, atras de noaptea lor bizară
În ochii tăi cei mari şi negri ca două guri de călimară....

CIOARA

Câmpul alb, ca un cearşaf,
Până-n zări se desfăşoară...
Sus pe-un stâlp de telegraf,
S-a oprit din zbor o cioară,

Nemişcată-n vârf de par
Ca o acvilă pe-un soclu,
Oacheşă ca un hornar
Şi macabră ca un cioclu;

Neagră ca un as de pică,
Sub nemărginitul cer;
Singuratică şi mică
Cât o boabă de piper;

Gârbovă ca o feştilă
Într-un cap de lumânare;
Ca o mutră imobilă
De harap cu nasul mare,

Dar sinistră şi pârlită
De la coadă până-n plisc,
Ca o pajură trăsnită
Într-un vârf de obelisc;

Încrustată-n atmosferă
Ca un ou de ciocolată;
Amărâtă şi stingheră
Ca o prună afumată;

Cu alura interlopă
Ca un muzicant în frac,
Cuvioasă ca un popă
Şi smolită ca un drac;

Demnă, ca un om celebru;
Mistică şi fără chef
Ca un basorelief
De pe-un monument funebru;

Încomodă-n soare, ca
Un gunoi în ochi; nefastă

Ca un *chibiţ* ce-ţi stă-n coastă
La un joc de bacara;

Suspendată ca o notă
Pe un portativ gigant;
Slută, ca o hotentotă
Părăsită de amant;

Mică-n mijlocul naturii
Ca un fir de praf de puşcă;
Neagră cum e cerul gurii
La un câine care muşcă;

Cruntă ca o vânătaie
Cauzată-n *match* de box;
Ca un bulgăre de cox
Care-a stat o noapte-n ploaie;

Resemnată, ca-n vitrină
O reclamă pentru vulg,
Şi uşoară ca un fulg
De funingine-n lumină;

Tristă ca un crep de doliu
În văzduhul diafan, —
Ca un punct aerian
Pe-al zăpezii alb orgoliu;

Stranie ca un ponos
Al priveliştei de cretă;
Solitară şi cochetă
Ca un cuc de abanos;

Neagră, ca o muscă-n lapte,
Şi fantastică-n contur,
Ca un miez adânc de noapte,
Cu lumină împrejur;

Fină ca o acadea
De ţiţei topit la soare;
Prinsă-n falduri de ninsoare
Ca un fiong de catifea;

Ireală, ca un duh
Cu penajul ei feeric, —
Ca o cupă de-ntuneric
Răsturnată în văzduh;

Gravă ca o rugăciune
Şi posomorâtă ca o
Figurină de cărbune
Cu nuanţe de cacao;

Tragică, ca o emblemă
A obştescului sfârşit;
Sumbră ca o anatemă
Arucată-n infinit;

Mută-n liniştea câmpiei
Ca un bloc de piatră arsă,
Ca un ghem de beznă toarsă
Din fuiorul veşniciei, —

Atârnând de bolta goală
Ca un uger de catran

Unde pruncii lui Satan
Vin, plângând, să sugă smoală;

Piază-rea, ca un blestem
Azvârlit aşa-ntr-o doară
Creatorului suprem, —
Şi banală... ca o cioară!

FUM

Vis albastru al Naturii!
Cum se-nalţă-ncet din sfera
Pământeştilor combustii, spre azur,
Spre Infinit,
Cu podoabe ireale decorează atmosfera
Anunţând Nemărginirii opera unui chibrit.

Colonade fără număr leagă cerul cu pământul
Şi-n ogeagurile albe stau înfipte...
Dar acum
Peste case, ca o mare de lumină, trece vântul
Spulberând arhitectura colonadelor de fum.

Din cădelniţi şi din pipe prin văzduh se întretaie
Fum albastru de tămâie
Cu fum galben de tutun,
Ori pluteşte-n trâmbe albe peste câmpuri de bătaie
Fumul sângelui şi-al morţii,
Fumul gurilor de tun...

Alteori, din mari dezastre izvorăşte ca un fluviu,
Dar cu aceeaşi nepăsare îl primeşte cerul trist:
Din incendiile Romei,
Din Stambul
Sau din Vezuviu,
Din altarele lui Buda sau din templele lui Crist.

Orientul îşi înalţă fumul greu de mirodenii:
Visul pagodelor albe şi-al fachirilor gângavi.
Miazănoapte, ceaţa deasă care-nchipuie vedenii,
Iar Apusul, fum de fabrici,
Jertfa turmelor de sclavi.

Sus, în spaţii reci, adună cataracte de zăpadă.
Lungi corăbii, la hotarul infinitului, străbat
Altitudini glaciale care-amestecă grămadă
Cu buhai de pe Negoiul aburii din Eufrat.

Sunt acolo scări înalte, străvezii ca floarea spumii.
Dar cu ochii către ele, în zadar aştepţi mereu
Să se clatine azurul din catapiteazma lumii
Şi pe treptele de marmur să coboare Dumnezeu...

Fum! Învăluie pământul ca să-l apere de soare.
Fum! Cu-ncetul ne cuprinde şi ne strânge ca un zid
Şi ne-năbuşe de veacuri în rotundă închisoare
Cu ferestre de lumină care nu se mai deschid.

AEROPLANUL

Spre apusul de jăratic
Cu livezi scăldate-n aur,
Trece-un nour singuratic
Alb şi mare cât un taur.

Iar în urma lui s-abate,
Gata-gata să-l ajungă,
Un ţânţar cu coadă lungă
Şi cu aripi nemişcate.

Creşte-n asfinţit pojarul.
Dealurile stau s-adoarmă.
Norul tace, dar ţânţarul
Umple liniştea de larmă...

SONET ESTIVAL

Din cerul mat, încovoiat pe zare
Ca un imens cuptor de porţelan,
Un soare imobil şi diafan
Trimite raze perpendiculare.

Oraşul "adâncit ca-ntr-o visare",
Cu tot aspectul lui cotidian,
E bântuit în fiecare an
De felurite boli imaginare.

Prin atmosfera plină de insecte,
Vin de departe adieri suspecte:
Se furişază molima perfidă...

Trag storul la fereastră şi, de frică,
Simt inima cum mi se face mică
Cât un microb de febră tifoidă.

ALBUMUL

O, blestemată curiozitate!
Deunăzi, cu gânduri indiscrete,
Am profanat odaia unei fete, —
Acest muzeu de lucruri parfumate.

Albumul ei cu scoarţe violete
E plin de cărţi poştale ilustrate:
Vederi din ţară şi străinătate,
Oraşe, fluvii, parcuri şi portrete.

Pe una scrie: “Dragă verişoară,
Ai auzit că P.P.K. se-nsoară
Şi vrea să ia o fată din Buzău?...”

Pe alta scrie numai: “Cugetare.
Amorul e un lucru foarte mare.”
Şi iscăleşte: Guţă Popândău.

SONETE PLUVIOASE

De-o săptămână ţine-ntruna ploaia, —
Şi-mi pică-n pat, de sus, din bagdadie...
O noapte încă de-ar mai fi să ţie
Nu m-aş mira să-mi cază-n cap odaia!

Avea simptome vagi de nebunie
Peninsula Balcanică... şi d-aia,
De când s-aprinse-n Orient văpaia,
Pământul face hidroterapie!

Sau poate că divinul Mizantrop
A hotărât al doilea potop?...
Oricum ar fi, eu nu mă tem de moarte.

Dar când o-ncepe altă veşnicie,
Fac cerere să mă permute-n Marte,
C-aici avem prea multă igrasie!

*

Sunt izolat ca Robinson Crusoe,
Nu vine nime-n uşa mea să bată,
Şi dacă stau cu uşa încuiată
E că nici eu de nime n-am nevoie.

Mai fericit ca legendarul Noe,
Din toată omenirea inundată,
În *arca* mea nu am decât o fată...
Deasupra lumii noi plutim în voie...

Degeaba vă-ndesaţi ca la pomană,
Reprezentanţi ai faunei terestre, —
Nu iau cu mine nici o lighioană!

Căci e destul o singură pereche:
Un trubadur şi-o fată fără zestre,
Ca să refacă toată lumea veche!

LA VÂNĂTOARE

I. DECORUL

Sus, pe dealuri, Toamna pune
Mirişti galbene-n lumină,
Arături ca de cărbune
Şi mohoare de rugină.

Rânduri-rânduri, spre câmpie
Se perindă nori de plumb
Peste larga simetrie
De coline cu porumb.

Iar când soarele străbate,
Luminând peisajul vast
De dreptunghiuri colorate
Într-un limpede contrast,

Saltă-n valuri jucăuşe
Şi foşneşte lung sub soare,
Cu mătasă la pănuşe,
Mămăliga viitoare...

II. UN IEPURE

Scurt, mohorul a foşnit...
Şi spre neagra arătură
Într-o clipă s-a ivit
Un măgar-miniatură!

Din căpiţă sare pleavă,
Sar gunoaie dintr-un snop.
Puşca scoate fum pe ţeavă
Şi porneşte ca un dop...

A căzut... ba nu! Din goană,
Mic, elastic şi urgent,
Lâng-o tufă de simziană
A făcut un compliment.

Spre porumb acum s-abate...
Un scaiete zăpăcit
Îl întreabă: — Ce e, frate?
— Sunt teribil de grăbit!...

Alungat ca de furtună,
Cu picioare de lăcustă,
Se destinde şi s-adună
Peste-o mirişte îngustă.
Ca o minge se prăvale,
Se coboară şi se suie
Prin hârtoapele din vale:
Uite-l — nu e, uite-l — nu e!...

Liniştea coboară iarăşi
Peste ţarinile moarte...
— L-ai scăpat! zice-un tovarăş.
— Mi-a sărit cam de departe...

III. MASA

Din văzduh abia s-aude
Ţipăt jalnic de prigorii...
Cu ciubote mari şi ude
Stau la masă vânătorii.

Toţi cu puşca lângă geantă,
Guralivi şi orăşeni,
Pun o pată discordantă
Pe căpiţa de strujeni.

Şi e frig, şi toţi îngheaţă...
Şi din când în când nu strică,
Începând de dimineaţă,
Câte-un strop de *săcărică*...

— Într-o toamnă, zice unul,
La un capăt de răzor
M-am oprit să scot tutunul...
Când, de jos, de la picior,

Fără veste văd că-mi sare
Un şoldan cât un viţel,
Şi stârneşte-n goana mare
Alţi vreo şapte după el!

Trag cu ploaie în grămadă,
Fără să ţintesc deloc...
Cine s-aştepta să-mi cadă
Patru iepuri dintr-un foc?...

— Astea sunt invenţii pure...
Mie mi s-a întâmplat,
La o goană-ntr-o pădure,
Un mister adevărat.

Nici nu m-aşezasem bine,
Stam cu puşca subsuoară...
Când deodată lângă mine
Se opreşte-o căprioară.

Stă şi-ascultă, imobilă...
Eu atunci — mă ştiţi cum sânt —
M-a cuprins un fel de milă:
Am oftat... şi-am tras în vânt.

Când văzu că “umplutura”
Trece fără s-o atingă,
Ea şi-a-ntins la puşcă gura
Şi-a-nceput... aşa s-o lingă...

— I-auzi colo, ce curaj, mă!
Asta şi-a-ntrecut perechea!
... Buruienile din preajmă
Trag şi ele cu urechea.

Un măceş de două şchioape
Zice-n taină unui spin:
— Dumneata eşti mai aproape,
Ia-l de mânecă puţin!

IV. LA ÎNTOARCERE

Vântul curge spre câmpie
Transparent şi uniform.
Toate ierburile-nvie,
Toate ţarinile dorm.

Ici şi colo se ridică
Câte-un nour alb de praf...
Străjuind şoseaua mică
Stâlpii rari de telegraf

(Tot mai singuri, ceafă-n ceafă,
Suluri vinete de fum
Lungi ca gâturi de girafă),
Înşiraţi pe lângă drum,

Spre oraşul plin de turle
Stau privind c-un aer tâmp...
Şi deodată-ncep să urle
Că-i apucă noaptea-n câmp.

OCTOMBRIE

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene şi roşii.
Trec nouri de argint în valuri
Şi cântă-a dragoste cocoşii.
Mă uit mereu la barometru
Şi mă-nfior când scade-un pic,

Căci soarele e tot mai mic
În diametru.

Dar pe sub cerul cald ca-n mai
Trec zile albe după zile,
Mai nestatornice şi mai
Subtile...

Întârziată fără vreme
Se plimbă Toamna prin grădini
Cu faldurii hlamidei plini
De crizanteme.

Şi cum abia pluteşte-n mers
Ca o marchiză,
De parcă-ntregul univers
Priveşte-n urmă-i cu surpriză, —

Un liliac nedumerit
De-alura ei de domnişoară
S-a-ngălbenit, s-a zăpăcit
Şi de emoţie-a-nflorit
A doua oară...

NOIEMBRIE

Plouă stupid...
Cerul îşi scutură
Ca dintr-o ciutură
Frigul lichid.

Cârduri de ciori —
Neagră pecingine,
Flori de funingine
Zboară sub nori...

Plouă perfid.
Şi-n doză minimă
Picură-n inimă
Neant acid.

Plouă de sus...
Toamna ironică
Îmi scrie-o cronică
Cât un *Larousse.*

(O Halimà, —
Pentru că nu cere
Nici introducere,
Nici “va urma”...)

Plouă placid:
A...e...i...o...u...ă...
Dacă continuă
Mă sinucid!

FANTEZIE DE TOAMNĂ

Acesta-i un cântec pe care de mult
Am vrut să vi-l cânt dumneavostră.
Natura-l repetă cu aspru tumult.
Acesta-i un cântec pe care-l ascult
Cu nasul lipit de fereastră.

Ca vechiul ceasornic cu muzică, port
Cântare latentă în mine.
Se pune-n mişcare un tainic resort
Şi-mi cântă romanţa trecutului mort
În freamăte lungi de suspine.

Cu crengile ude şi fără veşmânt
Salcâmii la poartă se-ndoaie.
Pe stradă se plimbă iernaticul vânt
Şi fluieră-n tactul aceluiaşi cânt
Şi plânge cu lacrimi de ploaie.

În casă tac toate. Un singur covor
Atacă, pe nas, uvertura.
Şi cărţile toate-l urmează în cor,
Începe să cânte întregul decor, —
Ceasornicul bate măsura.

Şi-acuma-i un cântec adânc, ne-ntrerupt:
Dulapul cu-o aripă frântă,
Şi patul, şi soba, şi scaunul rupt,
Şi vechile cadre cu flori dedesubt
Se uită la mine şi cântă.

Ca undele mării izbite de dig
Pereţii-mprejur fredonează...
Şi numai o muscă surprinsă de frig
Pe masă, alături de-un rest de covrig,
Cu labele-n sus, hibernează.

PRIMĂVARĂ

După-atâta frig şi ceaţă
Iar s-arată soarele.
De-acum nu ne mai îngheaţă
Nasul şi picioarele!

Cu narcişi, cu crini, cu lotuşi,
Timpul cald s-apropie.
Primăvara asta totuşi
Nu-i decât o copie.

Sub cerdac, pe lăuruscă,
Cum trecură Babele,
A ieşit un pui de muscă
Să-şi usuce labele.

Păsările migratoare
Se re-ntorc din tropice.
Gâzele depun la soare
Ouă microscopice.

Toată lumea din ogradă
Cântă fără pauză.
Doi cocoşi se iau la sfadă
Nu ştiu din ce cauză.

Un curcan stă sus, pe-o bârnă,
Nu vrea să se bucure.
Moţul roşu îi atârnă
Moale ca un ciucure.

Doar Grivei, bătrânul, n-are
Cu ce roade oasele.
Că de când cu postul mare,
Toate-i merg de-a-ndoasele.

Pentru câte-a tras, sărmanul,
Cui să ceară daune?...
Drept sub nasul lui, motanul
A venit să miaune.

Dar acum l-a prins potaia
Şi-a-nceput să-l scuture...
Peste toată hărmălaia
Trece-n zbor un fluture.

Pe trotuar, alături saltă
Două fete vesele...
Zău că-mi vine să-mi las baltă
Toate interesele!

LA PAŞTI

Astăzi în sufragerie
Dormitau pe-o farfurie,
Necăjite şi mânjite,
Zece ouă înroşite.

Un ou alb, abia ouat,
Cu mirare le-a-ntrebat:
— Ce vă este, frăţioare,
Ce vă doare?

Nu vă ninge, nu vă plouă,
Staţi gătite-n haină nouă,
Parcă, Dumnezeu mă ierte,
N-aţi fi ouă...
— Suntem fierte!
Zise-un ou rotund şi *fraise*
Lângă pasca cu orez.
Şi schimbându-şi brusc alura,
Toate-au început cu gura:
— Pân'la urmă tot nu scap!
— Ne găteşte de paradă.
— Ne ciocneşte cap în cap
Şi ne zvârle coaja-n stradă...
— Ce ruşine!
— Ce dezastru!
— Preferam să fiu omlet!
— Eu, de m-ar fi dat la cloşcă,
Aş fi scos un pui albastru...
— Şi eu, unul violet...
— Eu, mai bine-ar fi să tac:
Aşa galben sunt, că-mi vine
Să-mi închipui că pe mine
M-a ouat un cozonac!...

UN DUEL

Eroii mei sunt doi cocoşi
De rasă, pintenaţi, frumoşi
Ca ofiţerii la paradă.
Doi cavaleri aristocraţi.
Dintr-o privire ofensaţi

Încep duelul fără spadă.
Au martori puii speriaţi.
Teren — o parte din ogradă,
Dar n-au motiv de sfadă,
Căci nu se ştie-a cui e vina —
Misteru-nvăluie pricina, —
Deci: căutaţi găina...

Din amândouă părţile
Se-ncep ostilităţile.
Ei stau o clipă faţă-n faţă
Cu ciocurile la pământ,
Apoi deodată-şi iau avânt
Şi lupta-ncepe săltăreaţă:
Sar deodată,
Dau cu ciocul.
Cad alături,
Schimbă locul.
Bat din aripi,
Dau din gheare.
Unul cade,
Altul sare...
Iar s-atacă,
Iar se pişcă...
Dar deodată nu mai mişcă...
Faţă-n faţă, multă vreme,
Stau aşa, ca două gheme
Neclintite
Şi zburlite,
Până când, pe nesimţite,
Unul părăseşte sfada,
Întorcându-se cu coada...

*

Atunci ieşi de sub şopron
Un folozof-clapon,
        Urât
Ş-atâta de bătrân încât
A dat în mintea puilor...
El s-a oprit în faţa lor
     Cotcodăcind sonor:
— Eu dezaprob acest conflict.
E o ruşine, un delict
Nedemn de vremi civilizate.
Dar aşteptăm un viitor
Când, mândri de chemarea lor,
Cocoşii nu se vor mai bate...
Voi vă certaţi pentr-o găină,
Dar nu vedeţi? E curtea plină!
Ba treceţi gardul la vecini,
Că şi p-acolo sunt găini...
De ce vă puneţi gheara-n gât?
Să lase unul cât de cât,
Să dea şi celălalt ceva, —
Eu, cât de cât, socot c-o da!

BALADA CORBILOR

Posomorâţi, cu gheara lungă,
Cu pliscuri negre de oţel,
Ne-am înfruptat cât să ne-ajungă
Din prânzul marelui Măcel.
Cu patrioţii la paradă,
Amestecaţi printre eroi,

De-a valma coborâm în stradă, —
Dar nu ne ducem la război!

Când geme-n vaier lung câmpia,
Când stau întorşi spre bolta cruntă
Cei logodiţi cu veşnicia
Sub ploaia rece şi măruntă;
Când moartea seceră flămândă
Făcând mormane de eroi, —
În dosul frontului, la pândă,
Noi nu ne ducem la război!

Târziu, cu penele mânjite
De sânge negru — şi sătui,
În cuiburi calde şi ferite
Ne-mperechem şi scoatem pui
Ce s-or hrăni ca şi părinţii
Din hoituri slabe de eroi, —
Căci, soli voioşi ai suferinţii,
Noi nu ne ducem la război!
Alteţă, zvonul creşte iarăşi,
Adună-ţi ceata de eroi...
Cu moartea suntem buni tovarăşi,
Dar nu ne ducem la război!

SINGUR

Cu cea din urmă rază ce tremură-n amurg,
Se-ntunecă palatul bătrânului Habsburg.
E noapte. Vântul toamnei aduce de departe
Un freamăt de suspine prin sălile deşarte,

Căci a pornit monarhul încovoiat şi chel
Oştiri din şapte neamuri să moară pentru el!

Făclia luminează fantastice vitraiuri
Şi-n umbra colorată ca umbra din seraiuri,
În liniştea capelei pe-o treaptă-ngenuncheat,
Cu fruntea-n mâini se roagă bătrânul împărat:
— Stăpâne, codrii urlă şi râurile gem,
Din fiece colibă se-nalţă un blestem
Şi-n inima mea scrumă părerile de rău!
Stăpâne, slobozeşte de-acum pe robul tău...

Dar vântul geme-n noapte:
  "E prea târziu, bătrâne!
Pe ţărmurile noastre de-a pururi va rămâne!
Pe ţărinile noastre de-a pururi va rămâne
Sinistră, ca o pânză de doliu, umbra ta.
O, dacă El te iartă, noi nu te vom ierta!..."

Tresare împăratul. Mişcând încet din buze,
Încearcă să-şi adune gândirile confuze...
Dar două diamante strălucitoare curg
Încet-încet pe nasul bătrânului Habsburg,
Şi-n liniştea solemnă, cum pică pe parchet,
Par două lacrimi grele şi mari — de spermanţet.

ÎN JURUL UNUI DIVORŢ

Mişu St. Popescu vrea să divorţeze.
Lung prilej de vorbe şi de ipoteze!
Unii spun că Mişu singur e de vină,

Că la ei în casă n-a fost zi senină.
Că nu poate nimeni să-i mai intre-n voie
Şi-a avut norocul de-a găsit pe Zoe,
Care-i rabdă toate de când l-a luat.
Că desigur alta nu l-ar fi răbdat
Nici măcar o lună, însă biata fată
Este bunătatea personificată!
Că-nainte Zoe până nu-l luase
A respins partide mult mai serioase:
Jorj Athanasiu, cînd era flăcău...
Goldman de la Credit... Guţă Popândău,
Angrosist de vinuri, — o partidă rară
Şi cu care Mişu nici nu se compară —
Toţi cu situaţii şi destul de “bine”,
Refuzaţi de dânsa, ca să ia... pe cine!
Că săraca Zoe când l-a cunoscut
Era fără slujbă şi dator vândut.
Că de-atunci încoace ea zadarnic speră,
Că el n-are-n casă nici o manieră,
Nu respectă seara orele de masă,
Rareori cu leafa nimereşte-acasă,
Frecventează cele mai de jos localuri
Şi se ţine noaptea numai de scandaluri...
Dar mai e un lucru mai fenomenal:
Mişu St. Popescu este imoral!
Parcă ea nu ştie că, de-acum un an,
Dumnealui se ţine cu madam Vârlan?
O caricatură... un chibrit... o aia
Cu piciorul mare şi c-un păr cât claia,
O mahalagioaică... Afectată... rea, —
De se miră lumea: ce-a găsit la ea?

Alţii spun că totuşi nu-i de vină el,
Că din contra, Mişu e un soţ model,
Însă ea, Popeasca, este o ingrată.
C-ar fi stat şi-acuma tot nemăritată,
Dacă din păcate nu s-ar fi găsit
Un neghiob ca Mişu, un îmbrobodit...
C-a luat-o tocmai de pe la Vaslui
Unde se dusese la un văr de-al lui
Care-avea la dânşii casă cu chirie.
Că vorbeau adesea la bucătărie,
Mai cu seamă ziua când trecea la masă.
Că duduca Zoe scutura prin casă
Şi — nu zice nimeni că era bigotă —
Însă franţuzeşte nu ştia o iotă!
Că găsind odată nişte cărţi franceze,
A rugat pe Mişu "s-o iniţieze"...
(Promitea fetiţa!) Tot aşa mereu,
Azi o sărutare, mâine... mai ştiu eu?
Ba cu franţuzeasca, ba cu scuturatul,
Până când la urmă a-ncurcat băiatul!...
Toate astea însă la un loc denotă
C-a luat-o goală, fără nici o dotă.
Trei perechi de case? Ştie Dumnezeu...
Trei perechi de mofturi! — N-o spun numai eu.
Întrebaţi pe Lambru, pe madam Palade
(O persoană-n vârstă, foarte cumsecade)
Şi pe toată lumea care-o cunoştea,
C-a luat-o numai cu ce-a fost pe ea...
El putea desigur *altfel* să se-nsoare, —
Dar în loc să-i fie recunoscătoare,
Să-l respecte-n casă şi să-l menajeze,
Dumneaei, din contra, ţine să dicteze!

Mişu nu e liber nici măcar un pas,
Toată lumea vede că l-a dus de nas.
Dar în schimb, fireşte, ea, de la-nceput
Fără nici o jenă a făcut ce-a vrut,
Seara, când o cauţi, pleacă la cucoane.
Ziua se ocupă numai cu romane,
Iar bucătăreasa (c-au schimbat femeia)
Are tot pe mână, până când şi cheia
De la magazie şi de la dulap, —
Care va să zică şi-a făcut de cap.

Alţii spun că Zoe, la madam Lipan,
A-ntâlnit pe unu, Iorgu Damian, —
Flutur de saloane, mare puşlama.
Că-ntre ei desigur exista ceva,
Fi'ndcă ea-ntr-o clipă de sinceritate
A scăpat o vorbă la madam Stamate:
"Ah, *ma chere,* ce nobil şi distins băiet!..."
Iar madam Stamate n-a ţinut secret,
Şi-i destul să afle câteva persoane...
Tot atunci, se vede, una din cocoane
I-a făcut pesemne lui o anonimă
Unde iscălise doar atât: "Cu stimă..."
Şi-i scria acolo — spun din auzite —
Că "madam Popescu prea se compromite..."
Dar el n-a citit-o, nefiind francată.
Şi-a trecut şi asta.
                                        În sfârşit, odată
Trebuind să plece Mişu la Vaslui
Pentru nişte case, — un amic de-al lui,
Unul de la Bancă, l-a pornit cu sila
Să ia trenul numai până la Chitila

Şi să stea acolo tocmai timpul strict,
Ca să-i poată prinde în flagrant delict...
Că venind Popescu şi văzând lumină,
A intrat în curte tocmai prin grădină
Şi bătând la uşa care dă-n salon,
Cineva din casă i-a stigat: “Pardon!”

Zoe sta de vorbă, nici nu s-aştepta
(Că era devreme... zece şi ceva)
Şi crezând că-i mâţa sau vrun alt ecou,
Când văzu că-i Mişu, a rămas tablou,
El păru deodată foarte încântat.
— Mă iertaţi — le zise — că v-am deranjat!...
Puse-apoi paltonul peste geamantan
Şi venind cu-ncetul către Damian
Care sta să plece, zise: — Bună seara.
(Damian atuncea s-a făcut ca ceara.)
Nu mai staţi de vorbă? Poate că ţi-e somn...
Te grăbeşti prea tare, mult stimate domn!
Şi zicând acestea cu o voce calmă,
Vru să-l ia de guler şi să-i dea o palmă.
— Domnule Popescu... nene! stai un pic...
Pe parola noastră că n-a fost nimic!...
Damian, săracul, nu ştia ce zice, —
Dar găsind la urmă un moment propice,
Când văzu că treaba tot mai rău se-ncurcă,
A fugit...
                Iar soţii se certară furcă.
Ea-l lua cu bine, nu-l scotea din “dragă“,
Socotind că astfel va putea s-o dreagă,
Dar la urma urmei, ca să-l deie gata,
A-nceput să facă, ea, pe supărata.

Că odinioară l-a iubit un pic,
Dar nu-l cunoscuse chiar aşa mojic...
Şi-ntorcând o clipă capul îndărăt,
I-a strigat din uşă: — Te-ai prostit di tăt!...

*

Toate astea însă n-au nici un temei,
Că nu ştie nimeni ce-a fost între ei.
Vineri toată lumea a putut să-i vadă
Amândoi alături, braţ la braţ, pe stradă...
Ei, şi ştiţi, aseară, după ce-a stat ploaia,
Ce-a aflat Tănţica de la Procopoaia
Când s-a dus să-i ceară un model de şorţ?...
Că madam Popescu nu mai dă divorţ.

DEDICAŢIE

Lira spânzurată-n cui
Cam de mult am părăsit-o,
De urâtul tău, iubito,
Şi de dragul nimănui.

Degetele-mi amorţite
De-abia lunecă pe strune.
Toate coardele sunt bune,
Doar a' inimii-s plesnite.

Pentru tine, adorato,
Vreau să-mi cânt de azi încolo
Bucuriile-n tremolo
Şi tristeţea-n pizzicato.

Şi de s-o-ntâmpla ca tonul
Ori măsura să nu-ţi placă,
Vom întoarce patefonul
Şi vom pune altă placă.

GELOZIE

Dacă nu ne-am fi-ntâlnit
(Absolut din întâmplare),
Tu pe altul oarecare
Tot aşa l-ai fi iubit.

Dacă nu-ţi ieşeam în drum,
Ai fi dat cu bucurie
Altuia străin, nu mie,
Mângâierile de-acum.

Ai avea şi vreun copil
Care, poate (idiotul!),
Ar fi sămănat în totul
Cu-acel tată imbecil.

Dar aşa... ce lucru mare
Că-ntr-o zi ne-am întâlnit
Şi că-s foarte fericit, —
Absolut din întâmplare!

POPULARĂ

Ah, războiul blestemat
Câte văduve-a lăsat
În durere — şi câţi prunci
Au rămas orfani de-atunci!

Dar când stai să te gândeşti,
Toate cele pământeşti
Sunt ca umbra norilor,
Ca mireasma florilor.

Nu-i mirare că, de-atunci,
Au crescut sărmanii prunci
Şi văd încă soarele
Toate văduvioarele...

Doar pe morţii din război
Putreziţi în vânt şi-n ploi
N-are cine-i întreba
Dacă-s fericiţi ori ba.

TOAMNA ÎN PARC

Cad grăbite pe aleea
Parcului cu flori albastre
Frunze moarte, vorba ceea,
Ca iluziile noastre.

Prin lumina estompată
De mătasa unui nor,

Visătoare trece-o fată
C-un plutonier-major.

Rumen de timiditate
El se uită-n jos posac.
Ea striveşte foi uscate
Sub pantofii mici de lac.

Şi-ntr-o fină discordanţă
Cu priveliştea sonoră,
Merg aşa, cam la distanţă,
El major şi ea minoră...

BALADA UNEI STELE MICI

Ţii minte tu, iubita mea,
O noapte de argint în care
Mi-ai arătat pe cer o stea
        Din Carul mare?

Cu faţa-n sus spre Dumnezeu,
Lăsându-ţi capul să se culce
        Pe braţul meu,
Te legănam, povară dulce.

Deasupra noastră, un castan
Cu frunze pudic răsfirate
Pentru-a servi de paravan
Iubirilor nevinovate,

Tinzând o ramură-n zadar
Ca să ne apere de stele,
Fusese martor ocular
        La toate cele.

Şi nu mi-ai spus atunci nimic,
Dar când mi-am coborât privirea,
        Un deget mic
Mi-a arătat Nemărginirea.

Un strop de-argint a lunecat,
Şi, cu paloarea-i siderală,
Pe cerul negru a-nsemnat
Un fir subţire de beteală...

Ţii minte ce fior străin
Trecu atunci, din constelaţii,
Prin bluza ta de *crepe-de-Chine*
        Cu aplicaţii?

Ce veşti din cerul depărtat
A nins pe fruntea ta zenitul?
Ce gânduri tainice-ai schimbat
        Cu Infinitul?...

Sclipind departe, prin frunziş,
O stea smerită şi albastră
Sta singuratică, pieziş
        Deasupra noastră.

        Şi ca un spin,
Cu raza-i rece şi subţire,

Mi-a strecurat un gând străin
În visul meu de fericire.

Zicea: — Sub cerul vast şi mut
V-a aruncat aceeaşi soartă
Pe-un strop de lut
Ce-n învârtirea lui vă poartă.

Sărman atom sentimental!
        Nu ştii tu oare
Că viaţa voastră-i colosal
        De trecătoare?

Zicea: — Mă mir că te-ai gândit
        Să-mi cânţi o odă.
De când poeţii s-au prostit,
Amorul nu mai e la modă.

Oricum, voi sunteţi prea mărunţi
        Şi eu, prea mare...
N-ar fi mai bine să renunţi
Şi să vă duceţi la culcare?

Că nu există pe pământ
Mai venerabilă manie
Decât — sub stele jurământ
        Pe veşnicie.

Şi nu există-n univers
        Mai mare crimă
Decât — la coada unui vers —
        Să pui o rimă...

ÎN IAŞI

Două, post-meridiane...
Sună lung şi monoton
Ornicul cu trei cadrane
De la Sfântul Spiridon.

Toamna prin văzduh adie
Ca un zbor de libelulă.
În lumina străvezie
Merge-agale o patrulă.

Pe trotuarul plin de soare
Saltă-n mers grăbit perechi
De studente zâmbitoare
Cu frizete la urechi,

Şi spre Universitate
Trec, ducând pe serviete
Clarităţi întunecate
Şi sclipiri de baionete.

EXPUNERE DE MOTIVE

Pentru ce n-am concurat niciodată
la premiile Academiei.

Întâi, fiindcă mi-a fost lene...
Al doilea, nu-s modernist
Sentimental ca Demostene
Şi nici ca Blaga — futurist...

Al treilea, mi-e imposibil:
Eu dezaprob şi versul şchiop
Şi orice premiu divizibil...
Al patrulea — sunt mizantrop.

Al cincilea, din fudulie...
Al şaselea, fiindcă n-am
Încredere-n Academie
Şi nici la cine s-o reclam...

Al şaptelea, — mi-a fost ruşine...
Al optulea, n-aveam nici eu
Părere bună despre mine...
Al nouălea, îmi vine greu

Să mă prezint cu opu-n mână
Pe la iluştrii mei confraţi
Din Academia Română,
Să zic: “E bun — mi-l premiaţi?...”

Al zecelea, nu pot admite
Să fiu învins la handicap —
Şi când m-ar scoate din sărite
Le-aş da, pardon, cu opu-n cap!

Al unsprezecelea, — valuta
Reduce-o parte din talent.
Când mia face azi cât suta,
Ori dai un spor echivalent,

Ori tragi oblonul la fereastră...
Şi-al doisprezecelea — nu pot,
Fiindcă printre dumneavoastră
E unul cârn şi idiot...

COCOSTÂRCUL ALBASTRU

Cu prilejul intrării
dlui Mihail Sadoveanu la Academie.

Răsună cobza şi vioara,
Fac gospodinele pomeni...
Ce chef La noi în Viişoara,
Ce praznic mare-n Rădăşeni!

Chiar Hanul-Boului învie!
Iar jos, la Crâşma lui moş Precu,
E-atâta zvon şi veselie
De parcă azi se lasă secu!

La vodă Tomşa vin răzeşii
Să afle astăzi crezământ.
Şoimaru bea cu megieşii
Izbind căciulile-n pământ

Pe când Dudia Margareta,
Rămasă singură-n ietac
Să-şi facă-n grabă toaleta,
S-a-mpuns la deget cu un ac...

Vuiesc pe Bistriţa nahlapii
Şi cântă volbura la Toance.
Plutaşii dârzi, în sforul apei,
Înfig prăjina, ca o lance.

Spre-o lume care-a “fost odată”
Duc vestea undele-n răspăr…
Stă Zâna Lacului mirată,
C-un nufăr galben prins în păr…

Pe grindul unui lac sihastru,
Din depărtări şi din trecut
Un mândru Cocostârc albastru
Misterios a apărut…

El vine cu mişcări atente,
Înaintează fără glas,
Făcând uşoare complimente
Din cap, la fiecare pas.

Şi-n urmă zice către Zână,
Oprindu-se într-un picior:

—Când falnic m-am lăsat din zbor
Pe Academia Română,
Eram de mult nemuritor…

SCRISOARE

Răspuns dlui Al. O. Teodoreanu

...Ba mata eşti tip ridicol!
Eu n-am scris nici un articol
Întru apărarea Muzii,
Despre cel care
Pare
Că-mi faci treizeci de aluzii...

Criticul pe care-aici
Îl ataci în versuri mici
Nu-i, desigur, măscărici,
Colibri sau licurici...
Însă nici
Bou sau vacă, precum zici.

E profesor (onorabil),
Autor (interminabil),
Om politic (execrabil),
Critic (foarte vulnerabil,
Dar pasabil),
Preşedinte (incurabil).

Când îşi laudă ciracii,
Îi compară cu toţi dracii.
Fără spirit diplomatic,
Cu-ale lui precepte
Drepte,
Are cioc, dar e simpatic.

*

Cel pe care-n adevăr
L-am luat cândva-n răspăr
E un tip mai fistichiu.
Când îl iei în pripă,
Ţipă...
Lasă-mă să ţi-l descriu.

Are-o mutră anodină
De frizer cu mandolină,
O privire clandestină,
Nas de parafină
Fină,
Şi la gură vaselină.

Braţ rotund şi crupă plină,
Organism de gelatină,
Cu structură androgină, —
Iar la-nfăţişare
Pare
O statuie de slănină.

Şi mai are... Ce mai are?
Când se duce la culcare
E de genul feminin,
Dar când scrie proză
Roză,
Iscăleşte masculin.

În al Criticii domeniu
Orice Eu se crede geniu,
Dacă-i secondat de proşti...

Alte semnalmente?
Niente!
Trebuie să-l recunoşti.

*

Deci scriind el prin reviste
Cronici impresioniste
Cu dantele împrejur,
Într-o zi şi-a zis că
Riscă
Să rămâie prea obscur.

Cum avuse ţara pace,
El ieşi din carapace,
Şi cu pagini din război,
Dup-acel masacru
Sacru,
S-a vârât printre eroi.

Ştiu, pe astfel de specimeni
Astăzi nu-i condamnă nimeni,
Au ajuns la apogeu.
Ei, dar ăsta să mă-nfrunte?...
Pun'te
Un moment în locul meu!

Că mă ştie fiecare,
Sunt sfios ca fata mare
Şi blajin de obicei, —
Însă când mă apăr
Scapăr
Ca din cremene scântei!

În cuptor îmi vâr colacii
Când s-arată vârcolacii.
Spada-mi gata de atac,
Luminoasă ca o dâră,
Vâră
Spaima-n orice vârcolac!

*

Ce folos avui de-acolo?...
Cu săgeata lui Apollo
În zadar l-am săgetat,
Căci o epidermă
Fermă
Este greu de perforat...

Nimeni pace nu-ţi dă dacă
Ai nevoie de dădacă.
Dragul meu, de-aceea zic
Că scriind sudalme
Calme
Nu poţi câştiga nimic.

Ci, mai bine, — Muzei cale
Să-i deschizi cu muzicale
Rime, ca de obicei, —
Iar pe păr să-i scuturi
Fluturi
De imagini şi idei.

RIPOSTĂ

Unui gazetar care cerea să fiu spânzurat

Vrei să mă spânzuri, vasăzică?...
Când te-am citit, în adevăr,
Îţi dau cuvântul că de frică
Mi s-a zbârlit un fir de păr!

Cum? Ţi-a venit aşa, deodată,
    Netam-nesam?
Păreai un om cu judecată —
La asta nu mă aşteptam.

Te-ai supărat şi-ţi pare rău
    Că-s încă viu?
Păcat că eşti de la Tazlău,
Păcat că trebuie să-ţi scriu!

Dar asta-i datoria mea:
    Să dau cu zacherlină-n proşti.
Talent avem — o recunoşti.
    Atunci, păzea!

Păzea, să nu dai de ruşine,
Să nu te strâng într-un sonet.
Să nu te spânzur eu pe tine
    De-un epitet!

Păzea, că muza mi-i fecundă
Şi când te-oi prinde nu te scap:

Cu şapte rime pe secundă
    Îţi dau la cap!

Păzea, să nu te-aştern pe-o filă
Şi-n roca unui vers masiv
Să te-ncrustez definitiv
    Ca pe-o fosilă!

Păzea, să nu-ţi înfig în coastă
O epigramă ca un cui.
Să-ţi sparg în cap o odă proastă,
    Să faci cucui!

Să nu-ţi arunc în ochi o stanţă
    Cu versuri mici,
Să nu te ard de la distanţă
C-un hexametru ca un bici!

Şi-apoi, în hazul galeriei,
C-un vers subţire ca un ac,
Pe frontispicul Veşniciei
Să te fixez ca pe-un gândac!

PARODII ÎN PROZĂ, CONFERINŢE

M. SADOVEANU

“Hm! făcu primarele, ridicându-se în capul oaselor. Vinul Corjoaii este bun, care nu se mai află...”

În tăcerea odăii, luna sclipea cu luciri tainice pe podele. De undeva, dintr-un ungher, se auzi un zgomot nelămurit; un cocoş trâmbiţă prelung, departe.

“Hm, bun! Care va să zică iar m-am îmbătat. Straşnic m-am îmbătat! Sunt un ticălos...” rosti el încet, c-o mlădiere de durere în glas. Se coborî din pat, deschise fereastra. Apoi zâmbi şi-şi clătină capul cu amărăciune.

Aburiri de răcoare îi mângâiau obrazul. Din livadă pătrundeau domol înfiorările nopţii. Lilieci negri treceau prin pulberea de argint a luminişurilor. O învăluire uşoară de vînt mişca frunzişul şi prin ţesătura de ramuri luna strecura fâşii palide de lumină. În depărtare, ca nişte văluri de ceaţă pluteau peste întinderi.

Primarele răsuflă adânc miresmele nopţii şi rămase aşa, ca-ntr-o visare, cu ochii aţintiţi în lună.

C. HOGAŞ:

NOTE DIN CĂLĂTORIE

UN POPAS

...Fără multe marafeturi, făcurăm cinstea cuvenită borşului de chitici, din care începurăm a sorbi cu iuţeală, înghiţind repede şi încreţind sprâncenele deasupra aburului fierbinte şi mirositor. Cina fu scurtă.

După ce ne ospătarăm astfel, Axinia îşi ghemui cum putu pe o laviţă, lângă vatră, trupul ei sprinten şi mărunt de ţarcă ostenită, tovarăşul meu aşeză în tăcere la capătul tarniţei o pernă vârtoasă şi dispăru numaidecât sub o pocladă uriaşă, potrivită parcă anume pe măsura persoanei sale lungi şi deşirate, iar eu ieşii în cerdac şi de acolo coborâi în livadă, ca să mă pot încânta în voie de priveliştea măreaţă a nopţii aceleia.

Din înalta împărăţie a umbrelor, luna şi stelele care înotau în negrele şi depărtatele adâncuri ale Nemărginirii, până dincolo de hotarele ochiului, umpleau văzduhul străveziu cu o pulbere diafană şi viorie. Sub mângâierile uşoare şi nevăzute ale unui vânt de răsărit, fânaţul adânc se mlădia în valuri molatice, pe înclinarea lină a costişei, iar prin rariştea frunzişului mişcător treceau adieri răcoroase şi uşoare, ca fâlfâitul unor aripi fantastice şi nevăzute. Spre dreapta, munţi întunecoşi cu piscuri pierdute în negură îşi topeau în aerul limpede şi larg creştetele lor singuratice. Iar peste tainica însufleţire a florilor, care-şi ridicau deasupra ierburilor subţiri şi mlădioase potirele lor strălucitoare, din mozaicul verde-auriu al livezilor revărsate peste coline ca fermecatele grădini ale Semiramidei, se aşternea ca un văl străveziu, ţesut din fire de lumină, pulberea de argint a lunii.

Mă ridicai de pe aşternutul meu mirositor de fânaţ moale, care rămase culcat sub neclintirea frunzişului negru, şi intrai în casă.

— Scoală-te, nevrednic strănepot al lui Pitagoras, alungă din încăperea strâmtă şi întunecoasă a ochilor tăi de motan somnoros fantasmagoriile molaticului Morfeu şi spune-mi în câte miliarde de ani ai fi în stare să numeri strălucitoarele alaiuri de stele cu care luna a găsit de cuviinţă să-şi împodobească obişnuitul ei drum aerian în noaptea aceasta? zisei vârând o mână sub pocladă şi alta în părul încâlcit şi aspru al tovarăşului meu.

Convins de tăria acestui argument, el scoase o clipă la iveală năsoasa şi mirata lui persoană, mormăi ceva clipind cu iuţeală dintr-un ochi, apoi dispăru în întregime sub pocladă şi numaidecât începu a sforăi ca un cal nărăvaş. Părea că toate lighioanele pământului şi toate păsările cerului şi-au dat întâlnire şi se sfădesc în încăperea neagră şi păroasă a nărilor lui urieşe. Făcea ca gaiţa şi ca mistreţul, ca ursul şi ca piţigoiul. Aci slobozea o notă ascuţită şi plângătoare, ca o primadonă oftigoasă, aci cârâia iute şi scurt ca o găină spărietă de hultan, şi melodia se ridica apoi de la bas până la soprano, când pizzicato, când tremolo, de dârdâiau giurgiuvelele fereştilor. Flaute şi lăute, piculini şi tromboane îşi amestecau atunci sunetele haotice în întunecoasele guri de tartar ale nasului supranatural cu care Cel-de-sus împodobise făptura somnoroasă şi hulpavă a tovarăşului meu.

Alungat de această orchestră vrednică de urechile răbdătoare ale ucenicilor lui Hefaistos, am ieşit afară din odaie, am smuls câteva braţe de fân proaspăt dintr-o căpiţă şi m-am lungit cu faţa-n sus, în lumina plină de taine a călătorului disc al Dianei.

PROBLEMA RÂSULUI
ŞI HUMORUL ROMÂNESC

I

Ce e humorul?

Când zicem despre un scriitor că are humor, înseamnă oare că avem a face cu un scriitor vesel?... <Omul pe care-l aveţi acum în faţa domniilor-voastre şi care a scris, totuşi, destule pagini de literatură humoristică, dezminte această părere...> În privinţa asta e foarte semnificativă o anecdotă, pe care-i plăcea lui Caragiale s-o povestească în momentele lui de pesimism acut, adică la un pahar de vin — anecdotă pe care unii din d-voastră o cunosc, poate, din Anatole France sau din alt autor. Se zice că la un mare psihiatru, la un doctor de nervi din Roma, s-a prezentat într-o zi un pacient necunoscut, un om cu figura tare tristă, care se plângea că, de multă vreme, e atins de o afecţiune sufletească deprimantă, de o melancolie cronică. Rând pe rând, marele psihiatru i-a prescris diferite leacuri: odihnă..., aer curat..., băi reci..., şpriţ la gheaţă... Degeaba! Pacientul se întorcea de fiecare dată tot mai trist, mai sinistru, mai... incurabil decât oricând. În cele din urmă, doctorul i-a zis:

— Am încercat cu d-ta toate leacurile, toate procedeele, toate mijloacele de înveselire. Nu mai rămâne să-ţi recomand decât unul singur...

— Care?

— Am auzit că s-a stabilit în oraşul nostru de câtăva vreme un tip fenomenal... Un actor care-şi joacă pe scenă propriile-i improvizaţii comice, un mare creator de veselie, care face pe toată lumea să râdă cu lacrimi. Du-te să-l

vezi... Şi dacă nici ăsta nu e în stare să te vindece, să te facă să râzi, eu unul nu mai am nici o putere, nu mai ştiu ce să-ţi recomand — înseamnă că melancolia d-tale este incurabilă.

— Şi.. ăsta e ultimul d-tale cuvânt? întrebă pacientul.

— Da.

— Atunci s-a isprăvit cu mine. Trebuie să mă sinucid.

— Pentru ce?

— Pentru că omul la care mă trimiţi, tipul fenomenal care face pe toată lumea să râdă... sunt tocmai eu, sunt chiar eu, domnule doctor!

Această mică întâmplare, chiar dacă nu e adevărată, e cât se poate de verosimilă. Ea ilustrează şi subliniază adevărul că un humorist nu e întotdeauna un om vesel prin natura lui, că humorul nu se poate confunda cu veselia. Pe de altă parte, un om poate foarte bine să fie vesel de la natură şi, totuşi, să nu aibă darul de a-i face şi pe semenii lui să râdă. Şi cu cât el, cel dintâi, râde mai tare de propriile-i glume, cu atât cei din jurul lui se lasă mai greu contagiaţi, mai greu convinşi să râdă şi ei.

Când e vorba de un scriitor, se cuvine să facem aici din treacăt o observaţie, să relevăm un curios fenomen de psihologie pe care istoria literaturii ne dă ocazia să-l constatăm adeseori, când confruntăm opera unui scriitor cu biografia lui. De pildă, un scriitor care duce o viaţă foarte castă, o viaţă de om cuminte, poate fi foarte erotic, foarte senzual în plăsmuirile lui literare — ba uneori poate chiar să frizeze pornografia prin felul arzător, colorat şi amănunţit în care descrie unele scene de dragoste şi toate realităţile fizice ale erotismului, de care el pare obsedat. Şi invers: un autor îndeobşte cunoscut ca temperament erotic prin excelenţă, cu o viaţă plină de aventuri amoroase,

scrie numai lucruri surprinzător de pudice şi de caste, e foarte rezervat în expresii, ba uneori exclude cu desăvârşire amorul din opera lui literară. Un sentimental naiv în viaţa de toate zilele face pe grozavul în scris — şi invers, un cinic dezordonat, un Don Juan în practica vieţii face, în versuri şi în proză literară, pe sentimentalul, credincios unei singure femei. Un om foarte timid în viaţa practică de toate zilele poate fi un polemist violent şi un pamfletar plin de o aprigă bărbăţie în scrierile lui.

S-ar părea că ne aflăm în faţa unei legi a compensaţiilor: omul cheltuieşte, trebuie să-şi cheltuiască, în fantezii creatoare de artă, surplusul unei anume forme de energie vitală <sau sufletească> pe care o economiseşte în viaţa de toate zilele. Să nu uităm mărturisirea lui Goethe că a scis romanul lui Werther numai ca să scape de sentimentalism — şi că, după ce l-a scris, s-a vindecat în adevăr pentru totdeauna...

De aceea, când observăm că, de obicei, humoristul nu e un om vesel, nu trebuie să ne înşelăm: tristeţea lui poate să însemneze numai că, făcând pe alţii să râdă, el îşi canalizează în acest mod şi îşi cheltuieşte pe această cale toată rezerva lui de bună dispoziţie firească — şi <iar el personal> nu mai rămâne cu nimica. Dar înainte de a o cheltui, el trebuie să aibă această rezervă de vitalitate, poate chiar în grad mai mare decât semenii lui. Căci, fără a se confunda cu veselia, cu buna dispoziţie, humorul trebuie, totuşi, să fie grefat pe un exces de vitalitate, pe un fond autentic de veselie nativă, oricât de mascată ar fi ea — deoarece humor amestecat cu duioşie sau cu melancolie poate să existe, dar *humor trist* nu există, e o contradicţie între termeni.

Bergson, marele filozof şi subtilul psiholog din zilele

noastre, încearcă să definească humorul ca un simplu procedeu de fabricaţie a comicului pe cale artificială. După el, humorul şi ironia sunt două procedee uşor diferite pentru obţinerea efectului comic ce poate rezulta pe urma unei confruntări glumeţe între ideal şi realitate. “Ironia, zice el, constă în a enunţa ceea ce ar trebui să fie, prefăcându-te a crede că tocmai aşa este; iar humorul constă în a zugrăvi amănunţit ceea ce este, prefăcându-te a crede că chiar aşa ar trebui să fie...” Precum vedeţi, Bergson reduce humorul <sau numai ironia> la o simplă atitudine intelectuală. Dacă ar fi aşa, atunci orice om ar putea să aibă humor, numai să vrea — căci o atitudine intelectuală, că şi una fizică, materială, poate fi luată sau imitată de oricine, după voie. Dar se ştie că, în realitate, <ştiţi bine că > lucrurile nu stau tocmai aşa. Nu oricine poate fi spiritual şi, mai cu seamă, nu oricine poate avea humor. Greşeala vine de acolo că marele filozof a dat cuvântului humor un înţeles prea restrâns, adică alt înţeles decât acela pe care suntem înclinaţi să i-l dăm noi. Şi apoi, se pare că el s-a gândit numai la humorul englez şi, mai ales, la o caracteristică a lui, la care a încercat să reducă tot humorul.

O explicaţie diametral opusă ar fi aceea a lui Gabriel de Lautrec, traducătorul lui Mark Twain în limba franceză. “Humorul, zice acest autor, e o chestie de temperament. Fiindcă totul e să prinzi raţionamentele şi icoanele sub un unghi particular, ca acei pictori care găsesc atitudinea cea mai potrivită ca să-şi aşeze modelul într-o lumină nouă“.

<...Aţi înţeles d-voastră acum, din aceste cuvinte ale lui Lautrec, ce e humorul? Vă mărturisesc că nici eu...> Ceea ce francezul pare să afirme aici mai clar ar fi ideea

că humorul este o chestiune de temperament. Fireşte. Dar aceasta nu e o explicaţie, aceasta are numai aerul unei explicaţii... <Este ca şi cum, cerând unui om să te lămurească: ce e un metru? — el ţi-ar răspunde: un metru e un băţ lung de un metru.>

Nici Mark Twain, vestitul humorist american, nu e mai explicit în privinţa humorului. Iată ce ne spune el: "Efectul povestirii humoristice atârnă de chipul cum ea este povestită: al celei comice atârnă de subiect. Povestirea humoristică trebuie povestită grav; povestitorul se sileşte să ascundă punctul ce i se pare în stare să provoace râsul."

<Foarte bine. Dar tot nu ştim ce e humorul.>

Mille, autorul unei antologii a humoriştilor francezi, ne spune în prefaţa lui: "În englezeşte, orice scriere care are scopul să provoace râsul se numeşte humoristică". Se poate să fie aşa, în englezeşte. În româneşte, însă, pentru ca o scriere să fie humoristică nu-i de ajuns să aibă numai scopul de a provoca râsul; ea trebuie să aibă şi mijloacele, adică darul de a-l provoca... Şi apoi, să nu uităm că există unele încercări literare care provoacă râsul, adică sunt humoristice, deşi autorul ţintise la un efect cu totul de altă natură.

După cum vedeţi, problema e mai complicată decât îşi închipuiau savanţii şi specialiştii.

II

Nu voi avea imprudenţa şi pretenţia să vă prezint şi eu o definiţie a humorului. Şi poate că nici nu e nevoie, până pe acolo.

Există în jurul nostru atâtea lucruri pe care nu le putem

prinde într-o definiţie <verbală>, dar pe care le cunoaştem totuşi îndeajuns ca să putem vorbi despre ele cu folos, când avem nevoie, şi cu legitimă încredere. Toată lumea ştie ce e un căţel — dar câţi dintre d-voastră ar putea să-mi dea acum o definiţie exactă a căţelului..., o definiţie după care, dacă am avea absolut toate mijloacele de laborator la îndemână, să putem fabrica un căţel în întregime, cu toate ale lui, fără să-i lipsească un fir de păr?

Tot aşa stau lucrurile şi cu humorul.

Fără să-l putem defini, noi ştim cu toţii cam ce înseamnează acest cuvânt. Când zici despre un om — fie el scriitor, fie simplu cetăţean — că are humor, toată lumea înţelege că acel om are *darul* de a face, cu intenţie, cu bună-ştiinţă, pe semenii lui să râdă. Humorul, în vorbirea noastră practică, este, prin urmare, un dar natural, o predispoziţie specială, o aptitudine înnăscută. El nu e numai o stare de suflet, pentru că atunci orice om vesel ar avea humor; el nu e nici o simplă atitudine intelectuală, voită şi obţinută prin mijloace conştiente, pentru că atunci orice om inteligent, în orice stare sufletească s-ar găsi şi fără alte însuşiri înnăscute, ar putea să aibă humor, numai să vrea.

Cum am putea caracteriza acum, după cele expuse mai sus, humorul românesc?

S-a spus despre humorul anglo-saxon că e grav, despre cel german că e greoi şi exuberant, despre cel francez că e uşor şi spiritual..., caracterizări ce par a se referi mai mult la *veselia* acestor popoare decât la humorul lor. În acelaşi mod, prea schematic şi destul de convenţional, am putea să caracterizăm şi noi în două cuvinte humorul românesc, spunând despre el, de pildă, că e senin şi cumpănit. Dar noi nu urmărim să închidem această caracterizare a

humorului românesc într-o formulă lapidară şi impresionantă, care să aibă aerul să spună aproape nimic.

Noi credem că humorul unui popor se poate caracteriza <după două criterii>: 1) după mijloacele de care se foloseşte, în creaţiile lui literare, pentru a provoca râsul, şi 2) după lucrurile de care lui îi place să râdă şi să-şi bată joc de predilecţie.

Mijloacele de care se folosesc humoriştii, în chip natural şi inconştient, pentru a provoca râsul, mijloacele pe care fantezia lor creatoare le găseşte la îndemână în momentul inspiraţiei, sunt de o diversitate extraordinară. Nici un pshiholog până astăzi nu a reuşit, decât foarte parţial, să le identifice şi să le clasifice. O catalogare a acestor mijloace, cînd e vorba de un popor, ar fi laborioasă, chiar dacă nu ar presupune în prealabil o inventariere universală a fenomenelor comice.

Cel mai comod criteriu, aşadar, pentru caracterizarea humorului unui popor este acela al împrejurărilor în care el râde <criteriul obiectelor care-l fac să râdă mai tare> şi al lucrurilor de care lui îi place să-şi bată joc de predilecţie.

Aici subiectul nostru ne pune faţă-n faţă cu problema râsului. Căci dacă întrebăm: ce anume ne face pe noi, românii, să râdem mai adeseori şi mai din toată inima? — ar trebui să răspundem mai întâi la întrebarea: de ce râde omul?

Iată o problemă de psihologie, foarte spinoasă şi foarte complicată, a cărei soluţie, în momentul când pare gata să fie prinsă, le alunecă printre degete celor mai ageri cugetători, după ce a jucat nenumărate farse spiritului de analiză.

Aş putea să vă expun aici, pe scurt, teoriile tuturor

analiştilor care s-au ocupat cu această problemă, a râsului. Mă mulţumesc să <vă> amintesc numai pe cea mai venerabilă dintre ele, teoria lui Aristotel, după care râsul ar fi provocat de sentimentul de triumf pe care ni-l dă concepţia subită a unei superiorităţi a noastre, în comparaţie cu inferioritatea altuia.

În adevăr, spectacolul inferiorităţii sau defectelor altuia ne face, în unele împrejurări, să râdem. Iar dintre defectele, dintre lipsurile care ne fac să râdem, pe primul plan stau cele mintale, fiind cele mai importante.

Lipsurile mintale cele mai frecvente <obişnuite> se pot grupa în trei categorii mari:

1) Lipsa de instrucţie, de învăţătură propriu-zisă — adică ignoranţa;

2) Lipsa de experienţă, adică lipsa acelor învăţăminte pe care i le dă omului experienţa (deci naivitatea, sub toate formele ei) şi

3) Lipsa de atenţie, adică distracţia — cu toate cauzele ei, cât de depărtate şi cu toate efectele ei practice, materiale, cu toate măruntele neplăceri, gafe, accidente etc. la care <omul distrat este expus> sau o nebăgare de seamă a momentului pot duce.

Aceste trei cusururi întrunite în acelaşi individ seamănă mult cu prostia — deşi fiecare în parte nu însemnează numaidecât prostie. În adevăr, un gură-cască veşnic distrat, care pe deasupra este şi ignorant şi pe care nici experienţa de toate zilele nu-l poate instrui, se numeşte în toate limbile un prost — şi mare parte din manifestările lui, fatal neadaptate împrejurărilor, ne fac să râdem.

Calităţile corespunzătoare celor trei cusururi (la care aş adăuga şi lipsa de memorie practică, elementară — căci un om care uită de la mână la gură, un ramolit, de ex., ne

face, de asemenea, să râdem) — calităţile corespunzătoare, adică o minte pururi trează, înarmată cu multe cunoştinţe, din cărţi şi din experienţă — se numesc inteligenţă.

Numai cât, fiecare popor pune un accent deosebit pe cutare latură a inteligenţei mai mult decât pe alta. Noţiunea de inteligenţă are nuanţe uşor diferite de la popor la popor, nuanţe care indică firea şi gradul de civilizaţie a fiecăruia — indicând asupra cărui defect mintal apasă mai cu deosebire atenţia acelui popor şi care anume calitate mintală i se pare mai preţioasă.

În mijlocul unei societăţi foarte civilizate, lipsa de instrucţie, adică ignoranţa, creează individului o stare de inferioritate cu mult mai gravă decât aiurea, cultura fiind o calitate mintală tot aşa de necesară vieţii practice, ca şi atenţia pururea trează asupra realităţilor cu care omul trebuie să lupte pentru viaţă. Acolo, pentru a putea trăi, fără a fi înlăturat, pur şi simplu, de la festinul modest al vieţii de mulţimea competitorilor, cunoştinţele căpătate în şcoală sau prin o bogată experienţă sunt absolut indispensabile. Iar lipsa lor constituie o sursă foarte bogată de efecte comice: fiecare semn exterior de ignoranţă e primit cu zâmbete sau cu hohote de râs.

Un popor tânăr ca al nostru, însă, nu <prea> râde de ignoranţă, de incultură. Nu atâta pentru că el însuşi, fiind puţin cultivat, e incapabil să remarce, de ex., o inexactitate ştiinţifică chiar elementară, cât, mai ales, pentru că o minte prea instruită nu era necesară până mai ieri omului ca să trăiască bine prin părţile acestea... Spuneţi unui ţăran român că pământul are forma unui cilindru — el nici n-o să zâmbească măcar, *chiar dacă a învăţat la şcoală că pământul e rotund*. Poporul nostru preţuieşte, în primul rând, calitatea care a fost îndelungă

vreme suficientă unui om ca să trăiască bine pe meleagurile noastre — de celelalte putând să se dispenseze cu uşurinţă, fără ca prin aceasta să-şi pericliteze existenţa şi bunul trai. Această calitate este inteligenţa practică a omului înzestrat cu o minte pururi trează, neadormită. E semnificativ în această privinţă faptul că cuvântul *inteligent,* care e un neologism, nu are în limba neaoş românească alt echivalent decât cuvântul *deştept* — adică treaz, neadormit... Cu această singură calitate a spiritului, românul confundă toată inteligenţa. Pentru el, un om lipsit de această singură calitate e un prost. Indiferent din ce cauză ar fi distrat, un om cu gândurile aiurea îi face românului nostru o impresie detestabilă. Şi în judecata asta simplistă, el nu-şi dă seama că ar putea uneori să greşească. Un Kant, un Newton, cu distracţia lor proverbială, l-ar fi făcut să râdă grozav de stângăcia lor practică, de gesturile lor cam anapoda, şi să-i taxeze în mintea lui drept mari gugumani, tocmai pe aceşti reprezentanţi de elită ai intelegenţei umane speculative. Căci românul, după cum am spus, nu înţelege şi nu admiră decât inteligenţa practică. Şi numai lipsa acestui fel de inteligenţă îl face să râdă, cu tot cortegiul ei de urmări comice, adică de păţanii neaşteptate şi hazlii — şi cu toate rădăcinile ei: pasiuni, viţii, defecte de caracter, care fixează atenţia subiectului într-o direcţie şi-i distrag mintea şi simţurile de la realitatea înconjurătoare imediată.

III

Procedeul obişnuit prin care poporul nostru îşi exteriorizează humorul este, prin excelenţă, folosirea meşteşugită a aceluiaşi cuvânt primordial, pe claviatura căruia

joacă în trei moduri deosebite, după împrejurări — şi anume:

1) Inventează situaţii şi păţanii comice, datorite lipsei de atenţie sau de inteligenţă practică, pe socoteala celor de care vrea să-şi bată joc — şi povesteşte, pur şi simplu, acele păţanii şi întâmplări de haz (în această categorie intră toate snoavele şi anecdotele în care românul îşi bate joc de neamurile străine cu care se învecinează sau cu care trăieşte laolaltă: ungur, neamţ, bulgar, evreu sau ţigan).

2) Sau afectând el însuşi, vorbitorul, o nebăgare de seamă sau o naivitate prefăcută (ironia) <adică făcând pe prostul, cum se exprimă singur> spune cuiva indirect şi fără să aibă aerul că o face dinadins adevăruri supărătoare — şi în acest caz comicul stă, mai ales, în forma literară în care îşi îmbracă gândul. În această a doua categorie intră o mare parte din literatura populară cu formă definitiv cristalizată: <proverbe, zicători, cimilituri şi> acele curioase strigări la horă, care sunt uneori minunate epigrame rustice, mici juvaeruri de ironie muşcătoare:

Bade, nu mă săruta...

— strigă un flăcău în horă, uitându-se pe sub sprâncene la o fată cu buzele prea roşii —

Bade, nu mă săruta
C-a fi rău de dumneata...
Te-i trezi de dimineaţă
Cu roşaţă pe mustaţă
Şi-i porni la arătură,
Cu funingine pe gură!

Şi cum voinicul e cam mic de statură, fata pe care a ironizat-o îi răspunde la rândul ei, cu ochii în pământ şi cu buzele subţiate:

Câtu-i voinicu de nalt,
Şede-n chicioare sub pat...

În Sălişte...

3) În sfârşit, cele două procedee <expuse mai sus> se pot găsi combinate în una şi aceeaşi povestire — în minunata povestire a lui *Păcală,* eroul nostru popular, plin de humor şi de spirit inventiv, care îşi bate joc, prin vorbe şi prin fapte, nevinovate în aparenţă, de toţi duşmanii lui, şi care e o figură unică în galeria personagiilor hazlii create de fantezia popoarelor.

În lumina celor expuse până acum, după ce am arătat care este esenţa tainică a humorului românesc, nu ne-ar rămâne decât <să dăm câteva exemple> să trecem în revistă câteva modele diferite de humor naţional. Dar această exemplificare, ca să fie completă, ar trebui să fie prea lungă, ne-ar cere prea mult spaţiu.

Totuşi, nu cred că ar fi prea de prisos să adaug aici <să completez analiza de până acum prin> câteva observaţiuni secundare, dar nu lipsite de interes <indispensabile> pentru cine vrea să-şi facă o idee justă despre humorul nostru naţional.

Ţăranul român — căci despre el a fost vorba şi la el m-am gândit tot timpul, ca la adevăratul depozitar al sufletului românesc, — nu-şi bate joc decât de acele defecte care pot fi remediate şi care l-au făcut să sufere puţin, într-un fel sau altul. În străinii cu care vine în contact el ironizează numai defectul principal, care sare în ochi, dar

aceasta nu înseamnează că e xenofob: la muscal — darul beţiei, la ungur — fudulia, la bulgar — înţelegerea greoaie, la ţigan — lăudăroşenia, calicia, mania furtişagului şi-a minciunii gogonate, la evreu — şiretenia, spiritul de gheşeft şi mai cu seamă lipsa de curaj fizic... Evlavios în adâncul sufletului, asta nu-l opreşte ca în snoavele lui să-şi bată joc chiar şi de popă, atunci când preotul nu-şi păstrează purtările lumeşti la înălţimea darului şi a misiunii sale. De multe ori ţăranul îşi exercită verva satirică asupra femeii, tovarăşa lui de necazuri, împletind humorul cu minunate observaţii asupra naturii feminine şi a defectelor ei milenare. Lenea, sulimanul, infidelitatea şi şiretenia sunt defectele cele mai frecvente la femei, pe care el le subliniază de preferinţă şi le ia în râs.

M-a impresionat întotdeauna, de asemenea, şi atitudinea morală, justeţea cu care ţăranul român ştie să aleagă şi să lovească numai ce trebuie... În snoavele şi povestirile lui humoristice, niciodată nu vom avea ocazie să vedem că se creează o situaţie privilegiată unui personagiu cu atitudine imorală sau suspectă. Să <vă> dau un exemplu curios şi frapant. D-voastră ştiţi ce figură ridicolă este pentru un francez un bărbat pe care-l înşeală nevasta. De câte ori întâlneşti un astfel de tip nenorocit în literatura humoristică franceză, el este invariabil un tip comic, ridicol.

În snoavele lui, povestitorul popular român nu-şi bate niciodată joc de bărbatul pe care-l înşeală nevasta, ci mai degrabă de ea şi de complicele ei. Oricât de surprinzător ar părea, faptul este exact. Când într-o snoavă apare un ibovnic, o femeie şi un bărbat înşelat — soţul este acela care întotdeauna biruie până la urmă, iar femeia şi amantul rămân ridicoli şi păcăliţi. Şi simţul este atât de puter-

nic în firea povestitorului care creează snoava, încât covârşeşte celelalte cerinţe artistice, de verosimilitate, de adevăr obiectiv: fie ibovnicul oricine o fi, boierul sau chiar preotul, snoava ni-l arată la urmă păcălit şi ridicol, faţă cu bărbatul a cărui cinste a încercat s-o nesocotească... Se vede că aşa se petrec lucrurile la ţară <cine ştie?>.

Acest fapt, pe care nu-l întâlnim în literatura noastră cultă, această concepţie de viaţă curată, pe care o găsim aplicată în povestirile lui satirice, indiferent de forma lor licenţioasă şi de vocabularul lor naiv pornografic, este proba cea mai elocventă de echilibru sufletesc şi de inalterabilă sănătate morală a ţăranului român.

<Este şi ultima caracteristică a humorului românesc popular, pe care am ţinut s-o subliniez şi s-o recomand atenţiunii d-voastre>.

ARTICOLE, CRONICI, RECENZII

PE UN VOLUM DE EMINESCU

(Însemnări inedite şi alte digresii cu privire
la “arta nouă“ indigenă)

S-a zic că, din punct de vedere artistic, opera poetică a lui Eminescu e imperfectă.

Acei care cred astfel confundă perfecţiunea tehnică cu perfecţiunea artistică.

Orice om inteligent, care a ţinut o prozodie în mână, poate face versuri perfecte. Semnatarul acestor rânduri nu e poet. Totuşi:

Aseară, fix la ora 9,
Trecând aşa pe strada *Nouă*
Sau poate *Amzei* — nu importă!
M-am pomenit cu o escortă
De oameni beţi ca nişte bestii
Vorbind — pe lângă alte chestii —
Că monoplanul n-are cârmă,
Dar totuşi dacă tragi de-o sârmă
Virează scurt — şi prin urmare
Aici e lucru foarte mare!

Toate rimele sunt bogate sau rare şi vă desfid să găsiţi o singură greşeală de ritm sau de măsură.

Nu oricare om inteligent, însă, poate face versuri *artistice* (şi cu atât mai puţin *poezie*).

Aşadar, încă o dată, una e perfecţiunea tehnică şi alta e perfecţiunea artistică. Ele se condiţionează poate reciproc, dar nu se pot confunda.

Eminescu a fost un artist atât de mare pe cât a fost poet.

Nici un critic însă nu a analizat definitiv structura intimă a poeziei sale; nimene nu s-a coborât în laborator să surprindă tainele acestui artist incomparabil.

*

Despărţind ad-hoc forma de fond, observăm că la unii poeţi de ieri şi de astăzi expresia formală întrece cu mult conţinutul sufletesc.

Poetul are mania de a spune totul cât mai pe departe, cu ocol, cu diplomaţie parcă... E un labirint de întorsături precaute în care uneori te pierzi definitiv. Trebuie să dai cuvintele la o parte cu lopata, ca să descoperi o idee liliputană, care de obicei nu merită osteneala:

> Nu vezi tu că-n înţelesul cel zadarnic şi cuminte,
> Care tremură-n belşugul de zâmbiri şi de cuvinte,
> E podoaba unei calde, dulci comori nerisipite
> De dorinţi pe care ochii nu le lasă tăinuite
> Prin văpaia lor duioasă, rugătoare şi senină
> Ca o rază ne-ntinată de sfielnică lumină?[1]

Toate acestea vor să ne spună: “Nu vezi cum te doresc?”

Alteori, forma îmbracă exact, fără cute inutile, intenţia

---

[1] Compuse ad-hoc pentru edificarea cititorului *(n.a.)*.

poetului; e manifestarea onestă a talentului veritabil, mic sau mare:

Greu mi-i, dragă, fără tine
Şi te chem de-atâtea ori —
Nu din zori şi până-n sară,
Ci din sară până-n zori...[1]

În sfârşit, câteodată, poetul face atâta economie de material, încât ajunge la acest ideal de exteriorizare: exprimă direct numai o parte din ce are de spus, lăsând pe cititor să completeze inevitabil restul. Acesta e Eminescu.

El spune întotdeauna mai mult decât exprimă direct. Conţinutul sufletesc întrece covârşitor expresia formală... De aceea el a avut, într-o măsură unică la noi, puterea de a evoca.

Aleg, din epoca lui de maturitate artistică, două versuri — destul de simple în aparenţă:

Căci azi le sameni tuturor
La umblet şi la port...

Ideea exprimată de-a dreptul: "azi le sameni tuturor" cuprinde în sine ideea inevitabilă: "odinioară te deosebeai de toate". Aşadar, în cinci cuvinte două idei opuse, ca două feţe ale unui obiect luminat dintr-o parte; iar ideea subînţeleasă, provocată de un singur cuvânt ("azi").

Şi luaţi seamă: convingerea că femeia iubită e singura pe lume (această iluzionare exprimată indirect prin subînţelesul "odinioară te deosebeai de toate") este ceea ce Stendhal explică pe zeci de pagini prin fenomenul *crista-*

---

[1] *Idem.* Vezi nota precedentă *(n.a.).*

lizaţiei; e cel mai caracteristic efect sufletesc al amorului; e însuşi Amorul...

"La umblet şi la port..."

De ce a ales poetul (nu e vorba de-o alegere calculată) tocmai *umbletul* şi *portul?*

A ales "umbletul" pentru că la ochi, la gură sau la frunte, se înţelege că nu ţi-ar fi greu să faci deosebire între iubita ta şi celelalte femei, *chiar dacă n-ai fi aşa de înamorat.* Pe câtă vreme ca să poţi deosebi o femeie de toate celelalte numai de pe umblet, de departe (să-i poţi presimţi apropierea), trebuie să iubeşti într-adevăr. Numai amorul singur îţi dă putinţa de a observa o deosebire care scapă privirilor indiferente.

Tot aşa în ce priveşte "portul". Ba încă aici poate fi vorba şi de cunoscutul fetişism al înamoraţilor. Cine a iubit ştie cât prestigiu capătă numai o panglică din părul iubitei. Rochia? Dar rochia ei nu seamănă cu nici o rochie din lume! Tot ce a venit odată în atingere cu iubita nu mai poate fi banal: a împrumutat ceva tulburător din fiinţa ei unică...

(Ceea ce a ajutat pe poet să găsească tocmai "umbletul" şi "portul" e fără îndoială sinceritatea lui absolută, de care voi pomeni mai departe. Aici însă e vorba numai de procedeele artistice, iar nu de însuşirile sufleteşti care au condiţionat aceste procedee.)

Aşadar, la cele spuse în primul vers se alătură ceea ce versul al doilea spune lapidar şi indirect: "Te iubeam atât de mult, încât eram în stare să te deosebesc dintre toate celelalte femei, numai de pe umblet şi de pe port".

Deci ca să recapitulăm: primul vers indică un sentiment în cea mai caracteristică manifestare a lui, al doilea

vers, concentrând esenţialul în două cuvinte, arată intensivitatea acestui sentiment — şi amândouă la un loc stingerea lui.

Adăugaţi la acestea regretul după amorul dispărut, apoi *tonul* care dă acestui regret o nuanţă de mândrie şi, fără să vă mai gândiţi la lumina care se răsfrânge în mod fatal din strofele anterioare asupra lor, vă puteţi da seamă cât punea Eminescu numai în două versuri de câte cinci cuvinte, atât de simple în aparenţă.

*

Darul de a sugera e deci, în parte, coralul puterii de a găsi şi de a exprima concis numai strictul necesar.

Dar acest strict necesar, această parte luminată a unui tot rămas în umbră, e exprimat de-a dreptul cu toată claritatea permisă de subiect şi posibilă mijloacelor artistului.

Se înţelege, prin urmare, că nu e vorba aici de procedeul acelor poeţi care nu exprimă nimic de-a dreptul, ci vor să sugereze totul. Aceştia, fiindcă nu pot să ne comunice, prin procedee oneste şi experimentate, ceea ce simt şi gândesc (de gândit, mai ales, nici nu prea au obicei), îşi ascund neputinţa sufletească şi artistică în cele mai nebuloase teorii estetice.

Ei au pretenţia că ne pot sugera idei şi stări sufleteşti numai prin imagini şi prin şiruri de cuvinte, reduse la rolul de sunete.

Şi astfel, în loc să ne arate, de pildă, în lumină convenabilă, cel puţin colţul unei săli, ca să putem completa restul, poetul ne poartă prin întuneric sau prin odăile vecine! Decât aşa, preferăm să ne lumineze cinstit toată sala dacă poate, ori să ne dea pace.

În literatura noastră, acest poet există, după cum vom vedea (ca un ecou tardiv al unor cenacluri literare din Franţa), sub două aspecte diferite.

Când e sincer, el e victima unui bovarism inofensiv de care nu se va lecui niciodată.

Un soliloc. Singur el e în stare să-şi priceapă opera — pe care totuşi o oferă cititorilor.

Procedeul lui, însă, nu exclude posibilitatea unor imagini noi şi câteodată admirabile. E şi greu să baţi câmpii aşa, fără să găseşti din întâmplare câte o floare rară, pe care n-ai găsi-o dacă ai fi nevoit să străbaţi drumul sever al unui şir de idei. Tocmai acestea derutează pe unii cititori. Oricum, însă, cu toată aparenţa lui de farsor, poetul ni se pare, în fond, şi mai naiv decât admiratorii lui...

În cele mai multe cazuri însă, poetul nu e sincer (al doilea aspect al "artei nouă" indigene). În obscuritatea sonoră a producţiilor sale, e o mare doză de şarlatanism literar. El încearcă să ne sugereze un fond care nu există, sau care se reduce la infinitul mic până la proporţii atât de microscopice, încât dispare cu totul.

> Pe un nor de ametiste luna grea, halucinantă,
> Monoclează orizontul cu tergiversări de plantă.
> Voluptatea sepulcrală distilează-n mine seva
> Vesperalelor litanii, templele lui Saki-deva,
> Conturează nostalgia de fenol şi de mister
> Şi-mi pătrunde-acut în craniu, ca un vers de Baudelaire...[1]

Iar exhibiţia acestui vid sufletesc e colorată apoi, după gradul de inteligenţă al fiecăruia, de dorinţa de a *părea* original şi mare cu orice preţ.

---

[1] Vezi notele precedente *(n.a.)*.

Unul e diabolic, altul e macabru. Unul suferă de *spleen* şi caută originalitate în oglinzi şi-n etajere, altul strânge în braţe schelete şi vrea să ne epateze prin imagini de o hidoasă pornografie, exagerând o senzualitate de care nu e capabil.

Toţi cred că fug de banal căutând subiecte bizare, şi nici unul nu pricepe că adevărata originalitate, care se vede mai ales în tratarea unui subiect simplu, n-o poţi vedea dacă nu te-ai născut cu ea. Şi astfel, printr-o ironie a soartei, ajung toţi să samene între ei fără să-i poţi deosebi: goana după bizar devine foarte banală.

Ce spectacol amuzant pentru cititor!

Închipuiţi-vă un om exasperat că s-a născut cu o figură de lacheu; în loc să se resemneze cu ce l-a hărăzit natura, el îşi pictează fruntea în verde şi obrajii în albastru. Nu e aşa că omul a devenit interesant?

Închipuiţi-vă acum că nu unul, ci mai mulţi au avut această tristă fantazie. Vopseaua le-a luat până şi cea mai săracă urmă de expresie individuală. Şi nimeni nu simte ridicolul acestei originalităţi *en bloc!*

Dacă te-ai apropia de oricare dintre ei, să-i treci cu buretele ud peste faţă, ai vedea ce mutră banală de burghez iese la iveală...

Totuşi să nu te atingi cumva de Arta lui, de Principiile lui, de Teoriile lui estetice, că devine agresiv şi rău ca un câine de sex, care-şi apără puii ce n-au făcut încă ochi.

Originalitatea poeziilor lui Eminescu nu stă nici în bizarerie, nici în obscuritate. Subiectul celor mai bune poezii e luat din domeniul sentimentelor etern şi general-omeneşti!

Iar obscuritatea relativă a unora dintre ele nu e deloc voită, ci e condiţionată de însuşi cuprinsul poeziei. Poetul

a dat, pe cât i-a permis natura subiectului, cea mai clară expresie unor simţiri nelămurite sau unor stări sufleteşti complexe şi pline de umbră.

Deosebirea e evidentă:

Două ape cărora nu le vezi fundul. Dar una, deşi e limpede, nu poate fi străbătută cu privirea în întregime, fiindcă e prea adâncă. Pe câtă vreme alteia, deşi e numai de o şchioapă, nu-i vezi fundul, fiindcă e tulbure.

*

Rar întâlnim la Eminescu neologisme sau cuvinte abstracte şi generale. Când întrebuinţează de acestea, el le concentrează sau le personifică, dându-le viaţă poetică:

S-a dus amorul, un amic
Supus amândurora...

Uitarea le închide-n scrin
Cu mâna ei cea rece...

Neologismul e necesar uneori şi e justificat de natura subiectului sau de gen.

Altminteri, neologismul e prozaic, sec, sclipitor şi sonor, ca o bucată de tinichea. El poate da unui vers mai multă lapidaritate: *primul* sau *prima* e mai sonor şi mai scurt decât *cel dintăi, cea dintăi.* Dar într-o poezie lirică, unde un singur cuvânt e destul ca să strice impresia totală şi efectul ţintit de autor, *primul* sau *prima* îmi aduc aminte proza presei cotidiene: prima sesiune, primele investigaţii, primul recensământ etc. — şi ajunge această picătură de proză în cupa poeziei, ca să-i altereze tot conţinutul.

Neologismul e de obicei un cuvânt abstract şi general. El e lipsit de seva cuvintelor neoaşe, care de veacuri şi-au

tot îmbogăţit cuprinsul şi s-au încărcat de acea tainică viaţă pe care nu o poate avea un neologism sfrijit. Sunt unele cuvinte vechi, care deşteaptă în sufletul nostru rezonanţe atavice inexplicabile. Dacă au răsfrângerea unui context potrivit, ajutorul unei vecinătăţi unice, abia atunci ele dau la iveală toată bogăţia lor nebănuită şi impalpabilă.

Iar Eminescu a avut, ca nimeni altul, norocul să găsească asemenea geniale învecinări de cuvinte.

*

S-a spus că în opera lui Eminescu nu e aproape nimic ocazional şi special. Totul are o semnificaţie eternă.

El n-ar fi început niciodată cu: “Te-am văzut plângând aseară“, ca să ne cânte un episod mărunt din epopeea lui sentimentală.

Chiar când pleacă de la motive speciale, poezia lui se înalţă până la etern şi general. “*Pe lângă plopii fără soţ*” nu e numai un oarecare amor stins al poetului, ci e însuşi Amorul: e aproape tot ce cuprinde mai semnificativ pentru noi acest cuvânt scris cu literă mare.

Şi această tendinţă de a se *desmărgini* face ca, în poeziile lui Eminescu, să întâlnim de atâtea ori şi în atâtea forme splendide ideea de infinit *(“sure văi de haos”*; luna “*vis al negurii eterne*”; “*vremea cearcă în zadar din goluri a se naşte*”; “*din ce noian îndepărtat au răsărit în mine*” etc.).

Chiar şi în descrieri se observă uneori aceeaşi tendinţă:

Dar un luceafăr răsărit
Din liniştea uitării
Dă orizon nemărginit
Singurătăţii mării…

Cine ar putea pune acest tablou în ramă?

*

Niciodată Eminescu nu sacrifică *termenul propriu* pentru frumuseţea tehnică a versului.

Sinceritatea în artă e o însuşire supremă. În ultimă analiză, ea mi se pare chiar condiţia unică a poeziei lirice... Nu oricine însă poate fi sincer în versuri.

Eminescu avea această putere, unită cu o rară onestitate artistică.

El căuta cu patimă "cuvântul ce exprimă adevărul" şi nu se putea hotărî să renunţe la el, atunci când necesităţile tehnice ale versului cereau *alt* cuvânt. Ar fi înşelat pe cititor; ar fi sacrificat o frumuseţe sigură pentru alta dubioasă.

De aceea multe din versurile lui au greşeli de ritm, pe care le-ar putea evita astăzi oricare poetaştri de salon.

Aceasta a făcut pe unul dintre ei, pe cel mai ritos, să declare că Eminescu n-avea ureche muzicală!...

Dar ar fi să cerem prea mult aceluia care, pe când literatura noastră răsuna încă de glasul dulceag al "filomelei", a făurit limba literară şi forme noi, pentru un fond tot atât de uriaş pe atunci, ca şi munca istovitoare a acestui poet fără noroc.

Ce ar fi putut el să facă şi pentru tehnica versului, ne-a dovedit-o cu prisosinţă în câteva bucăţi, din care n-am nevoie să citez decât următorul exemplu de onomatopee fină:

Adormind de armonia
Codrului bătut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri.

N-avea ureche Eminescu? Grozav de lungi trebuie să le aibă acela care a îndrăznit să afirme această... negare — ca să zicem aşa.

DESCHIDEREA STAGIUNII.
SĂPTĂMÂNA CARAGIALE

Dl M. Sadoveanu, directorul Teatrului Naţional, deschide stagiunea, în sara de 18 octombrie, printr-o cuvântare festivă despre Caragiale... D-sa evocă în câteva cuvinte calde figura şi opera marelui dispărut şi mulţumeşte publicului ieşan, care întotdeauna a iubit şi a preţuit pe Caragiale, că a venit şi de astă dată în număr mare ca să sărbătorească nişte piese atât de cunoscute.

Publicul acopere cu aplauze entuziaste cuvântarea d-lui Sadoveanu, căruia i se fac ovaţii de simpatie, ca director şi ca scriitor — şi pânza se ridică asupra primului act din *Scrisoarea pierdută.*

Pristanda şi cu Tipătescu vorbesc.

Avem în faţa noastră două personagii foarte deosebite între ele mai ales prin modul cum le-a zugrăvit Caragiale. Prefectul Tipătescu e un om modern. Lustrul manierelor îi acopere fondul de necinste şi-i dă aproape aparenţa unui occidental. El e mai cult şi mai inteligent decât toţi oamenii din *Scrisoarea pierdută.* S-a mai spus că el singur dintre toţi e în stare să-şi dea samă de situaţie. El e acela care într-un moment se ia cu mâinile de cap şi exclamă: “Ce lume, ce lume!” În lumea aceasta el pare un expatriat.

Tipătescu e mai general, mai puţin local şi tocmai de aceea mai puţin intens decât Pristanda.

Vechiul poliţai e o figură atât de populară, încât nici n-a deschis bine gura, şi lumea începe să râdă.

Poliţaii de astăzi nu mai sunt aşa.

Pristanda nu mai există. De aceea publicul a găsit că

piesele lui Caragiale nu vor putea trăi, că ele sunt deja demodate, fiindcă tipurile lui au dispărut...

S-ar părea că marele Caragiale trebuie să se supună acestei fatalităţi. Că opera lui pierde în durată ceea ce a câştigat în intensitate. S-ar părea că Tipătescu trăieşte şi astăzi, tocmai pentru că are prea puţină viaţă personală. Că Pristanda a murit, tocmai pentru că a fost odinioară prea viu. Că un personagiu viu împărtăşeşte şi soarta noastră: moare.

Să nu ne înşelăm însă.

Pristanda a murit ca *tip,* dar trăieşte şi va trăi ca *om.*

Strigătul lui: "famelie mare, renumeraţie mică" e atât de *omenesc,* atât de puţin special! Grija lui pentru soarta acestei "famelii", dragostea lui mişcătoare pentru cele "paispce" suflete, pentru care fură şi minte şi-şi încovoaie spinarea, e atât de etern-omenească!

Pristanda niciodată nu m-a făcut să râd.

El nu e numai un tip de comedie de moravuri. Sub cuvintele lui obişnuite Caragiale a pus o profundă tristeţe. Pristanda se încovoaie şi râde prefăcut. Pristanda e mincinos şi laş, fiindcă nu poate trăi altfel. Dacă nu s-ar purta aşa, el ar fi aruncat pe drumuri împreună cu cele "paispce" suflete. Cinstea sau "famelia"! Din această dilemă, cred că 90 la sută dintre oameni n-ar ieşi mai curaţi decât bietul Pristanda.

Iată pentru ce cred că el are destul fond general-omenesc, ca să poată trăi.

Şi tot astfel şi celelalte personagii din comediile lui Caragiale (afară de două-trei excepţii) — oricât de locale şi de speciale ne-ar părea ele.

Cavaleri medievali nu mai există de 5 veacuri, dar Don

Quijote trăieşte. Doctori ca Argan nu mai sunt pe nicăieri, dar Argan trăieşte. Tipuri ca exageratul Tartarin sunt foarte speciale şi se găsesc numai într-o provincie din Franţa, dar Tartarin trăieşte...

Aceştia, fireşte, nu sunt tipuri din “comedii de moravuri”; dar nici eu nu vorbesc de opere, ci de personagii izolate. Intenţia autorului de a zugrăvi mai mult caracterul sau sufletul decât moravurile mi-e indiferentă, întrucât nimeni nu poate determina cu siguranţă proporţia în care trebuie să se îmbine trăsăturile generale cu cele locale şi speciale, pentru ca un tip să trăiască în veci şi să poată fi înţeles pretutindeni.

Moravurile dispar. Dar întotdeauna ne va interesa o comedie de moravuri care *au fost* odată, dacă oamenii cu care au fost zugrăvite aceste moravuri au un fond general şi etern sub pulberea specială a timpului şi a locului în care au trăit.

Şi personagiile principale din teatrul lui Caragiale au acest fond.

Jupân Dumitrache Titircă *inimă-rea* din *Noapte furtunoasă* nu e numai un personagiu tipic social, reprezentantul unei clase; el e din întâmplare şi tipul bărbatului pe care nevasta îl înşală chiar sub nasul lui, cu acela în care el are mai multă încredere.

Coana Veta e nu numai mahalagioaica tipică, dar e şi *femeia* sentimentală, foarte puţin zvăpăiată, care a trecut de prima tinereţe şi în urma unui adulter îndelungat şi comod, îşi iubeşte amantul cu o iubire aproape conjugală.

Chiriac e nu numai sergentul din garda civică, dar şi tipul şarlatanului aciuat în casa omului căruia a reuşit să-i câştige toată încrederea şi pe care-l înşală fără ruşine.

… Toate acestea vor să vă spună că, chiar dacă comediile de moravuri sunt menite să aibă în mod fatal numai o anumită durată, chiar dacă pentru comediile lui Caragiale am crede că această durată e relativ scurtă, întrucât el nu a zugrăvit nici măcar moravurile unei societăţi definitiv clarificate, ci numai pe acele dintr-o epocă de tranziţie — tot putem afirma că opera teatrală a marelui nostru scriitor va trăi, deoarece tipurile lui au destul fond general omenesc.

*

Deşi distribuţia rolurilor a fost cea mai fericită din câte se putea face, totuşi, în general, interpretarea comediilor lui Caragiale în această săptămână închinată lui n-a întrecut aşteptările. S-a impus cu putere însă un nou element câştigat pentru teatrul nostru: dl Vernescu-Vâlcea. E un actor de mâna-ntăi, cu un joc sigur şi foarte personal, care a câştigat de la început pe toţi spectatorii.

D-sa a fost, din plin, un Jupân Dumitrache violent, credul şi mai ales vădit amărât când povesteşte lui Ipingescu manoperele moftangiului de la “Union”. Aşteptăm cu încredere şi curiozitate apariţiile d-sale în alte roluri viitoare.

Năpasta a fost un succes pentru interpreţii ei principali.

Montarea pieselor se face cu o extremă îngrijire, iar decorurile cele noi (ale pictorului Alexandrescu) sunt admirabile.

EMINESCU ŞI EPIGONII LUI

Pentru generaţiile care vin, Eminescu, aşa cum ne obişnuisem a-l cunoaşte, nu mai există.

Există *alt* Eminescu — un poet inegal, adeseori mediocru şi incorect, care-şi repetă unele figuri şi întorsături de cuvinte până la saturaţie.

Aceasta se datoreşte tocmai unora dintre admiratorii lui entuziaşti, care nu s-au mulţumit să-l admire de la distanţă, ci s-au apropiat să-l pipăie, să se frece bine de el, pentru propriul lor lustru.

Se ştie cum a început infamia.

A apărut întâi un volum timid de “postume” — adică poezii definitive care nu au fost publicate de poet în timpul vieţii lui... Noi ne revoltam atunci că se dau drept “poezii postume de Eminescu” şi se pun la îndemâna publicului mare nişte bucăţi de versuri pe care Eminescu însuşi le condamnase. Acele bucăţi nu trebuiau să servească decât cercetătorilor speciali, pentru lămurirea personalităţii artistice şi sufleteşti a poetului.

A apărut apoi alt volum în care, printre poeziile definitive, publicate în timpul vieţii, erau strecurate şi câteva postume, fără indicaţia că sunt “postume”... Admiratorii îşi continuau opera. Publicul neprevenit primea acum nişte bucăţi condamnate de Eminescu, drept poezii *publicate* cu ştirea şi în timpul vieţii lui!

Am suspinat iarăşi după ediţia clasică Maiorescu, singura care se apropie, credem noi, de ceea ce Eminescu însuşi ar fi dorit să lase posterităţii.

Şi iată că acum, când se împlineşte un sfert de veac de la moartea poetului, se pune în vânzare un volum de “opere complete”: ni se dau drept “poezii de Eminescu”, fără nici

o altă indicaţie, toate încercările lui neizbutite sau, după cum a arătat pe larg dl Ibrăileanu, bucăţi din care părţi întregi fuseseră utilizate de el, bruioane, note, eboşuri, simple aruncături pe hârtie, la un loc cu poeziile clasice care i-au făcut gloria. Ni se dă drept “roman de Eminescu” o lungă bucată de proză, scrisă în adolescenţă, plină de naivităţi, greşeli de limbă şi ardelenisme, din care el de asemenea a utilizat o bună parte. Se publică acest *material* literar, pe care poetul, deşi ar fi avut destulă vreme, n-a găsit de cuviinţă să-l publice. Şi se dau în vileag, drept pagini definitive de Eminescu, până şi acele pasagii pe care el evident le condamnase definitiv, *ştergându-le cu creion roş.*

Astfel au scăzut pe Eminescu admiratorii lui. Duşmani să-i fi fost, şi poate că i-ar fi respectat mai mult memoria!

Dacă unui poet din zilele noastre i-ai umbla prin saltare, ca să furi şi să dai publicităţii drept opere definitive nişte însemnări provizorii imperfecte, acest poet te-ar chema în judecată sau — *genus irritabile* — s-ar apăra cu pumnii împotriva unei astfel de injurii.

Eminescu însă, despre care se ştie cât era de scrupulos cu propria-i producţie, nu se mai poate apăra.

Şi această injurie i se aduce tocmai acum, când se împlinesc 25 de ani de la moartea lui — ca un omagiu!

Într-o ţară unde bunul-simţ şi priceperea nu pot ţine, în publicistică, locul unei legi efective împotriva nechemaţilor şi răufăcătorilor, ştim că nu mai e cu putinţă să se remedieze răul înfăptuit. Altminteri, am cere Societăţii scriitorilor români să apere pe Eminescu împotriva admiratorilor lui.

Oamenii de gust vor şti desigur să aleagă şi de aici înainte pe Eminescu cel adevărat, din Eminescu cel astfel

pocit de admiraţia activă a epigonilor. Dar pentru cititorii cu un gust mediocru — şi tocmai aceştia au nevoie de îndrumare — Eminescu cel clasic nu mai există.

În alte ţări, opera marilor scriitori caută să fie limpezită, degajată şi selecţionată, cu fiecare ediţie nouă.

La noi s-a întâmplat pe dos. Urmaşii lui Eminescu i-au încurcat toată opera, aşa încât criticii viitorului vor trebui s-o descurce din nou, ca să arate generaţiilor care vin pe Eminescu *aşa cum a fost*.

*

Partidul Conservator vrea să ridice un bust sau o statuie “aceluia care a fost ziaristul” Eminescu.

Acum, în preajma reformelor, când şi poetul este la modă, s-a găsit că e bine să se amintească în mod concret conservatorismul lui teoretic.

Facem o reflecţie banală: Ce bine ar fi fost dacă, cu jumătate din banii cheltuiţi acum pentru bustul “aceluia care a fost ziaristul” Eminescu, s-ar fi uşurat atunci existenţa chinuitului ziarist! Şi ce bine ar fi fost dacă, măcar cu a suta parte din aceşti bani, i s-ar fi înlesnit cel puţin repaosul acela “de trei zile” despre care vorbeşte poetul într-o scrisoare.

Dar, ce vreţi, morţii de la groapă nu se mai întorc. Şi apoi, vina e a tuturor ş-a nimănui.

Iniţiativa ridicării unui monument “ziaristului” a găsit în presă o aprobare deplină. Un gazetar, cuprins de un sentiment de colegialitate frenetică, a luat chiar apărarea lui Eminescu împotriva acelora care cred că poetul a fost gazetar numai de ocazie, silit de nevoi.

Ca să vadă cu câtă plăcere făcea Eminescu gazetărie la *Timpul*, îl rugăm să consulte *Amintirile* dlui Vlahuţă sau

chiar propriile mărturisiri ale poetului: “Simt că nu mai pot, mă simt că am secat moraliceşte şi că mi-ar trebui un lung repaos, ca să-mi vin în fire. Şi cu toate astea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaos nu-l pot avea nicăieri şi la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc şi nu mă mai recunosc. Aştept telegramele Havas, ca să scriu, iar să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt şi n-aş mai fi ajuns să trăiesc”...

Că Eminescu făcea gazetărie bună, e firesc. Dacă el ar fi fost nevoit să înveţe ciubotăria, ca să trăiască, poate că ciubotele făcute de el ar fi ieşit minunate. (S-ar fi găsit şi atunci oameni care să susţină că această activitate a lui are mai multă importanţă decât cea poetică!)

Gazetari de talia lui Eminescu au mai fost — poate şi mai mari. Poeţi de talia lui, nu.

Adevăratul lui titlu de glorie este şi va rămâne poezia lirică — acele minuni de armonie şi simţire în care s-a închegat puterea hipnotică a geniului său.

Pentru acelea să-i ridicăm statui şi monumente, iar nu pentru nişte articole de gazetă, stoarse din mizeria nenorocitei lui vieţi — articole care ne-au lipsit poate de câteva capodopere, secătuind, tocmai în timpul din urmă când geniul lui ajunsese la apogeu, o energie sufletească atât de rară şi atât de scumpă.

*

Am văzut, mai ales cu prilejul aniversării, portretul poetului însoţit pretutindeni de Veronica Micle. Rare au fost articolele despre Eminescu în care Veronica să nu fi fost menţionată. Eminescu şi Veronica, peste tot; în timpul din urmă a fost o adevărată Veronicomanie.

Sunt oameni pe care această întovărăşire perpetuă i-a lovit întotdeauna în chip neplăcut. Mai întâi, ea nu e toc-

mai potrivită cu admiraţia virilă pe care o datorăm unui om ca Eminescu. Cu prilejul ei avem neplăcerea ca, fără voia noastră, să ne aducem aminte de împerecherea, cam comică, a veşnicului “Jeanot avec sa Jannette”.

Şi apoi, din scrisorile poetului către Veronica Micle, se vede clar, pentru cine are ochi să vadă, câtă dreptate avea dl Maiorescu când spunea că pe Eminescu o femeie cu greu l-ar fi putut prinde şi reţine în mrejele ei mai multă vreme... Şi, ca să fim drepţi, Eminescu a avut mai multe, aşa-numite, cu un termen drăgălaş, muze. Se ştie acum că unele din cele mai bune poezii ale lui nu au fost inspirate de Veronica. Pentru ce dar să le nedreptăţim pe celelalte? De ce, când am pornit-o pe calea biografiei indiscrete şi picante, să nu dăm portretul poetului, înconjurat de *toate* muzele sale?...

Goana după senzaţional şi reclamă a făcut pe unii biografi să dea în vileag — *nulla ratio* — chiar şi acele scrisori care conţineau pasagii cu desăvârşire intime şi ruşinoase.

Ba ceva mai mult.

Inocenţii biografi nu s-au mulţumit să fie singuri ridicoli cu comentariile şi extazul lor în faţa prieteniei curate dintre Eminescu şi Veronica, pe timpul cât trăia Micle.

Ei au reprodus, *fără nici o necesitate,* o scrisoare a lui Ştefan Micle către un prieten, în care spunea că are deplină încredere în cinstea soţiei sale. Şi aceasta, alături de o scrisoare din acelaşi timp, în care Veronica se adresa amicului ei: “Miţicule, dacă vii la Iaşi, voi fi atât de blândă cu tine şi te voi legăna pe braţul meu”...

S-a bovaryzat astfel, din prostie, un om cu totul străin de discuţie — expunându-se ridicolului postum figura bătrânului profesor Micle.

Cabotinajul se întinde tot mai mult în publicistica noastră. Ceea ce caracterizează pe cabotin este mai ales dorinţa lui de a-şi expune mutra, obiceiurile, preferinţele, amicii şi viaţa intimă văzului tuturor — şi credinţa că publicul doreşte să i le cunoască. Iar publicul — acest mare cabotin, cum i-a zis Lemaître, sau acest mare protector al cabotinilor, cum i-am zice noi, — aplaudă întotdeauna. Căci pe el îl interesează parcă mai mult *dessous*-urile vieţii unui om mare, decât însăşi opera acestui om.

Dar Eminescu, neînduplecat în mândria lui singuratică, om superior în înţelesul inaccesibil gloatei, n-a avut nici un atom de cabotin în fiinţa lui. El niciodată nu a comis indiscreţiuni, ca un Emil Isac oarecare.

De ce dar să-i scormonim cu atâta înverşunare intimităţile?

Lăsaţi-l să se odihnească aşa cum a trăit: solitar şi departe, ca luceafărul.

Căci dacă s-ar scula din mormânt, Eminescu ar trebui să se expatrieze acum, de ruşine.

C. HOGAŞ:

PE DRUMURI DE MUNTE

Hotărât lucru că dl Calistrat Hogaş este un scriitor fără noroc.

Volumul de faţă, afară de câteva bucăţi, a fost scris acum vreo 25 de ani, şi trebuia să apară atunci. Impresia pe care ar fi lăsat-o cititorilor ar fi fost mai puternică, fireşte — pentru că volumul, deşi e scris de atâta vreme, pare că e scris astăzi...

Viaţa românească i-a republicat bucăţile vechi şi unele noi.

Acum doi ani volumul era tipărit, dar când să se pună în vânzare s-a văzut că avea atâtea greşeli de tipar, încât era imposibil să apară astfel în lume.

Dl Hogaş n-avea noroc.

Astă-toamnă, în sfârşit, volumul apare... în timpul războiului european şi chiar în momentul culminant al preocupărilor noastre atât de puţin literare! O tăcere suverană l-a întâmpinat. Au tăcut nu numai cei care o fac din sistemă faţă cu scriitorii noştri puţin gălăgioşi şi cu operele bune, pe care nu pot să le guste, dar şi acei care, în vremuri normale, ar fi fost în stare să preţuiască talentul original şi puternic al autorului nostru.

Dl Hogaş este o apariţie cu totul surprinzătoare în literatura noastră. Câteva amănunte biografice ar îndreptăţi şi mai mult această surpriză.

Închipuiţi-vă, acum *treizeci* de ani, un profesoraş de liceu într-un orăşel de provincie din Moldova. Cu ce fel de oameni ar veni în contact şi în mijlocul căror preocupări cotidiene ar trăi un profesor de provincie, astăzi, necum cu treizeci de ani în urmă, nu e nevoie să mai stăruim. Profesorul citeşte totuşi cu pasiune, şi mai ales literatura clasică a antichităţii. Într-o bună zi, îmbracă un costum bizar, îşi caută un tovarăş de drum şi-o porneşte razna prin munţii Moldovei. Iar la întoarcere, din propria-i pornire, dintr-o necesitate sufletească imperioasă şi tainică, s-apucă cu răbdare să-şi scrie impresiile... Dar ce impresii! Câtă strălucire în stil, ce simţ admirabil al realităţii vii în dialogurile cu ţăranii, ce sentiment profund şi debordant al naturii! Însemnările lui din călătorie te poartă, cu o putere de evocare uimitoare, prin munţii Moldovei de

acum câteva decenii, cu sălbătăcia şi pădurile lor, cu satele văilor şi cu schiturile de călugări pierdute în splendoarea acelor singurătăţi fermecătoare. Hălăuca şi Ceahlăul, Sihla, Durău, Râşca, Pângăraţii — toate frumuseţile sălbatice, care împodobesc cu măreţie creştetele Moldovei şi fac mândria duioşilor ei admiratori, trec pe dinaintea cititorului captivat. Şi câte tipuri memorabile, câţi călugări şi ţărani, câte figuri gingaşe şi vii de ţărance şi de târgoveţe, câte aspecte variate ale naturii, câte popasuri şi peripeţii, câte borşuri de chitici şi nopţi cu lună plină!

Dl Hogaş intră în literatură cu talentul barbar şi primitiv, dar năvalnic şi strălucitor al unui poet epic din antichitate. Natura figurilor sale de stil, proaspete ca florile, sintaxa lui savantă, cu perioade largi şi cumpănite, abundenţa mâncărilor şi pornirea firească de a da proporţii neobişnuite personajelor, toate îţi fac impresia că autorul nostru e un mic strănepot, după o eclipsă de veacuri, dar în linie dreaptă, al lui Homer.

Dacă viaţa şi împrejurările în care i-a fost dat să producă i-ar fi fost mai prielnice, am fi avut în dl Hogaş pe unul dintre cei mai mari prozatori ai noştri.

Caragiale, rafinatul şi exigentul Caragiale, vorbea întotdeauna cu entuziasm despre bucăţile dlui Hogaş şi mai ales despre acel minunat episod cu părintele Ghermănuţă, din care ştia fraze întregi pe de rost.

Ne-ar trebui însă cadrul unui articol, iar nu spaţiul restrâns al unei recenzii grăbite, ca să putem spune tot ce se cuvine despre acest scriitor.

Fie ca aceste rânduri ale mele să atragă asupra lui atenţiunea măcar a acelor puţini iubitori de literatură înaltă şi autentică, pe care desigur că-i avem.

L. REBREANU:

GOLANII

Nuvele şi schiţe

Subiectele schiţelor dlui Rebreanu sunt simple şi originale.

În prima bucată a volumului *(Golanii)*, asistăm la zbuciumul unui "întreţinut" care şi-a făcut o carieră din josnicia lui şi care, ajungând în pragul bătrâneţii, se vede părăsit pentru întâia oară de amanta întâmplătoare care-l hrăneşte. Tot atât de impresionantă e criza sufletească prin care trece acest tip, ţesută din gelozie, tristeţă sfâşietoare şi spaimă pentru viitor, pe cât sunt de interesante viaţa pe care o duce şi "concepţia" lui asupra acestei vieţi. Căci tipul filozofează pe alocurea.

Cu această schiţă (ca şi cu alta, *Culcuşul)* dl Rebreanu ne duce într-un mediu neexplorat încă de prozatorii noştri. Întreţinuţii aceştia, de speţa cea mai de jos, ca Gonea Bobocel, alcătuiesc un fel de breaslă aparte, certată cu morala şi aproape întotdeauna şi cu legile societăţii. Pentru ei lumea e împărţită în "şmecheri" şi "fraieri". Şmecherii sunt acei care au înţeles rostul acestei vieţi (!), au înţeles adică, din vreme, că trebuie să trăiască fără muncă pe spinarea altora, să tragă chiulul vieţii. Iar "fraierii" sunt proştii de oameni cinstiţi, care muncesc şi care au adeseori parale, sunt gâştele de jumulit ale şmecherilor, cu ajutorul femeilor de stradă.

Şmecherii cu cocotele duc un trai foarte pitoresc din punct de vedere literar şi cât se poate de straniu pentru înţelegerea noastră, a fraierilor, ca să zic aşa.

Legăturile lor s-ar părea că se întemeiază numai pe interes: bărbatul are nevoie de bani, iar femeia are întotdeauna nevoie de protecţie şi călăuzire în viaţă.

Totuşi, oricât de ciudat s-ar părea, cine cunoaşte lucrurile mai de aproape ştie că aceste soiuri de concubinaje au întotdeauna la baza lor şi un fel de dragoste *sui generis,* care se manifestează prin terorizare şi bătaie din partea bărbatului, frică şi supunere laşă din partea femeii. Margareta părăseşte pe Gonea când vede că n-o mai bate...

— "Nu mă mai baţi, tăticule... nu mă mai baţi!" suspină ea cu voce mustrătoare.

Bătaia e oarecum simbolul virilităţii şi al iubirii bărbatului, nu numai pentru Margareta, dar şi pentru altă eroină, cam de acelaşi fel, a autorului nostru. Didina din *Culcuşul* mănâncă bătaie cu un fel de voluptate sadică. Şi ce bătaie!

— "Omoară-mă, tăticule!... Aş vrea să mor de mâna ta!..." şopteşte ea, cu voce tremurătoare de plăcere. "Tăticul", de rândul acesta, e un puşcăriaş respingător, care împreună cu alţi golani şi cu amanta lui îşi trece nopţile şi mare parte din zi în "culcuşul" de la "Trei gâşte", adică în iarbă, sub un nuc pântecos, la marginea oraşului. Cântăreanu îl cheamă. El îşi bate amanta ca să-i dea bani, să joace în zaruri *baboroasa* cu tovarăşii lui. Dar Didina se încăpăţânează şi nu-i dă. Şi tocmai după ce Cântăreanu o lasă din bătaie, ostenit, o lasă lungită şi plină de sânge şi nu-i mai cere nimic, ea îi dă banii pe care-i ţinea ascunşi în ciorap. Iar târziu, când golanii adorm sub stele, în murmurul depărtat al oraşului, amanta şopteşte încă dulci cuvinte de dragoste, alipindu-se "ca un copilaş" de pieptul torturatorului ei...

Dar, cu celelalte bucăţi, dl Rebreanu ne scoate din lumea aceasta pitorească a golanilor.

În *Dintele,* ni se arată tot zbuciumul "dăscăliţei" Aglaia, când îşi pierde primul dinte şi vede că îmbătrâneşte. E o bucată remarcabilă prin puterea analizei şi prin semnificaţia ei.

Dintre celelalte, *Proştii, Ocrotitorul* şi *Nevasta* ni se par cele mai bune. *Hora morţii,* în care e vorba de doi rezervişti din Ardeal care se duc în război, e interesantă prin descrierea unei lupte cu muscalii şi prin surprinzătoarea justeţă a unor observaţii sufleteşti făcute cu acest prilej, căci pretutindeni autorul dovedeşte multă intuiţie în priceperea sufletelor.

Cartea dlui Rebreanu îţi lasă o impresie de copleşitoare tristeţă. Oameni, mediu, întâmplări, totul e de o tristeţă cenuşie, mohorâtă, definitivă. Şi pesimismul acestui scriitor ia forma literară a celui mai navrant realism. Ce poate fi mai trist, de pildă, decât zbuciumul zadarnic al omului care-şi dă seama deodată că îmbătrâneşte şi îşi plânge viaţa dusă? Iar dl Rebreanu, în cele două schiţe amintite, care au acest fond, oarecum predilect, nu ne cântă poezia melancolică a acestui sentiment, ci ne zugrăveşte tocmai reversul lui prozaic, real, incolor, de o amărăciune terasantă.

Stilul dlui Rebreanu e simplu şi uneori robust, potrivit cu subiectul. Dar dialogurile nu prea sunt fireşti, sună fals de multe ori. Autorul e mai tare când e descriptiv şi narativ. Se foloseşte însă prea des şi fără necesitate evidentă de unii termeni... cum să zicem? nici triviali, nici vulgari, ci pur şi simplu urâţi, urât-evocatori.

"Se *zborşi* la dânsa", "*se ropşti* dânsul" (de ce nu "el"?),

“să se hoalbe”, “se răpşti”, “lanurile gălbejite de soare” (de ce nu “îngălbenite”?), “o beteală de aur aprins se *bălăbănea* sub albastrul lăptos al cerului”, toate astea sunt expresii care-i strică pagini întregi de descrieri sugestive şi multe imagini în adevăr frumoase. De asemenea şi comparaţiile prea evocatoare în fiziologie nu ni se par potrivite, mai ales când sunt accentuate încă prin urâţenia cuvintelor: “capul i se înfierbântase ca un ibric în care clocoteşte ceva”, “i se părea că-i clocotesc creierii”, “doi dinţi afumaţi şi *găunoşi*”, “îşi frecă ochii până ce se roşiră ca două sfecle fierte” etc.

Încă o dată, nu e vorba de cuvinte tari, de expresii plebeiane — acestea erau chiar necesare pentru natura subiectelor dlui Rebreanu; e vorba de acele cuvinte, destul de comune, care înjosesc o frază, care nu spun nimic nou, putând fi înlocuite fără pagubă prin altele aproape corespunzătoare.

Am stăruit atâta asupra lor, fiind siguri că ele aduc prozei dlui Rebreanu o pagubă cu mult mai mare decât şi-ar putea-o închipui. Şi e păcat!

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU:

SFINXUL

Sufletul femeii e o enigmă; femeia e un sfinx, o şaradă — spun adoratorii ei fervenţi, care se cred totuşi misogini.

Această concepţie, datorită misticismului erotic al vremii, a intrat cu timpul în rândul adevărurilor curente. Psihologii şi romancierii au încercat s-o documenteze la

infinit, poeţii “anormali” au pus-o în versuri şi i-au exagerat conţinutul. Iar femeia a acceptat-o cu graţie...

Sfinxul îşi intitulează şi dna Hortensia Papadat-Bengescu noua sa carte de feminităţi.

În treacăt fie zis, ceea ce vrea să sugereze acest titlu uşor ostentativ poate fi însă obiect de controversă pentru spiritul vremii în care intrăm. Se pare că omul acestei vremi va întinde, în sfârşit, antagonistei sale de până ieri o mână de împăcare şi de ajutor: “Ai fost roabă umilită, ai fost sfinx idolatrizat. Fii de acum înainte om, şi vino alături de mine...”

Idolatrizarea îngrozită a femeii nu se potriveşte cu o structură virilă robustă şi armonioasă. Pentru un bărbat echilibrat, femeia nu poate fi nici idol, nici enigmă.

Să ne înţelegem. Într-un anume sens, orice lucru e o enigmă. Enigma universului întreg se răsfrânge şi se întrupează în fiecare parcelă a realităţii care ne înconjoară. Se zice că un chibrit, un banal şi ridicol chibrit, în momentul când se aprinde a scos din haosul microcosmic al gămăliei sale un sistem întreg de lumi autentice, o puzderie de constelaţii adevărate, care se mişcă după legile lui Newton în infinitul câtorva secunde, deschizând astfel minţii noastre înspăimântate prăpastia unor analogii bizare, într-un ocean de mistere... Dar dacă mintea noastră se coboară în mijlocul relativităţilor care ajută să ne înţelegem unii cu alţii, atunci chibritul devine iarăşi un obiect, banal, ca oricare altul.

Tot astfel şi femeia e o enigmă, întocmai ca bărbatul. Sufletul feminin, în opoziţie cu celalt, nu e însă mai enigmatic decât el. Acelaşi determinism le stăpâneşte deopotrivă. Fondul amândurora e acelaşi. De la cele mai de jos manifestări (nici o femeie nu râde când o doare) până la

cele mai subtile emoţii estetice, sufletele celor două fiinţe omeneşti de sexe diferite mai mult se aseamănă decât se deosebesc, şi deci se pot înţelege, cât e dat să înţeleagă om pe om...

Există, fireşte, şi deosebiri sufleteşti profunde. Dar şi pe terenul acestora intuiţia masculină se poate orienta, şi înţelegerea rămâne posibilă, până la pragul psihiatriei.

Pentru Bianca Porporata, ca şi pentru Adriana şi Alisia — eroinele dnei Papadat-Bengescu din ultimul său volum, *Sfinxul,* — ni se pare un titlu excesiv, o caracterizare prematură cu care le gratifică autoarea, înainte ca noi să le fi făcut cunoştinţa. Şi când, la urmă, simţi că ele înfăţişează sub trei aspecte felurite unul şi acelaşi exemplar original de femeie, în ipostaza ei de iluzionistă arzătoare şi spirituală, de pasionată naivă şi de ibseniană dezarmată, ai dreptul să plasezi o mică impertinenţă de cititor, singur cu gândurile lui: — Sfinx?... Lasă-ne s-o spunem noi. Căci dacă o spui d-ta, e ca şi cum Adriana, de pildă, ne-ar declara de la început: "Eu sunt un sfinx". În cele ce urmează am să vă documentez acest lucru... Şi Adriana, şi mai ales Bianca, lăsată de capul ei, n-ar face aşa; pentru că spirituala Bianca ne încântă mai cu seamă prin distincţie intelectuală şi delicateţă de sensibilitate, însuşiri pe care izolarea ei provincială i le păstrase intacte, departe de literaturism şi de orice sugestie grosolană.

Pe Bianca Porporata, autoarea o plasează vag în timp şi spaţiu, dar în condiţii de viaţă destul de precise, ca s-o putem înţelege. Claustrarea în care trăieşte Bianca Porporata, ca orice femeie iubită, iubită cu legitimă pasiune de un don Camillo prevenitor şi cuminte, lipsa ei de ocupaţie propriu-zisă, temperamentul vibrant şi, în sfârşit,

candoarea ei de fapt, care presupune o totală lipsă de experienţă vinovată, ne explică nostalgiile-i arzătoare, puterea de iluzionare veşnic reîmprospătată, revolta şi resemnarea alternativă şi ironizarea dureroasă a propriilor aspiraţii... până şi faptul că ea se adresează "lui don Juan", ca singurul destul de intrepid pentru situaţia ei, şi i se adresează nu pe pământ, ci "în eternitate" — fiindcă Bianca Porporata e castă.

Dar condiţiile în care a trăit Bianca Porporata, "în ciclul lunar al XVI-lea" şi probabil în Italia, nu sunt unice. Cu variaţii care nu schimbă fondul, ele sunt condiţiile de viaţă ale mai tuturor femeilor oneste din aceeaşi clasă. Biografia unei femei oneste e lipsită de evenimente. Istoria ei sufletească, însă, e cu atât mai bogată în nuanţe şi în amănunte.

Faptul că autorul de care ne ocupăm e o femeie explică în mare parte însuşirile operei sale. Dl Ibrăileanu a caracterizat foarte just literatura dnei Papadat-Bengescu: lucrări de miniatură executate pe dimensiuni de frescă... Miniatură — din cauza evenimentelor liliputane pe care i le oferă viaţa; frescă, din cauza importanţei pe care le-o dă impresionabilitatea pururi trează, sufletul lacom de emoţii, imaginaţia promptă în amăgiri.

Caracterul subiectiv şi liric al operei dnei Papadat-Bengescu ne arată că avem a face mai mult cu un poet decât cu un prozator. Dna Papadat-Bengescu nu zugrăveşte viaţa, ci o cântă. Şi aproape în toate eroinele sale ai impresia că autoarea îşi expune propria-i personalitate, propriul ei suflet sub diferitele-i aspecte, ce-i dreptul nespus de fluide, de nuanţate şi de schimbătoare, după anotimpuri, după momentul zilei, după o mie şi una de împrejurări mărunte, care se întâlnesc, se întretaie şi se îmbină,

ca să dea unei clipe fugare caracterul ei unic, imposibil de regăsit.

În opera dnei Papadat-Bengescu e prea mult lirism pentru un prozator, prea multă analiză pentru un poet. Analiza lirică, dacă ni se permite această alăturare de cuvinte, o duce până în domeniul celor mai subtile şi rare senzaţii, a căror expresie formală e un straniu mozaic de imagini. Prin aceasta, dna Papadat-Bengescu stă mai aproape de poeţii noştri "modernişti", care-şi pun în versuri nu gândurile, ci senzaţiile, decât de oricare dintre prozatorii noştri adevăraţi.

Partea anecdotică din bucăţile dnei Papadat-Bengescu e redusă la minimum, uneori lipseşte cu desăvârşire. Intrigă şi acţiune nu există. Subiectul propriu-zis se reduce adeseori la un simplu pretext, la un banal punct de plecare. Şi lucrul e foarte explicabil. Fiind femeie până-n vârful degetelor, autoarea e excesiv de subiectivă: viaţa sa e lipsită de evenimente, iar viaţa altora n-o interesează. Pe de altă parte, discreţia şi prudenţa, însuşiri feminine înnăscute şi de-a dreptul impuse de împrejurări, o fac să stăruiască numai asupra efectelor sufleteşti ale unui fapt material şi să lase în umbră însuşi faptul care le-a cauzat. Minunata îndrăzneală artistică a autoarei în ce priveşte mărturisirile pur sufleteşti dispare când e vorba de fapte.

Şi mai e încă ceva. Ca orice liric, dna Papadat-Bengescu e lipsită de imaginaţie constructivă, creatoare de viaţă. Deci şi din această cauză, d-sa evită faptele. Nimic epic în această operă de introspecţiune şi lirism covârşitor.

Dar fiindcă dna Papadat-Bengescu scrie în proză, oricât de şubredă ar fi schela de care să-şi agaţe strălucitoarele pânze de paianjen, ea trebuie să existe. Şi atunci când e

silită să facă şi arhitectură, să inventeze o intrigă oarecare, o înlănţuire de fapte materiale, în povestirea propriu-zisă aşadar, dna Papadat-Bengescu pierde admirabila siguranţă cu care îşi mânuia materialul propriilor gânduri şi senzaţii. Povestirea e plină de ezitări. Compoziţia e lipsită de gradaţie, ansamblul — de armonie între părţi. Cele câteva amănunte materiale, expuse parcă în silă, prea speciale uneori şi fără semnificaţie pentru economia întregii bucăţi, fac impresia că autoarea nu le-a inventat în vederea scopului anumit, ci le-a cules de-a dreptul din realitatea unui fapt divers, fără să le prelucreze artistic.

Dar obiectivitatea, imaginaţia creatoare de viaţă, stăpânirea şi coordonarea materialului şi meşteşugul expunerii sunt la urma urmei atribute masculine prin excelenţă. Iar farmecul operei dnei Papadat-Bengescu stă tocmai în ceea ce-i constituie originalitatea fundamentală: caracterul ei eminamente feminin. În domeniul acesta, al feminităţilor pure, al stenografierii senzaţiilor, al exprimării lucrurilor impalpabile şi nuanţelor sufleteşti insesizabile, d-sa se mişcă cu amploare şi graţie, fără teamă de rivalitatea vreunui bărbat.

Ar fi nedrept să-i cerem mai mult. Şi ar fi nedrept să-i judecăm din alt punct de vedere concepţia asupra vieţii şi mijloacele artistice.

*

De o concepţie largă şi originală, de o concepţie propriu-zisă asupra vieţii nu poate fi vorba la această autoare.

În toată opera sa, luată în ansamblul ei stufos, se afirmă mai lămurit şi cu mai multă putere o singură tendinţă dominantă: sete intensă de viaţă şi revoltă împotriva stavilelor care o zădărnicesc.

Această tendinţă presupune, desigur, şi o concepţie mai abstractă: afirmarea dreptului, pentru femeie ca şi pentru bărbat, la o existenţă liberă, dreptul oricărei fiinţe omeneşti la deplina dezvoltare a tuturor facultăţilor cu care a venit pe lume, dreptul naturii individuale la realizarea tuturor aspiraţiilor şi posibilităţilor înnăscute — dreptul la viaţă.

Toate scrisorile Biancăi Porporata strigă cu pasiune acest drept. Sub frivolitatea lor aparentă, se ascunde o suferinţă reală şi profundă, o protestare de fiecare clipă, zbuciumul tragic al fiinţei care se crede oprimată, răzvrătirea zadarnică împotriva fatalităţilor care încătuşează viaţa unei femei.

Dna Papadat-Bengescu nu e o feministă, în înţelesul curent al cuvântului. Ca oricare dintre eroinele sale, Bianca Porporata nu are nimic sufragetic în ea. Bianca nu vrea drepturi pentru femei. (Ea doar îşi zice “Sfinx” pe copertă — iar un sfinx nu poate merge la vot...)

Dar dreptul la viaţă al naturii individuale este imprescriptibil.

Nefiind plăsmuită cu mintea, ci oarecum impusă de însuşi complexul temperamental ca o expresie simplistă a lui, această concepţie nu e nicăieri formulată direct, în mod discursiv, în opera dnei Papadat-Bengescu, dar străbate întotdeauna printre rânduri. O singură dată, ni se pare, autoarea a încercat s-o facă să răsară mai direct din structura unui subiect anume imaginat, în nuvela *Romanul Adrianei*. Dar, conceput şi condus la început parcă în vederea unei teze, subiectul nu dă până la urmă ceea ce făgăduise, şi nuvela sfârşeşte prin câteva pagini, fermecătoare în sine şi de o supremă delicateţă de execuţie, în genul obişnuit al dnei Papadat-Bengescu.

Adriana aminteşte pe Nora lui Ibsen. Amândouă părăsesc “căminul conjugal”! Dar cum din piesa marelui dramaturg nu ştim ce s-a întâmplat cu Nora după plecarea ei, s-ar părea că dna Papadat-Bengescu, începând cu deznodământul piesei lui Ibsen, căreia vrea să-i dea un epilog pesimist, a încercat să arate zădărnicia revoltei însăşi, inexorabila fatalitate care pune pe o femeie în neputinţa de a-şi crea singură condiţiile unei vieţi proprii, conformă cu aspiraţiile... Dar poate că ne înşelăm. În orice caz, intenţia autoarei rămâne mai confuză decât aceea din *Casa de păpuşi*. La Ibsen, concepţia reiese puternic şi unitar, fiindcă el face pe Nora să plece numai după ce ne-a arătat limpede motivele pentru care pleacă, motive de ordin mai înalt şi mai general, care dau piesei o largă semnificaţie socială. Autoarea noastră nu arată motivele pentru care a plecat Adriana din casa soţului ei. Faptul că i s-a părut că iubeşte pe altul lămureşte puţin episodul în sine, dar îi scoboară mult semnificaţia, îngustează şi întunecă teza — dacă e una.

Eroinele dnei Papadat-Bengescu au despre viaţă o concepţie păgână.

Când însă viaţa îţi apare ca un rezervoriu imens de bucurii şi plăceri, ca un prilej unic de desfătare, şi nu ca o “vale a plângerilor”, e greu să nu te crezi mustrat şi nedreptăţit atunci când ţi se pare că nu ai partea ta întreagă la ospăţul comun. (Şi aproape totdeauna omului i se pare acest lucru, dorinţele lui fiind infinite.)

Dar nimic nu face pe om mai rău, în înţelesul creştin, ca nedreptatea. Nimic nu-i întoarce cu mai multă putere privirile asupra soartei proprii, făcându-l surd şi orb pentru suferinţele altora. Naturile impresionabile şi pasionate, egoiste prin definiţie, când se mai cred şi nedreptăţite,

se revoltă împotriva universului întreg; iar revolta nu mai lasă loc pentru îngăduinţă şi iertare.

Aţi observat că în toată această operă de femeie, nu există aproape nici o urmă de duioşie sentimentală, de milă creştină, de compătimire cu suferinţele altora?

În locul moralei curente, un estetism naiv, superb, inconştient serveşte eroinelor de îndreptar în viaţă. Fiecare dintre ele cugetă, simte, aspiră în încăperea ermetică a unui egoism ireductibil. Aproape fiecare se înduioşează numai asupra soartei proprii, îşi inventariază cu complezenţă propriul său suflet, îşi etalează numai suferinţele sale, bucuriile sale, aspiraţiile sale.

*

Dar cu câtă vervă! Cu ce fineţă de simţire şi de limbaj!

Dna Papadat-Bengescu posedă arta subînţelesurilor abile, întorsătura de frază care lunecă, atinge uşor ideea şi lămureşte fără să precizeze. Nici unul dintre scriitorii noştri nu are în aşa grad curajul de a spune orice şi talentul de a învălui totul în graţia expresiilor alese, fără să lovească nici o susceptibilitate. Recitiţi în această privinţă scrisoarea XVI-a a Biancăi Porporata... Închipuindu-şi că a fost ofensată de închipuitul ei corespondent, nefericita Bianca reacţionează. Picătura de foc pe care i se pare că a primit-o peste rănile ei deschise îi redeşteaptă orgoliul, o face să-şi mascheze durerea resimţită, sub ironiile şi sarcasmul ripostei. Bianca alege, cu un discernământ sigur şi fără să uite nimic, tot ce poate răni fatuitatea masculină a lui Juan, singurul lui punct vulnerabil, muindu-şi săgeţile în cel mai subtil venin al răutăţii feminine. S-ar părea că fantoma sceleratului din “eternitate” anume a

provocat pe Bianca, numai pentru ca dna Papadat-Bengescu să-şi arate şi această latură a talentului său.

Dar ironia, care presupune o doză de răceală şi stăpânire, e ceva incidental în opera aceasta de lirism cald şi susţinut, în care autoarea intervine necontenit şi căreia i se împrumută cu întregul suflet. Chiar şi descrierile de natură sunt animate, sunt umanizate, sunt colorate de pasiune, femeia neputând avea o atitudine imparţială nici chiar faţă cu lucrurile neînsufleţite.

Iar bogăţia de senzaţii, căldura şi pateticul debitului său poetic sunt potenţate la dna Papadat-Bengescu de o minunată putere de invenţie verbală. D-sa găseşte întotdeauna cuvântul care exprimă nuanţa. Cuvintele scânteiază de-a lungul frazei, ca mici explozii de praf de puşcă. Imaginile însă, cu strălucirea lor de piatră rară, se clatină în metalul frazei, nu sunt bine încrustate. Montura e inferioară nestematelor. Fraza e prea lungă adeseori, cu sinuozităţi multe: nu are contur precis, puritate de linii, nu e sculptată dintr-o bucată. Se vede şi aici, în mic, aceeaşi lipsă pe care am observat-o când era vorba de compoziţie: frumuseţe de amănunte, în dauna ansamblului.

Femeia nu e nici sculptor, nici arhitect, prin natura ei. Nu ştie să construiască, nu poate să sculpteze. S-a zis că pe femeie o atrag şi o interesează mai mult senzaţiile, decât formele... Faptul se vădeşte încă o dată şi prin observaţia măruntă pe care o facem mai sus.

*

Ascensiunea dnei Papadat-Bengescu în literatură a fost bruscă şi surprinzătoare. Originalitatea d-sale e incontestabilă. De la Caragiale încoace, singur dl Sadoveanu dăduse

o îndrumare nouă prozei româneşti, prin personalitatea lui puternică. Iar după dl Sadoveanu, dna Papadat-Bengescu a izbutit să aducă iarăşi o notă tranşant diferită... Mic sau mare, oricum ar fi socotit, talentul d-sale nu a adăugat o simplă nuanţă, ci a proiectat o nouă culoare pe ecranul nu tocmai variat în culori al prozei noastre literare. Şi asta înseamnă mult...

Exuberanţa producţiilor sale, ca o izbucnire arteziană, a ridicat-o dintr-o dată până la un loc de onoare, după care alţii tânjesc îndelungă vreme. Iar această bogăţie ne face să nădăjduim că dna Papadat-Bengescu va mai dărui încă multe lucrări de preţ literaturii noastre. E drept că în ultimul timp, în ceea ce a publicat prin reviste, d-sa nu s-a mai ridicat niciodată până la înălţimea de inspiraţie şi de realizare pe care a atins-o în acele neîntrecute scrisori ale Biancăi Porporata către don Juan. Dar asta nu înseamnă nimic în privinţa talentului. Calitatea unei înfăptuiri literare nu depinde numai de talent. Izvorul inspiraţiei, de pildă, e şi el un factor destul de important. Talentul rămânând acelaşi, împrejurările din afară decid singure de gradul şi de natura inspiraţiei. Este evident că un nour mânat de furtună îţi trezeşte în suflet alt fel de ecouri decât, bunăoară, un măgar — să zicem.

Dar lumina aceasta fiind infinit de variată în aspectele ei, şi viaţa infinit de fecundă în combinaţii de fapte, de împrejurări şi de surprize, sufletul unui artist va fi necontenit solicitat în rezerva lui de forţe creatoare să aspire, să viseze şi să producă.

MIHAIL SADOVEANU:

COCOSTÂRCUL ALBASTRU

Iaşi 1921, Edit. "Viaţa românească"

Cocostârcul albastru cuprinde o serie întreagă de povestiri, independente una de alta, dar legate între ele printr-un fin procedeu de compoziţie.

Fiecare în parte face impresia unei mici capodopere. Alăturarea formează ca un mozaic de pietre preţioase şi farmecul lor sporeşte încă din ansamblu.

Este o armonioasă îmbinare de romantism şi realism, o perindare captivantă de întâmplări din trecut şi din vremea mai nouă, de oameni mânaţi de patimi care sfârşesc uneori tragic; o galerie variată de figuri, unele prinse în cadrul mai aspru al prezentului, altele evocate ca într-o lumină de vis din pâcla vremii şi din liniştea morţii.

Niciodată, chiar în opera dlui Sadoveanu, poezia naturii ş-a amintirilor, nostalgia şi melancolia pătrunzătoare a lucrurilor dispărute pentru totdeauna nu şi-au găsit o expresie artistică mai desăvârşită.

Cartea aceasta e cea mai pură esenţă de sadovenism.

Şi toată poezia care pluteşte de-a lungul întregii opere a dlui Sadoveanu culminează în apariţia aceea stranie şi misterioasă, într-un amurg de primăvară, a cocostârcului albastru... Evocarea aceasta plină de graţie simbolică ni se pare, în opera dlui Sadoveanu, realizarea supremă a marelui şi fermecătorului său talent. Ea ne îndreptăţeşte să facem încă o dată constatarea paradoxală că acest prozator este cel mai mare poet al nostru de la Eminescu încoace. Poetul dragostei sfioase ori pătimaşe, poetul na-

turii ş-al trecutului sentimental, poetul duios al pământului Moldovei.

Nuvela *Bulboana lui Vălinaş* completează volumul. Subiectul ei, cu un uşor caracter tendenţios, arată cum într-un sat de pe Bistriţa în sus, din fundul munţilor, "civilizaţia" nouă prin reprezentanţii ei strică armonia şi poezia veche a vieţii de acolo. E vorba de idila unui plutaş cu o fată din sat şi de dragostea, aprigă şi iute, a unui biet notar ticălos, pentru aceeaşi fată. Conflictul se angajează cu putere şi sfârşeşte dramatic. Peripeţiile lui ţin atenţia încordată de la început până la sfârşit. Figurile de al doilea plan, plutaşii, femeile, viaţa şi obiceiurile satului se proiectează cu mult pitoresc, în cadrul naturii grandioase. Iar tablourile din natură... Alăturaţi numai aceste două cuvinte — Sadoveanu şi Bistriţa. Vă închipuiţi ce poate ieşi de aici! Un tablou de noapte, pe malul apei, te urmăreşte ca o obsesie. Iar pe alocurea simţi însuşi mirosul de cetini, aerul umed de buhai, frigul văratic al munţilor...

Singur acest volum ar fi de ajuns ca să consacre pe un scriitor. Iar dacă unul din volumele dlui Sadoveanu ar apărea sub semnătura unui necunoscut sau chiar scriitor cu oarecare reputaţie, am avea un răsunător eveniment literar. Dar de la dl Sadoveanu ne-am obişnuit să primim atâtea creaţii fermecătoare, încât ni se pare acum foarte natural ca noi să aşteptăm şi d-sa să dea, infailibil.

Poate că şi această atitudine a noastră l-a făcut să nu adoarmă niciodată pe laurii câştigaţi. Cu fiecare nou volum al dlui Sadoveanu, acel ce scrie aceste rânduri a avut impresia unui necontenit progres, în mânuirea savantă a mijloacelor de execuţie. Maturitatea artistică i-a adus prozatorului nostru o rafinată sobrietate de stil, o desăvârşită

siguranţă în calcularea efectelor şi o mai mare simplicitate de linii în compoziţie.

Dl Sadoveanu nu creează tipuri, în această carte, ci oameni. Dar oamenii lui sunt cu atât mai vii. “Tipul” este o creaţie mai intelectuală, deci mai artificială, care presupune un proces de creaţie mai conştient, prin abstragerea însuşirilor comune unei categorii şi înlăturarea elementelor individuale, care, mai ales, dau impresia desăvârşită a vieţii.

Oamenii lui însă, din alt punct de vedere, sunt foarte reprezentativi: ei sunt români moldoveni, şi nimic altceva. Sufletul lor, ca şi faptele, ca şi atmosfera şi natura în mijlocul căreia trăiesc, sunt profund şi exclusiv româneşti.

Din punctul de vedere al literaturii universale, scriitorul cel mai original este acela care poartă mai adânc imprimată în opera lui pecetea geniului rasei din care face parte.

Că acest lucru este, poate, adevărat din toate punctele de vedere, am avea o probă în faptul că dl Sadoveanu, chiar înlăuntrul literaturii noastre, este unul din cei mai originali scriitori. El a venit cu un fond absolut propriu de sentimente şi observaţiuni, cu un ton sufletesc nou şi personal, cu o limbă proprie, fermă şi, în acelaşi timp, de-o mlădiere, de-o bogăţie de nuanţe şi colorit fără pereche.

Noi ne-am obişnuit de mult cu d-sa şi cu imitatorii. Dar ca să ne dăm mai bine seama de puternica şi fireasca lui originalitate, de însemnătatea apariţiei sale în literatura noastră, să ne închipuim un moment că dl Sadoveanu n-ar fi existat...

Aceste consideraţii însă privesc mai mult pe istoricul literar şi depăşesc cadrul unei simple recenzii.

ST. O. IOSIF:

PATRIARHALE şi CÂNTECE

Despre Iosif s-a spus la început că face parte din şcoala lui Coşbuc. Şi de atunci aşa a rămas. El a fost definitiv categorisit în conştiinţa publicului, după critica grăbită de atunci, sub această etichetă sumară şi precisă. Ceea ce părea că justifică această apropiere a fost faptul că amândoi poeţii aduceau în opera lor subiecte şi atmosferă de la ţară, şi anume din Ardeal, iar Iosif venea în urma lui Coşbuc cu câţiva ani. Dar tot aşa s-ar putea spune, de pildă, că păunul seamănă cu vulpea fiindcă amândoi au coadă lungă.

În afară de valoarea lor prea inegală, cei doi poeţi sunt profund deosebiţi: prin temperamentul lor poetic, prin atitudinea în faţa vieţii, prin subiecte şi natura inspiraţiilor ca şi prin însăşi realizarea tehnică, nu numai stilistică, a acestor inspiraţii. Coşbuc era mai ales un mare artist al cuvântului, un poet expresiv şi aproape deloc sugestiv şi liric, Iosif — tocmai dimpotrivă: un poet sentimental liric, reflexiv.

Despre Coşbuc, cu clasicismul lui cronologiceşte exotic, s-a spus de atâtea ori că e un fenomen literar straniu, o apariţie unică în literatura modernă. Putea oare acest poet să aibă imitatori *de talent?*... Ca să fie viabilă, poezia coşbuciană de după Coşbuc trebuia să purceadă măcar în parte din complexul aceloraşi condiţiuni multiple şi excepţionale, cu neputinţă de regăsit de două ori în acelaşi veac. Şi nu e nevoie să străbatem şirul de cauze până la nebuloza primitivă, ca să ne dăm seama pentru ce melancolicul şi timidul dezrădăcinat care a fost Iosif nu putea

să aibă nu numai seninătatea sufletului mândru, sprinţar şi înalt al ţăranului din Năsăud, dar nici cultura lui clasică şi gustul lui pentru clasicism. Vioiciunea artistică şi temperamentală a lui Coşbuc, neastâmpărul sănătos, copilăresc, strălucitor, nu se găsesc nicăieri în opera unui poet atât de sfătos, de "cuminte", cum se zicea pe vremuri, şi de amărât ca Iosif. Versificaţia bogată, ritmul săltăreţ, rima abundentă, în cascadă, puteau fi mai degrabă imitate. Dar Iosif nici pe acestea nu le-a imitat. I se face deci o nedreptate când e privit, sub un unghi de eclipsă, ca un satelit în orbita luminoasă a maestrului.

*

Iosif n-a fost un poet de talia celor mari, dar a fost din aceeaşi familie. Între el şi oricare dintre liricii de elită nu a fost deosebire ca între opaiţ şi lună, ci între stea şi lună: o scânteie, dar o scânteie de foc ceresc.

Poezia pentru el a fost o mângâiere, versul — o necesitate. De aceea arta lui a fost lipsită de orice şarlatanism ascuns ori superficial, de aceea nu s-a încurcat el niciodată în teorii estetice şi nu s-a înregimentat în şcoli. Instinctiv a înţeles banalul adevăr, pe care orice antologie îl ilustrează: că sinceritatea simţirii e singura condiţie în poezia lirică, unde talent nu înseamnă altăceva decât posibilitatea de a fi sincer cel puţin cu tine însuţi.

Am răsfoit cele două volume cu un sentiment curios de înstrăinare şi melancolie. Fără să se fi "învechit" propriu-zis, poezia lui Iosif pare departe în timp. De ea, ca şi de tot ce-a fost atunci, ne-a despărţit războiul, cât un veac de întuneric.

N-am găsit în aceste pagni cele mai bune poezii ale lui Iosif, care au fost, printr-o ciudată contradicţie cu natu-

ra lui subiectivă, nişte balade cu caracter popular, legendar sau istoric: *Gruia, Doi voinici, Somnul lui Corbea* şi altele. Am regăsit însă, şi în *Patriarhale,* dar mai cu seamă în *Cântece,* cu aceeaşi emoţie, o poezie curată, atingătoare şi simplă ca un suspin.

Dacă lui Iosif i-au lipsit vioiciunea şi doza de copilăresc atât de necesare unui liric, dacă a fost adesea prea sfătos în ton şi prea cuminte în expresii, e că a suferit prea de timpuriu în lupta aspră cu viaţa — suferinţă stearpă, mohorâtă, de nemărturisit, care taie aripile unui poet şi imprimă în toate manifestările lui o timiditate fără leac. Iosif a fost naiv şi dezarmat, ca om. Pe deasupra, i-a venit pe cap şi nenorocirea unui amor — cu deznodământul fatal al oricărui amor — care pe oamenii de această natură îi sfarmă infailibil. La treizeci de ani Iosif iubea ca un adolescent şi se plângea ca un copil. Cu sensibilitate de poet bolnav — bolnav în însăşi structura adâncă a organismului — a trebuit să suporte durerea hărăzită unui bărbat...

Şi nici ca profesionist n-a avut satisfacţiile pe care le au mai sigur cei din arena de jos a literaturii. Căci deşi era mic, era totuşi poet autentic şi asupra lui apăsa blestemul care apasă asupra marilor damnaţi.

PANAIT ISTRATI

Nu cunoaştem încă proza literară, de creaţie propriu-zisă, a dlui Panait Istrati, fenomenalul proletar român din Brăila, căruia Romain Rolland i-a deschis drumul celebrităţii în literatura apuseană. Am urmărit însă cu viu interes articolele lui din *Adevărul literar.* Cu tot fon-

dul lor ideologic, adesea naiv şi uneori confuz, articolele lui Istrati, prin căldura sincerităţii lui impresionante, atrag ca orice manifestare liberă a unui viguros temperament de scriitor. Până şi vocabularul lui cam plebeian sau jemanfutismul şi fudulia cu care-şi narează succesul nu sunt lipsite de un oarecare farmec *bonenfant*, care “îl prinde”... Deprinşi până la saturaţie cu proza beletriştilor noştri din ultimul timp, încărcată de o pretenţioasă etalare de erudiţie într-un stil fad, pomădat şi pedant, era gata să uităm că, la urma urmei, chiar atunci când scrie numai articole şi spune prostii, talentul e ceva mai rar şi mai scump decât o arhivă sau o bibliotecă ambulantă. De la o viaţă sufletească intensă, generoasă, tot se mai pot înfrupta şi cei de pe delături cu câte ceva, — pe când de la egoismul ascet, oricât de cultivat ar fi, nimenea nu s-a ales niciodată cu nimic.

Am mărturisit de la început că nu cunoaştem încă opera literară a lui Panait Istrati. Cuvântul lui Rolland şi mai cu seamă succesul larg şi spontan, pe care l-a obţinut în Occident, sunt însă chezăşii mai presus de îndoială că ne aflăm în faţa unui mare talent de povestitor şi-a unui puternic creator de viaţă.

Ar fi inutil — şi mai rău decât inutil — să stăruim în anumite rezerve ori să negăm realitatea, cum fac unii confraţi bucureşteni. Cu voia ori fără voia noastră, acestui vântură-lume i-a fost dat să spargă cel dintâi zidul de indiferenţă care desparte lieratura română de spaţiul larg al literaturii universale. Am avut totuşi până acum cel puţin un poet şi doi sau trei prozatori în stare să înfrunte comparaţia cu marii creatori traduşi în toate limbile civilizate. Prin spărtura făcută de Istrati ei vor pătrunde, poate, în marea incintă, trăgând în urma lor şi pe alţii

mai mărunţi care vor avea norocul să poată prezenta străinilor altceva decât ceea ce străinii aveau deja la ei acasă.

Iată pentru ce, în loc să-l îndepărtăm definitiv de la noi prin zeflemeaua de vulpe care nu ajunge la struguri sau (breaslă păcătoasă ce suntem) prin graba cu care-i aruncăm piatra din mâna altora, — ar fi mai bine să-i trimitem lui Istrati salutul nostru unanim de dragoste şi încurajare şi să-l revendicăm, cît mai e vreme, literaturii franceze care l-a încetăţenit cu atâta grabă.

IOAN SLAVICI

Cu Slavici a dispărut cel din urmă sol, întârziat printre noi, al unei generaţii strălucite de scriitori, al literaturii de dincolo de *Sămănătorul,* cea din urmă legătură vie, peste decenii, cu vechea tradiţie literară. Bătrânul părea lăsat anume în urmă de către *ceilalţi,* sentinelă de ariergardă, să privească în juru-i, senin şi treaz până la sfârşit, ca să poată duce din lumea aceasta a noastră vestea supremă marilor lui prieteni, trecuţi de mult în împărăţia liniştii.

Puţini cititori de literatură românească din generaţia lui l-au preţuit de la-nceput şi l-au urmărit cu dragoste. Dar cititorii mai tineri, de azi, ori nu-l cunosc deloc, ori îl cunosc prea puţin, din ultimele lui scrieri, de aceea nu-l preţuiesc cum se cuvine. Căci opera literară a lui Slavici a fost cam inegală: ca să trăiască zi cu zi, scriitorul a fost nevoit să producă necontenit şi, desigur, nu s-a oprit la vreme.

Adevăratul Slavici se găseşte numai în cele două volu-

me de *Nuvele,* cu care a debutat. Acolo e *Popa Tanda,* acolo e *Budulea taichii,* acolo sunt *Scormon, O viaţă pierdută* şi *Moara cu noroc.* Cine nu cunoaşte mai cu seamă această din urmă nuvelă nu cunoaşte pe Slavici şi nu cunoaşte una din cele mai puternice creaţiuni ale literaturii române în acest gen.

Ne-am delectat în copilărie cu *Budulea taichii* şi cu *Popa Tanda* şi le-am recitit mai târziu, cu acea indulgenţă şi lipsă de rezerve mintale cu care răsfoim cărţile îmbibate de farmecul unor amintiri personale, deci cu aceeaşi plăcere. Dar aceste două nuvele, de care pomenesc predilect toţi criticii lui Slavici, nu mi se par totuşi cele mai izbutite creaţiuni ale lui. Genul în care a excelat talentul lui Slavici este, fără îndoială, nuvela tragică. *Moara cu noroc,* care nu poate să placă atâta în copilărie, recitită de câteva ori mai târziu, la intervale, cu toată blazarea necruţătoare a unui spirit saturat de literaturism, lasă aceeaşi impresie puternică. E povestirea unor fapte dramatice pe care autorul le plasează cu vreo cincizeci de ani în urmă, în preajma unui orăşel din Ardeal, într-un colţ de lume evocat cu o mare putere de sugestie. Caractere tari, de oameni primitivi, se ciocnesc violent într-o atmosferă tragică impresionantă, zugrăvite viguros şi nuanţat în acelaşi timp, cu o pătrundere psihologică surprinzătoare. Intriga e condusă cu aceeaşi măiestrie. Toate sunt fericit îmbinate, până şi tonul sfătos şi stilul cam greoi al scriitorului ardelean pare potrivit anume, ca să contribuie la impresia aceea de tragic, de trecut, de fapte întâmplate aievea, de “viaţă adevărată“ intensă. Locurile şi personagiile îţi rămân pentru totdeauna în minte. Drumul care urcă dealul dinspre Ineu, hanul acela izolat, frecventat de drumeţi pitoreşti la anumite epoci ale anului şi la anume ceasuri

ale zilei, Ghiţă hangiul şi soţia lui Ana, Pintea căprarul de jandarmi, fost tâlhar, Săilă boarul şi Buză-Ruptă — şi mai cu samă acel neuitat, cinic şi inteligent Lică *sămădăul,* personagiu unic în literatura noastră, exemplar de om straniu, care te urmăreşte ca enigmaticul Svidrigailof din *Crimă şi pedeapsă. Moara cu noroc* nu-i numai o nuvelă bogată, e în acelaşi timp un mic roman de moravuri, tot atât de interesant, prin fondul de viaţă locală pe care e proiectată acţiunea principală, prin tipurile de al doilea plan sau abia întrezărite, prin *pitorescul* lui special — ca şi *Bordeienii* dlui Sadoveanu.

Slavici are meritul că a inaugurat în literatura noastră nuvela realistă, — a scris nuvele realiste pe vremea *Sărmanului Dionis,* cu mult înainte de *Sămănătorul* unde a înflorit mai târziu, totuşi, nuvela romantică şi ţărănistă. Aceasta se datorează desigur faptului că Slavici era scriitor ardelean, că avea altă psihologie decât scriitorul român din Regat.

Fecior sau nepot de ţăran, ca toţi intelectualii de *dincolo,* Slavici a păstrat toată viaţa lui, în fond, ceva din psihologia specifică a ţăranului din Ardeal. Aşa se explică până la un punct şi atitudinea lui din viaţa publică de mai târziu şi calvarul pe care l-a îndurat; la noi, a intrat în puşcărie fiindcă nu era patriot român — iar în Ardeal a făcut puşcărie tocmai fiindcă era patriot român, adică fiindcă era, la fel cu ţăranul ardelean, împotriva ungurilor — cu încredere în “drăguţul de împărat”. Acest din urmă sentiment, profund ardelenesc, care i-a dăinuit în fundul conştiinţei, spre norocul bătrâneţelor lui, până la sfârşit — a fost completat poate de siguranţa convingerii pe care i-a înfipt-o în minte continuitatea politicii externe a Regatului, unanim susţinută patruzeci de ani în aceeaşi direcţie

sau, poate, de încă un sentiment înrădăcinat în inima lui cu puterea instinctului de conservare: sentimentul spăimântătoarei primejdii care ar ameninţa neamul nostru dinspre Rusia. [...]

Toate aceste însă n-au fost, după părerea mea, pentru soarta lui Slavici decât nişte capcane ale destinului, nişte mijloace deghizate prin care marele Necunoscut a găsit de cuviinţă să-l lovească mai profund şi mai sigur.

Slavici a fost un scriitor de valoare, adică un suflet deosebit şi încă — un scriitor *român.* Trebuia să-şi plătească vama. Trebuia să-şi îndure partea lui de chin, hărăzită celor aleşi, asupra cărora apasă parcă, de la începutul lumii, un inexorabil blestem. Târât la bătrâneţe în închisoare, cu sensibilitatea sângerată de ofense, umilit şi scuipat, Slavici poate că n-a înţeles totuşi niciodată, clar, pentru ce anume suferă. Dar a înţeles marea taină că *trebuie* să sufere, înainte de a intra în istoria literară alături de cei mai aleşi fii ai neamului său. De aceea a putut să treacă cu resemnare şi cu seninătate marele prag.

DIN PERIODICE

FURTUNA

Nimeni n-a rămas în stradă.
Norii negri vin grămadă.
Zboară frunzele uscate
În văzduh împrăştiate
Şi salcâmii stau să cadă:
   Bate vântul, bate...

A ieşit de la răscruce
O femeie care duce
Un copil de mână... Sună
Porţi izbite de furtună
Şi femeia face cruce:
   Fulgeră şi tună.

Dar a norilor năframă
Se sfâşie... Biata mamă,
Cu puterile scăzute,
Vrea copilul să-şi ajute
Şi cu glas pierdut îl cheamă:
   — Hai cu mama, iute!

L-a luat acum în braţe.
Ploaia o izbeşte-n faţă.
Bolta parcă-i spartă-n două...

Cu mânuţele-amândouă
El de gâtul ei s-agaţă:
— Plouă, mamă, plouă!

PĂCATUL

Trist vâjâie vântul şi crengile-ndoaie,
În negură cântă al codrilor glas
Şi calul străbate, prin pânze de ploaie
Drum fără lumină şi fără popas...

Un fulger deasupra tresare o clipă,
Se văd nouri vineţi pe cerul cernit,
Şi pasărea nopţii sălbatică ţipă
De spaimă, cu glasul prelung, ascuţit.

Şi ţipătul jalnic răsună departe,
Ecou-l repetă cu sute de guri. —
Adânc răspândeşte o spaimă de moarte
Plutind peste-ntinderi de negre păduri...

Noaptea-i oarbă, vântul bate,
Ploaia pică-n picuri reci,
Fulgerele depărtate
Dau lumină pe poteci.

La apus, din vreme-n vreme,
Tunetul departe geme, —
Du-te, du-te, nu te teme!

Noaptea-i neagră, — las'să fie,
Că-ţi arată drumul greu

Doi ochi negri — şi te-mbie
Să te duci spre ei, mereu.

Pentru ochii de cărbune,
Iadu-n cale de s-ar pune,
Spaima lui nu te-o răpune.

Şi de ploaie nu te plânge,
Braţe albe când te-or strânge,
Simţi în vine foc, nu sânge!

II

Vuind prelung se-ntinde a clopotelor jale
În pacea nopţii negre. La vechea mănăstire,
Chiliile — bătrâne zidiri medievale —
În sunetul de clopot tresar din amorţire.

Din liniştea chiliei, prin ferestruici boltite,
Străbate-n întuneric o palidă lumină,
Tăiată-n dungi de groase zăbrele ruginite,
Şi liliacul nopţii, cu aripa lui fină,

O spintecă în zborul cotit, — apoi dispare
Ţipând în întuneric. Răsar de prin chilii
Călugăriţe — negre fantome solitare —
Cu haine lungi, cernite, purtând în mâini făclii.

Biserica înaltă începe să răsune,
Curg note tânguioase în liniştea adâncă,
Şi lin plutind în noapte cântări de rugăciune
Se-ntorc şi se repetă, lovite-n zid de stâncă.

III

. . . .

— Epifànio, când toaca te deşteaptă la utrenii
Şi când maicile vin toate să se roage la altar,
Pentru ce stai în iatacul încărcat de mirodenii,
Urmărind, prin întuneric, voluptoasele vedenii
   Care rând pe rând dispar?

În tăcerea din odaie, ale gândurilor şoapte
Îţi răsună-ncet în suflet, ca un cântec adormit,
Din trecutul tău crâmpeie de icoane şi de fapte
Ca prin vis le desfăşoară a uitării neagră noapte,
   Parcă altul le-a trăit...

A ascuns în tine Domnul un tezaur de virtute,
Dar ţi-a dat ochi plini de visuri, negri, mari, cu gene lungi,
Ţi-a sădit în sânge sâmbur de dorinţi necunoscute,
O, credinţa ta e mare, dar cu-atâtea nopţi pierdute,
   Maică, unde vrei s-ajungi?

Trupul tău plin de viaţă n-a ştiut ce e iubirea,
Gura ta nesărutată numai sfinţi a sărutat,
Tu eşti moartă pentru lume, — dar aşa ţi-a fost menirea,
Lasă gândurile triste, — maică, maică, ia psaltirea
   Şi fă-ţi cruce de păcat!

. . . .

Arde candela pe masă, cu o palidă lumină,
Şi bolnavele ei raze întunericu-l pătrund.

Neclintită ca de piatră, Epifània se-nchină
La icoanele-nnegrite, care stau în umbra fină,
    Pe peretele din fund...

— Vezi-mi inima-ntristată,
    Maică preacurată,
Şi de sus mi-o luminează
    Cu cerească rază!

Că un demon, plin de ură,
    Liniştea mi-o fură,
Demon rău, trimis de Domnul,
    Să-mi alunge somnul.

Dă-mi credinţă neclintită,
    Pavăză-n ispită,
Şi când dorul mă frământă,
    Dă-mi puteri de sfântă!

Că-mi închin durerea ţie
    Pentru vecinicie,
Şi viaţa mea ţi-o-nchin
    Pe pământ. Amin.

Liniştea neţărmurită iarăşi sufletul i-apasă,
Ce pustiu şi ce tăcere! Din bogatul ei pervaz,
Maica pururea Fecioară o priveşte blând miloasă,
Cum stă albă, nemişcată, cu un cot lipit de masă
Şi cu palma sub obraz.

Pe aceleaşi căi natura, oarbă-n veci, pe toţi ne mână,
Fără voie, tuturora ne dă mărul lui Adam.
În zadar încearcă omul cu neputincioasă mână
Să-i supuie mersul tainic; ea ni-e mamă şi stăpână...
— Maică, cine bate-n geam?
. . . .

IV

Prin trupul ei străbate un lung fior de gheaţă:
E el — şi-ar vrea să creadă, ca alte dăţi, că nu e...
Un val aprins de sânge îi năvăleşte-n faţă
Întunecându-i mintea. Ea sare şi-i descuie.

Iar el s-arată-n uşă ca-ntr-un pervaz de scânduri,
Şi-un cleşte de foc parcă i-a strâns inima ei.
Din noaptea minţii sale, din vălmăşag de gânduri,
Un glas adânc îi strigă: “E încă timp de vrei!”

Dar buzele lor arse de flacăra dorinţii
S-apropie în tremur şi lung se împreună.
Uitându-şi mănăstirea, şi cerul, şi toţi sfinţii,
Ea l-a cuprins în braţe cu-o patimă nebună.

V

Noapte-adâncă şi furtună,
Tunetul deasupra tună
Tot mai tare: o ghiulea
Care zguduie natura,
Aruncată-n cer de-a dura
Peste-a norilor podea.

Ca sclipirile de spadă
Fulgerele-ncep să cadă
Luminând de zeci de ori,
Jos: puternica armată
De pădure, zbuciumată,
Sus: grămezile de nori...
Iar pe drum, un cal ca vântul
Bate-n goana lui pământul.
Printre arborii uimiţi.
Zboară orb, ducând pe spate
Două-umbre-mbrăţişate,
Doi amanţi nelegiuiţi...

VI

Zori de ziuă. Norii fug în goana mare,
Un ocean de gheaţă rece şi senin
Pare ceru-n urmă. Vântul bate tare,
Când din ramuri ude, tremurând apare
Discul lunii plin.

Aurora clară şi trandafirie
Răsăritu-n flăcări l-a aprins acum,
Pe când, părăsite, reci pentru vecie,
Două trupuri albe zac într-o pustie
Margine de drum.

Şi cântând se luptă răzvrătit-armată,
Luptători de veacuri arborii giganţi,
Numai luna rece — palid chip de fată —
Dintr-un vârf de paltin se uita mirată
La cei doi amanţi...

SOMNUL

Când numai luna singură din noapte
Veghează din întinderea albastră,
Şi când o rază albă, visătoare,
S-a strecurat sfioasă prin fereastră
Şi-a adormit pe pernă, lângă tine, —
Atunci din cer, cu aripi nevăzute,
Copilul morţii — somnul — tainic vine,
Pe ochii-nchişi, uşor să te sărute...

Tu, dragul meu, dacă te simţi prea singur
Şi n-ai pe nime-n camera săracă
Decât un nou duşman şi oaspe: foamea...
Închide ochii! Foamea o să-ţi treacă,
Şi fără veste somnul îţi aduce
O masă cu împărăteşti bucate, —
Belşugul unei lumi mai fericite,
Cu soare cald şi parcuri, şi palate...

Şi nu te miri, aşa firesc îţi pare,
Când vin din trista lor singurătate
Icoane scumpe de odinioară,
Fiinţe dragi, de mult înmormântate.

. . . .

O, înger blând, alinător durerii!
De pe cernita sufletului-zare,
Ridică-mi vălu-n fiecare noapte
Să văd splendoarea lumii viitoare!...

Mi-aduc aminte...-n serile de iarnă,
La gura sobei, — fără să-mi dau seama,
Mă cuprindeai în braţe moi de visuri,
Când îmi spunea poveşti frumoase mama...
Şi-acuma simt singurătatea rece
Şi tot pustiul nopţilor târzii.
Te chem să-mi vindeci sufletul, o clipă, —
Dar în zadar te chem, — că nu mai vii!
O, vino iar... şi să-mi aduci cu tine
Iubitul chip de care sunt departe!
Atâta am, în lumea asta mare,
Şi răutatea lumii ne desparte...
Sărută-mi ochii! — Dintre ea şi mine,
Pieri-va ca prin farmec depărtarea:
Zâmbind frumoasă îmi întinde gura
Şi-n vis e-atât de dulce sărutarea...

CÂNTEC

Aş vrea să mă-nveţe pictura
Un Rembrandt maestru, — să-ţi fac
Din carmin şi purpură gura
Aşa cum ţi-a dat-o natura,
Aprinsă ca floarea de mac.

Şi taina privirilor tale,
Cu zâmbetul cald şi senin,
Şi gâtul şi braţele goale
Plăpânde ca nişte petale
De flori delicate de crin.

Şi-aş vrea să mai am, laolaltă,
Talentul de sculptor, copilo.
Şi-atunci să-mi răsari de sub daltă
Din marmură, — albă, înaltă,
Frumoasă ca Venus din Milo!

Pe frunte să-ţi pun o coroană
De nuntă, din flori de lămâi, —
Şi astfel în apriga goană,
A anilor, blândă icoană,
De-a pururi a mea să-mi rămâi!

1908

Domnului A. Vlahuţă

Bine-ai venit, an nou! — Cu voie bună,
Încrezători ţi-ngenunchem-nainte:
Ni-aduci comoară de speranţe sfinte,
Ori prevestiri grozave de furtună?...

De pretutindeni se ridică şoapte
Şi plâns înăbuşit spre cel ce, ţie,
Înduioşat acum, ţi-a dat solie
Să luminezi odată trista noapte!

Că sunt aici dureri nemângâiate,
Blesteme dureroase, — sunt copii
Flămânzi şi goi, şi casele pustii, —
Sunt cruci de lemn, la margine de sate...

Şi morţii lor aşteaptă de la tine,
An milostiv, în toate să fii darnic —

Şi să le spui că n-au jertfit zadarnic
Atâta sânge, gloanţele haine.

C-au încetat sălbaticele goane, —
Iar dacă sunt colibele cernite,
Copii orfani şi mame văduvite
Nu vor mai plânge, sara, la icoane...

*

Un glas pornit din inimă curată,
Un tânăr glas te-ntâmpină acum:
Din largul ţării spulberă odată
Mirosul greu de sânge şi de fum.

An nou, an sfânt, — adu bielşug în ţară!
Dar să nu lege-n ţernă sângerată
Un rod spurcat, sămânţa cea bogată...
— An sfânt, adu-ni altă primăvară!

Să-nfrâni, cu grija zilelor de mâine,
Nelegiuitul râs al lăcomiei —
Şi din prinosul roadelor câmpiei
Să se hrănească cei ce ne dau pâine.

De fructe multe, pomii încărcaţi
Şi spicul greu de boabe să se rupă!
O, an frumos, — cu bogăţii astupă
Prăpastia deschisă între fraţi!...

Împacă vrajba sufletelor noastre!
Nici plânsu-amar, nici blestemele gurii,

Nici pumnii strânşi de vechiul foc al urii
Să n-ameninţe cerurile-albastre...

Te-om preamări în laude, cu toţii,
O, an al păcii binefăcătoare!
Şi-ţi vor aduce-n veacuri viitoare
Prinosul lor de cinste, strănepoţii!

EPITAFURI

pe mormântul:

Unui beţiv

De sărăcie şi necaz
Întâia oară doarme treaz.

Unui soţ iubit

Ici doarme Niţă Busuioc, —
Şi nu mai sforăie deloc!

Unui vardist

Ce te-ai oprit la criptolog?
Hai, circulaţi, mă rog!

Unui prost

El doarme ţeapăn, doarme drept, —
Dar ştiţi voi: *când* a fost deştept?

Lui A. C. Cuza

Hei, trecătorule, -napoi!
...Să nu-i miroşi a usturoi.

Iubitei

S-a stins. Dar să n-o plângi, străine,
Mai mult pe ea decât pe mine!

CÂNTEC

Şi-mi făcui din doruri mute
Cântece nepricepute, —
Şi din cântecele mele
Salbă de mărgele.

Inimă cu dulce chin,
Cine m-a-ndemnat s-anin
După gâtul dragei mele
Salba de mărgele?

Că le smulse fără vină
Să le risipească-n tină
Roşii boabe de mărgele,
Dorurile mele!...

CEASORNICULUI MEU

Ce, — iar ai aţipit?... Ruşine
Că porţi blazonul de “patent”!
Te ţiu, de-o lună, eu pe tine
Cu mersul vremii în curent.

Maşinăria ta perfectă
Cunoaşte ordinul legal
Şi-n fiecare zi respectă
Repaosul... duminical.

*

Dar poate laşi necontrolate
Să curgă clipele în haos, —
Că ai şi tu nevoie, frate,
De linişte şi de repaos.

Eşti surmenat şi tu pesemne
Ca şi stăpânu-tău, săracul!
Ce lege poate să te-ndemne
Să baţi necontenit tic-tacul?...

Eşti “atacat”, cu siguranţă.
Deci, câtă vreme pulsu-ţi bate,
Te duc la munte pe vacanţă, —
...La muntele de pietate.

ECLIPSĂ

Pe-aceleaşi căi de mii de ani umblate,
În goluri vaste legănându-şi sfera,
Neptun adoră visător pe Terra, —
O biată lume plină de păcate...

El niciodată n-a trecut bariera
Singurătăţii lui nevinovate, —
Şi-n clipa asta ea e moartă, poate:
O umbră deasă-i umple atmosfera.

Neptun, se vede că tu n-ai lunetă
Să-i studiezi eclipsa de departe, —
Când inocenta tânără planetă

Se-ntreabă, cu privirea-ntr-altă parte:
"Ce face oare Venera cochetă
Pe întuneric, singură cu *Marte?*"

DOLEANŢELE UNUI CRONICAR TEATRAL

Pe cerul plin de sclipitoare puncte,
Trec efemere linii de lumină.
Sub pasul meu întârziat, suspină
Sonorul glas al frunzelor defuncte.

Zadarnic luna mă petrece-n cale
Pe bulevardul alb şi singuratic, —
Că subsemnatul, "cronicar dramatic",
Acum e-n rolul misiunii sale.

De-abia încerc un singur vers de odă, —
Şi-n capul meu vin stafii inedite,
Cu gesturi largi, — cu răcnete cumplite:
Moţoc, Spancioc, Ciubăr şi Despot-vodă!

“Sunt eu?... Sunt treaz?... Deschide-te, morminte!...”
Deodată tace ritmicul meu pas:
În scena a III-a, mi-am adus aminte,
Madam Pruteanu a strâmbat din nas.

De ce-a strâmbat?... Probabil, o nuanţă
De fin dispreţ, când vede pe Carmina, —
Fiindcă-şi pierde ultima speranţă...
De n-aş uita *nuanţa* cu pricina!

Şi iar pornesc... dar mă opresc deodată.
Ah, sunt dator să fiu cu mintea-n patru:
De ce nu vin ieşenii toţi la teatru?...
O chestiune foarte complicată!

Francisca... artă... rasa şi talentul...
Deci, vasăzică, vor să se răzbune...
Ce-i vinovat Onor. Direcţiune?
Domnia-sa regretă incidentul...

...Vâr degetul în buzunarul vestii,
Sunt plictisit şi-mi pare rău de lună.
Hm!... bulevardul pare o lagună...
Mi-e capul plin cu fel de fel de chestii.

Dar e-n zadar!...
Va trebui să scriu
(Chiar dac-ar fi să nu mai cânt o lună)

De Dragomir, de piesă — că e bună.
De Tomşa, de Pisoschi, tot ce ştiu!

...Aş ataca pe d. Sadoveanu
(Căci n-a aniversat pe d. Iorga),
Aş lăuda pe d-ra Horga,
Dar ce-o să zică d. Ibrăileanu?

Chiar dacă-n *Iliaş* a fost perfectă,
O să vă pară că... mi s-a părut!
(Dealtminteri, eu ştiam de la-nceput
Că voi emite-o laudă suspectă...)

*

Aşa, mă duc ursuz prin promoroacă,
În pacea nopţii albe şi compacte, —
Şi nici nu ştiu că-n capul meu "se joacă"
O tragedie-n paisprezece acte!...

DE PROFUNDIS

I

Nu, asta nu pot s-o suport!
Curând, e-un an şi jumătate
De când aţi declarat că-s mort
        În unanimitate.

Toţi proştii câţi m-au cunoscut
Ziceau: "Mi-era un fel de rudă —

Săracul! Cine-ar fi crezut?...”
Îmi vine să-nviez de ciudă!

Profane mâini mi-au răsfoit,
        La Iaşi, arhiva.
Revistele m-au prohodit,
Amicii mi-au mâncat coliva.

Mă pipăi, stau nedumerit.
Mă trag de păr, simt că mă doare...
        Nu, n-am murit!
Vă dau cuvântul de onoare.

Scriu versuri proaste, deci exist!
Mi-e dor, mi-e foarte dor de-o fată.
Trăiesc, de vreme ce sunt trist
Şi râd ca altădată.

Dar astăzi, negru şi zburlit
De cum m-a prins duşmanul, —
Vă dau de veste c-am sosit
Întreg, şi eu, şi geamantanul!

II

Am fost la început în rai
        La Neamţ, la mănăstire:
Păduri de cetini, flori de plai,
Singurătate şi iubire...

Pe urmă am intrat în iad
        La Turtucaia,

Şi încă miroseam a brad
        Când s-a-nceput bătaia.

Acolo jos, un căpitan
        Cu barba rară
M-a pus alături d-un ţigan
Să-mi dau viaţa pentru ţară.

Mi se părea că e un basm,
Când gloanţele veneau din vale
Spre mine, cu entuziasm
Şi cu intenţii criminale.

Mă căutau prin cucuruz
Să mă mănânce, să mă frigă!
Şi când cădea câte-un obuz
Cât un ceaun de mămăligă,

Trosnea, cu flacără şi fum,
De se cutremura maidanul, —
Încât mă minunez ş-acum
Că nu mi-au spart timpanul!...

De-acuma chiar de m-aş zvârli
        Într-o vultoare,
De mine Moartea va fugi
        Cu coasa-ntre picioare.

Căci îşi va zice-n gândul ei:
“Mor toţi, — flămândul şi sătulul...
Dar ăsta are obicei
        Să-mi tragă chiulul!”

POŞTA REDACŢIEI

Citeşte-mi oda şi repet-o,
Amicul meu necunoscut.
Tu, colaborator *in petto,*
Primeşte primul meu salut!

De cum începe să vorbească
Românul nostru e poet.
Nu-i om în ţara românească
Să nu fi scris un triolet,
O strofă p-un album de fată
Sau cel puţin un acrostiş
Pe care, tremurând, odată,
L-a dat iubitei pe furiş...

De-aceea fără supărare
Noi îţi întindem mâna, frate:
A tale crime literare
Mai dinainte-ţi sunt iertate...
De vrei să publici versuri nule,
Vreo nuveletă, un articol, —
Noi am luat măsuri destule
Să te scăpăm de-acest pericol.
Consemnul nostru e teribil:
S-aduci întâi certificat
Precum că eşti inamovibil, —
Profesor... popă... magistrat...
Să-ţi faci întâi o carieră,
Ori cel puţin o sinecură,
Ceva, un loc în atmosferă...
Şi mai apoi literatură.

Credeam şi noi odinioară
Şi poate astăzi credem încă,
Deşi iluziile zboară, —
Că tot ce zboară se mănâncă...
Da, zboară gândurile mele
Şi versul meu e-naripat, —
Şi-n loc să mănânc eu din ele,
Pe mine ele m-au mâncat!

*

Dar dacă simţi arzând în tine
Al artei foc nepotolit,
Căldura “flăcării divine”
Ce şi pe mine m-au pârlit;
De vrei ca vulgul să te-admire
Şi orice prost impertinent
C-un zâmbet de compătimire
Să-ţi zică: bravo, ai talent!
În existenţa ta pribeagă
Tot singur, mândru şi sărac,
De vrei să lupţi cu lumea-ntreagă
Ca Cyrano de Bergerac;
De-s în zadar a mele sfaturi
Pe lângă visul tău, frumos
Ca un castel cu zece caturi
Din care cazi cu capu-n jos;
De vrei să fii trimis în frunte
Când s-o isca un nou război,
Şi nenorocul să te-nfrunte
Când te-i întoarce înapoi, —

Necazuri cu nemiluita
În lunga ta captivitate,
Să-ţi pierzi amicii şi iubita
Ş-un post la Universitate...
Visând, în urmă, o baladă
Cu munţi, cu soare, şi cu flori,
Să tragi pe Lucifer de coadă
Precum l-ai tras de-atâtea ori;
Şi dacă vrei să ai, pe lângă
Acestea, ş-alte mici belele:
De vrei ca gheata să te strângă
Şi ca iubita să te-nşele,
Flirtând cu primul nătăfleaţă
Pe care-l are la-ndemână,
Ş-apoi din nou să-ţi cadă-n braţe
De şapte ori pe săptămână;
De vrei ca după astea toate
De-a binele să-nnebuneşti,
C-o haină verde roasă-n coate
Şi cu jambiere muscăleşti;
Când ţi-ai pierdut complet busola
Să faci bucluc după bucluc,
De vrei să intri la Socola,
Să scapi de-atâta balamuc,
Ori să-ţi fii victimă şi gâde
Tu ţie singur deopotrivă...
Şi dacă totuşi îţi surâde
Această neagră perspectivă,
Ia pana, domnul meu, şi... scrie!
Eu unul nu pot să te scap.
Dar te previu, ca să se ştie,
Că singur ţi-ai făcut de cap.

CATRENE IMPROVIZATE

(în onoarea ilustrului Tăslăoanu)

Ca o cometă fără coadă
Ai apărut pe firmament
Cu-al tău *Luceafăr* pus pe sfadă, —
        Dar n-ai talent.

Ai tot ce-ţi trebuie: hârtie,
Cerneală, public indulgent,
Parale şi tipografie, —
        Dar n-ai talent.

Te-ai instalat în Capitală
Ca să creezi şi tu curent.
Vrei să te-afirmi ca cap de şcoală, —
        Dar n-ai talent.

La cafenea când vii alene
Îţi iei un aer grav, absent...
Satisfăcut te umfli-n pene, —
        Dar n-ai talent.

Iar când te duci să scrii acasă
Un nou articol vehement,
Te strâmbi urât, te-aşezi la masă...
        Dar n-ai talent.

Avântul tău şi idealul
Plasat în ţară cu procent

Îţi saltă-ntruna capitalul, —
        Dar n-ai talent.

Constaţi de două ori pe lună
Că-ţi dă bilanţul excedent.
Negustoria merge strună, —
        Dar n-ai talent!

Eşti fără scrupul şi măsură
Când vrei să scapi de-un concurent.
Îţi fierbe sufletul de ură, —
        Dar n-ai talent.

Nu ne distruge dintr-o dată,
Catone, fii mai indulgent!
Tu ai o mutră indignată, —
        Dar n-ai talent...

PORTRET

Ea are ochii mari,
Ea are gura mică,
Un corp cu forme tari
Şi graţii de pisică.

Dorinţe, pururi noi —
Scântei ascunse-n vatră —
Şi două braţe moi,
Şi-o inimă de piatră.

ŞOAPTE

În noaptea tristă care ne desparte,
Tu poate simţi în jurul tău suspine
Şi fâlfâiri de aripi şi de şoapte...
E dorul meu ce vine de departe
Şi ostenit adoarme lângă tine,
Cuminte ca un fluture de noapte
Ce s-a lăsat la capul tău, pe-o carte
                    Închisă de la sine
Când ai simţit că somnul ne desparte...

FABLES MICROSCOPIQUES*

TOTO ET L'AUTO

— Au revoir! dit Toto
Et partit en auto.
Il n'avait nul souci.

---

* Fabule Microscopice

Toto şi otomobilul

Toto spuse: — Pe curând!
În maşina lui urcând.
N-avea griji de nici un fel.
La virajul cu bucluc,
I-a plesnit un cauciuc.
Toto a plesnit şi el.

Morala:

Când mori parcă pleci niţel...
(Traducerile *Fabulelor microscopice* aparţin lui Romulus Vulpescu.)

Au tournant dangereux
Il lui crêva un pneu...
Toto crêva aussi.

Moralité:

Mourir c'est partir un peu...

LE VAILLANT MOUCHERON*

Un moucheron d'un jour piqua le grand Enée...

Moralité:

La valeur n'attend pas le nombre des années!

FABLE ESQUIMAUDE**

Un grand ours blanc mangea un petit daim.
Il assouvit sa faim
Au moins pour une fois...

Moralité:

On a toujours besoin d'un plus petit que soi.

---

* *Viteazul de ţânţar*

Pe marele Enea îl ciupe-un mic ţânţar...

Morala:

Valoarea nu aşteaptă s-ajungi la centenar!

** *Fabulă eschimoasă*

Un urs alb uriaş, pe căprior mâncându-l,
Se sătură, flămândul,
Măcar o dată, bine...

Morala:

Ai pururea nevoie de-un mai mărunt ca tine.

L'ÂNE PHILOSOPHIE*

Un jeune âne amoureux d'une noble cavale,
Lui demanda la main (le sabot de devant).
— Mais... vous êtes du peuple, et moi — je suis pur sang,
Je vous ferai cocu! lui promit-elle.
— J'avale
Tout ce que vous voudrez! dit l'âne sans émoi
Car...

Moralité:

Promettre c'est noble, tenir serait bourgeois...

LUMINĂ

Visează plopul, nemişcat în soare,
Şi umbra din el, neagră, îi curge la picioare...

Un melc îşi taie drumul prin grădină
De-a dreptul, ca un tanc de gelatină,
Ameninţând albine şi furnici
Cu patru tunuri mici.

---

* *Măgarul filozof*

Se-namoră măgarul de-o nobilă sireapă...
Ba i-a cerut şi mâna (copita dinainte).
— Păi... Eşti neam prost; eu, însă, am nobilă sorginte...
Şi i-a promis îndată: Am să-ţi pun coarne, ţoapă.
— Mă rog, rosti el calm, dar eu, de, nu prea crez...

Morala:

Promit cei nobili, vorba, s-o ţii, e cam burghez...

Tăcerea îşi adună trupul sferic
Într-un boboc de nalbă.
O muscă trece prin lumina albă,
Ca o scânteie de-ntuneric,

Un fluture, cu aripi de umbră şi mătasă
Stropite-n două locuri cu carmin,
Din zboru-i frânt şi plutitor se lasă
Pe vârful unui spin.

Şi florile se-nalţă-ntr-un picior
Să-l poată contempla mai bine.
Cum doarme-n pragul clipei care vine,
Cu aripile desfăcute-n viitor.

ACVARELĂ

În pădurea de cristal
Ca un alb decor de teatru,
Stau copacii vertical
(Trei plus douăzeci şi patru).

Înger trist de abanos,
Înger mic
S-a trezit cu faţa-n jos
Într-un cuib de borangic.

Un luceafăr ideal,
Verde i s-a prins pe gene,
Ca un fulg de papagal
Din păduri braziliene.

Iar căpşunii de pe jos
Îi trimit în nări mireazmă
De tămâie şi aghiazmă,
Pruncului de abanos.

PARAGINI...

Pe-aici,
A fost pământul binecuvântat
De trei vlădici
Şi de-un mitropolit primat.

A fost odinioară şi-un castel
Cu brâu multicolor de portolac.
Şi-n fundul parcului, un lac
Cu nuferi de argint pe luciu de oţel.

A fost...
Acum, abia se mai cunoaşte
O baltă părăsită, la o parte,
Singurătatea strigă din apele ei moarte
Spre cer, cu glas de broaşte.

Şi numai calul-dracului,
Prin liniştea săracă dimprejur,
Atinge faţa lacului
Cu aripi de azur.

BIOGRAFIE

(Replică)

A fost un om ca orice om de treabă
Ca tine şi ca mine bunăoară,
Şi care niciodată nu se-ntreabă
Ce interes au oamenii să moară.

Aşa, fiindcă s-a trezit pe lume
Ca omul care n-a cerut anume,
El şi-a făcut în atmosferă loc,

Şi-a-nfipt în vânt căciula ţuguiată
Şi s-a-ncrustat în spaţiu ca un bloc
De piatră detunată.

Dar într-o zi, căscând prea tare gura,
Pe veci i-a-ncremenit făptura.

Şi sufletul închis în el, săracul,
Spre cer a dat năvală,
Ca întunericul dintr-o cutie goală
Când ai deschis capacul.

MARTIE

I. SINGURĂTATE

Prin luminişul crângului tăcut,
De-atâta vreme nimeni n-a trecut.

Copacii goi, în lungă nemişcare,
Pe umbra lor ce stă-nălţată în picioare.
Arar ajunge până-aici
O pasăre cu aripile mici,
Şi glasul ei răsună în linişte prea tare.

Dar Primăvara, care ştie tot,
Va risipi prin iarba dimprejur
Scântei de-azur —
Albastru miozot.
Şi dintre foi tivite cu argint,
Vor creşte ciucuri albi de mărgărint.

*

Pe-aici, o zână mică coboară dintre stele,
Şi-n fiecare noapte culege viorele.
Dar nimănui pe lume nu-i e dat s-o vadă
Cum vine pe cărările din mladă,
Făcând în taină îndelung popas,
Din loc în loc, pe unde-a mai rămas
Zăpadă...

II. VIN ŢIGĂNCILE LA CRÂNG...

Vin ţigăncile la crâng
Să culeagă viorele,
Vin cu fustele-n parâng
Şi cu dancii după ele.

Şi e soare
Pe ponoare,
Şi miroase-n vânt a floare
Pe cărările pustii,
Prin stufişurile goale
Năpădite de basmale
Şi de zdrenţe stacojii...

Vin ţigăncile grăbit,
Să culeagă pe sub mladă
Flori cu mâzgă de zăpadă
Din huceagul adormit,
Şi s-aducă-n paneraş
Primăvara la oraş:

— Urzicèle, urzicèle,
Ghiocei şi viorele,
Albăstriţe de suhat!
— Iarbă-mare, iarbă-mare,
Să şi-o puie-n scăldătoare
Fetele de măritat...

APRILIE

Baloane mari de spumă albă prin grădini
(Şi zarzărul, şi vişinul, şi perii)
Stau gata să se-nalţe din tulpini
      Spre cerul primăverii...

Caisul nostru s-a gătit la poartă
Cu panglici albe, ca-n tablouri vechi,
Şi cu zulufi de floare la urechi,
Cum astăzi nicăieri nu se mai poartă.

      Pe strada mare,
Ies flori înalte la plimbare
În rochii de sezon, uşoare,
Cu toate că-i o vreme aşa de schimbătoare.

Ah, fetele — şi mai ales cucoanele —
Când vine primăvara
Sunt dulci şi colorate ca bomboanele!

Pe cea care-a trecut o cheamă Clara,
      Fiindcă are
      Ochi albaştri tare,
Şi gura ei cu *rouge* ca de coral
      Surâde vertical...

Un mic vârtej, copil al Nefiinţii,
De-a curmezişul străzii rătăcit,
Nebun în jurul lui s-a răsucit
Să-şi prindă coada galbenă cu dinţii.

Departe, în azurul dintre nori,
S-arată bifurcat pe cer
Un şir subţire de cocori,
O escadrilă de pe vremea lui Homer...

CÂŢI CA VOI!

Sus, pe gardul dinspre vie,
O găină cenuşie
Şi-un cocoş împintenat
S-au suit şi stau la sfat:
— Ia te uită, mă rog ţie,
Cât de sus ne-am înălţat!...

Şi deodată, cu glas mare,
Începură amândoi,
Să cotcodăcească-n soare:
— Nimeni-nu-mai-e-ca-noi!...
Nimeni-nu-mai-e-ca-noi!...

Dar de sus, din corcoduş,
Pitulându-se-ntre foi,
Mititel şi jucăuş,
Le-a răspuns un piţigoi:
— Câţi-ca-voi! Câţi-ca-voi!...

POSTUME

ZI DE VARĂ

Linişte. Căldură. Soare.
Sălciile plângătoare
Stau în aer, dormitând.
Un viţel în râu s-adapă
Şi-o femeie, lângă apă,
Spală rufele, cântând.

Şi din vale abia vine
Murmur slab, ca de albine,
Somnoros şi uniform:
Râul, strălucind în soare,
Ceartă sălciile, care
Toată ziulica dorm.

Sub o salcie bătrână
Şi cu-o carte groasă-n mână
Care-mi ţine de urât,
M-am culcat în fân pe spate, —
Somnul lin, pe nechemate,
A venit numaidecât.

Cântec, murmur, adiere
De zefir în frunze piere

Şi rămâne doar un glas
Care umple valea-ngustă.

. . . .
. . . .

Ia te uită, o lăcustă
Mi-a sărit tocmai pe nas!

DOAMNEI AFTALION

Declar aici că, prin telepatie,
O mână delicată mi-a trimis
Ţigări şi zece lei într-o cutie —
Şi pentru toate astea dau în scris

Că orice floare poate fi plantată
Într-un pământ străin — dar, în sfârşit,
Ea n-o să-şi uite patria vreodată, —
Grădina mândră-n care-a răsărit...

Deci pentru mine are importanţă
Nu darul, ci pornirea care dă.
De-aceea, scumpă doamnă, vă rog să...
Să nu-mi luaţi poezia drept chitanţă!

Vă dau şi eu în schimb aceste glume, —
Primiţi-le c-un zâmbet, doamna mea...
Cea mai frumoasă fată de pe lume
Nu dă decât ce are... chiar când vrea!

DOAMNEI ERMOSA AFTALION

O amintire, doamna mea,
E ca un vag parfum de floare.
Cu cât te depărtezi de ea,
Cu-atât se-ntunecă şi moare.

Pe când imaginile vii
Rămân frumoase după moarte,
Ca nişte fluturi argintii
Fixaţi cu acul într-o carte.

Primeşte dar acest album
În care-am aruncat pe pagini
Tristeţea zilelor de-acum
Topită-n vesele imagini.

LA NEIGE

Que de fois, mon amour, auprès du feu qui tremble,
Pénétrés par les doux regrets du jour mourant,
Nous restâmes rêveurs à regarder ensemble
Les grands flocons de neige qui tombaient lentement…

Maintenant je suis seul, hélas! Le jour se pâme…
Et je souris (combien plus triste qu'autrefois!)
Aux doux regrets d'antan qui tombaient sur nos âmes
Comme les grands flocons de neige, sur les toits!

LE PAPILLON

Je fis un voeu tendre:
Je cueilllerai la fleur
Où il va descendre,
Pour guérir mon coeur.

Il vole, il hésite,
Il monte, il descend —
Puis pose un instant,
Sur ta main petite,
Son vol inconstant.

O, la belle offrande,
La petite fleur!
Je te la demande
Pour guérir mon coeur...

ŞOMERUL

Umblând în sus şi-n jos pe bulevard,
A poposit la umbră sub un gard,
Şi-i trist fiindcă nimeni nu-l întreabă
Dac-a mâncat ori dacă are treabă...

FABULE PENTRU COPII

BIVOLUL ŞI COŢOFANA

Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros,
Se plimba o coţofană
Când în sus şi când în jos.
Un căţel trecând pe-acolo s-a oprit mirat în loc:
— Ah, ce mare dobitoc!
Nu-l credeam aşa de prost
Să ia-n spate pe oricine...
Ia stai, frate, că e rost
Să mă plimbe şi pe mine!

Cugetând aşa, se trage îndărăt să-şi facă vânt,
Se piteşte la pământ
Şi de-odată — zdup! — îi sare
Bivolului în spinare...

Ce s-a întâmplat pe urmă nu e greu de-nchipuit.
Apucat cam fără veste, bivolul a tresărit,
Dar i-a fost destul o clipă să se scuture, şi-apoi
Să-l răstoarne,
Să-l ia-n coarne
Şi cât colo să-l arunce, ca pe-o zdreanţă în trifoi.

— Ce-ai gândit tu oare, javră? Au, crezut-ai că sunt mort?
Coţofana, treacă-meargă, pe spinare o suport
Că mă apără de muşte, de ţânţari şi de tăuni
Şi de alte spurcăciuni...

Pe când tu, potaie proastă, cam ce slujbă poţi să-mi faci?
Nu mi-ar fi ruşine mie de viţei şi de malaci,
Bivol mare şi puternic, gospodar cu greutate,
Să te port degeaba-n spate?...

ÎNTREBARE ŞI RĂSPUNS

Rumegând cocenii de pe lângă jug,
S-a-ntrebat odată boul de la plug:

— Doamne, pe când alţii huzuresc mereu,
Pentru ce eu singur să muncesc din greu?...

La-ntrebarea asta, un prelung ecou
I-a răspuns din slavă:
                    — Pentru că eşti bou...

BOIERUL ŞI ARGATUL

Un boier, călare pe-o frumoasă iapă,
Trebuind să treacă într-un loc o apă
Peste-o punte-ngustă — şi fiind grăbit,
Şi-a chemat argatul şi i-a poruncit:
    — Ia-mi în spate iapa
    Şi mi-o trece apa!
— Nu pot, zise omul lăsând nasu-n jos.
— Hm! făcu boierul foarte mânios:

Leneşul la toate
Zice că nu poate...

LEUL DEGHIZAT

Leul s-a-mbrăcat odată
Într-o piele de măgar,
Să colinde ţara toată
Din hotar până-n hotar,
Ca să vadă cum se poartă lupii (marii dregători)
Cu noroadele-i blajine de supuşi rumegători.

Deci, trecând el într-o seară la o margine de crâng
Ca un biet măgar nătâng,
Nişte lupi, cum îl văzură, se reped la el pe loc
Şi-ntr-o clipă îl înşfacă, grămădindu-l la mijloc.

— Staţi, mişeilor! Ajunge, — că vă rup în dinţi acuşi!
(Strigă leul, apărându-şi pielea cea adevărată.)
Astfel vă purtaţi voi oare cu iubiţii mei supuşi?...

Lupii, cunoscându-i glasul, îndărăt s-au tras pe dată,
Şi de frică se făcură mici, ca nişte căţeluşi.
— O, măria-ta! Iertare!
Zise cel mai diplomat, —
Semănai aşa de tare
C-un măgar adevărat!...

FABULE MICI PENTRU OAMENI MARI

OMUL ŞI RAŢA

Unui om, săracul, într-o dimineaţă,
I-a murit o raţă,
Bietul om, de ciudă, tare s-a-ntristat,
Când văzu că-i moartă cu adevărat.
Dar la scurtă vreme, în aceeaşi lună,
I-a murit şi soacra — tot de moarte bună...

Morala:

Să nu pierzi nădejdea, orice-ar fi să fie:
După întristare, vine bucurie.

DOI PRIETENI

Un beţiv din lumea toată
(Care se numeşte Nae),
Ce fusese rupt odată
De nevastă-sa-n bătaie,
Auzind cum că nevasta unui prieten i-a cârpit
Şi aceluia o palmă, foarte mult s-a veselit...

Morala:

Râde *ruptul de cârpit.*

CIN’ S-A FRIPT CU CIORBĂ...

Fratele nevestei unui negustor
A venit odată pe la casa lor,
Zicând că la noapte, mâine, cine ştie,
Are gând să plece în călătorie
    Şi că, prin urmare,
Vrea să-şi sărute sora la plecare.

— Ba să nu pui gura pe nevasta mea,
A strigat bărbatul, că intri-n belea!
— Şi de ce să nu pun gura, măi cumnate,
    Când ştii că mi-e soră şi că eu i-s frate?
— Poţi să-i fii şi tată! zise omul scurt, —
    Cin’ s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt.

VĂDUVA ŞI PITICUL

    Zice că demult, odată,
    Un pitic s-a însurat
    Cu o văduvă bogată,
    Ce fusese măritată
    Cu un mare om de stat.
Şi-o fi dus ea, altădată, o viaţă mai tihnită,
Dar la urmă şi piticul a făcut-o fericită...

Cu muncă şi cu răbdare,
Poţi face cât unul mare.

MĂGARUL ÎN GREVĂ

Un măgar s-a pus în grevă, nu se ştie pentru ce...
Eşti folositor, vezi bine,
Dar să nu crezi că pe lume nu se poate fără tine.

MICROSCOPICĂ

Când pleca odată la război un om,
I-a strigat o cioară dintr-un vârf de pom:
— Du-te la bătaie, pentru ţară mori,
Şi-ţi va da nevasta un copil din flori.
Omul,
Auzind acestea, n-a mai vrut să plece,
Deci a fost la urmă, fiindc-a dezertat,
Condamnat la moarte şi executat.

Morala:

Cine crede tot ce-i spui
Este vai de capul lui.

PLOUĂ...

Pe-aici când plouă, plouă îndesat,
Nu ţine ca la noi un ceas ori două.
Că ziua plouă, plouă pe-nserat,
Şi când se crapă iar de ziuă, — plouă.

În faptul zilei, streşinile plâng.
Pădurea stă plouată ca o curcă.

Natura calcă cu piciorul stâng:
Pe-aici când plouă, — plouă, nu se-ncurcă!

Iar când s-arată soarele sărac.
De după nouri, ca să-ţi facă-n ciudă,
N-apuci a scoate nasul din cerdac,
Că până la întoarcere, — te udă.

Există şi răstimpuri când se moaie,
Când parcă nu mai toarnă-aşa, de sus,
Şi cerul câte-oleacă, spre apus,
Se luminează puţintel — a ploaie.

Atunci se cheamă că e timp frumos
(Măcar că tot mai cade-un pic de bură),
Dar fumul din ogeac se lasă-n jos,
Şi porcul umblă tot cu paiu-n gură...

ROMANŢĂ ÎN STIL VECHI

Se stinge amurgul cu roşii văpăi,
  Şi noaptea de vară
Coboară-n tăcere pe munţi şi pe văi,
  Înaltă şi clară.

La marginea apei să-şi caute vad
  O turmă s-abate.
Răsare şi luna din codri de brad,
  În singurătate.

Măicuţele-n umbra părerii de rău
  Se duc să se culce;
Din vale s-aude un glas de pârău
  Sălbatic şi dulce.

Odihna s-aşterne pe sfântul lăcaş
  Din vremea străbună.
Şi numai o fată cu dor pătimaş
  Mai cântă sub lună.

Iubitul şi-aşteaptă s-o prindă în braţ
  La poală de munte,
Şi lung s-o sărute cu dulce nesaţ,
  Pe ochi şi pe frunte.

DIN TREN

Ca un val de cer senin
Prins în volbură nomadă
Curge vântul cristalin
Pe câmpia de zăpadă.

Fără urmă, fără ţel,
Gândul meu pierdut aleargă
La întrecere cu el,
Şi se pierde-n zarea largă.

REFERINŢE CRITICE

"Dl Topârceanu este mai întâi un poet liric. Dar un poet liric de o natură specială. D-sa combină în multe din poeziile sale, şi anume în cele mai reuşite, impresionabilitatea şi pasiunea celui mai subiectiv liric cu observaţia pătrunzătoare a unui realist. Poate din această cauză inspiraţia sa poetică ne dă o impresie neobişnuită de luciditate, dacă cumva luciditatea aceasta nu se datoreşte controlului pe care-l exercită inteligenţa asupra inspiraţiei. A releva rolul prea excesiv al inteligenţei în creaţia lirică nu credem că este un elogiu de invidiat, adus unui poet liric. De aceea ne vom permite să-i aducem dlui Topârceanu acest elogiu. Cu atât mai mult, cu cât singur ne-a dat de multe ori a înţelege (de pildă, în prefaţa **Parodiilor originale**) că facultatea lui dominantă, creatrice, este inteligenţa. Fără îndoială că dl Topârceanu greşeşte. Ar fi banal să-i mai dovedim acum că nu există artă fără instinct artistic şi să-i arătăm că d-sa are un instinct artistic sigur. Este drept însă că, în invenţia şi mai cu seamă în realizarea poetică a dlui Topârceanu inteligenţa joacă un rol neobişnuit. Aceasta este însă o forţă şi o slăbiciune în acelaşi timp. O forţă, căci prin inteligenţă dl Topârceanu este stăpân pe toate mijloacele sale — senzaţii, imagini, sentimente —, din care ştie să scoată maximum de randament...

Dl Topârceanu este şi un prozator. Şi un prozator de talent, care nu utilizează forma prozei pentru a-şi vehiculiza şi astfel fondul pe care îl pune aiurea în versuri. Lucru rar, dacă nu neobişnuit la poeţii lirici, proza dlui Topârceanu este obiectivă. În schiţa **Pe vârful Pirinului,** în **Cantaragieva** etc., dl Topârceanu a ştiut să se ţină în umbră şi

să ne dea câteva scene din viaţă, câţiva oameni şi câteva pasiuni cu realitatea şi cu diversitatea lucrărilor din natură. Cu toată lipsa lui de forţă primordială de creaţie, dl Topârceanu, trebuie s-o accentuăm, este unul din prozatorii cei mai talentaţi. Lucrul acesta ar fi mai clar, dacă în conştiinţa publicului d-sa nu ar fi clasat mai dinainte ca poet în versuri.

Dar dl Topârceanu a făcut şi critică. Şi nu ne gândim deloc acum la recenziile sale, iscălite şi neiscălite. Ne gândim la minunatele sale **Parodii...**, în care a prins esenţa şi fizionomia atâtor scriitori şi le-a redat în chip surprinzător, prin acel gen de exagerare care constă în izolarea şi reliefarea însuşirilor caracteristice ale unui scriitor. Unele din aceste parodii scot în relief fizionomia scriitorului respectiv mai bine decât orice critică propriu-zisă."

Garabet IBRĂILEANU, **Pagini alese,** vol. 2, Editura pentru literatură şi artă, Bucureşti, 1957, p. 55—57.

"Cu privire la G. Topârceanu se constată două atitudini în sfera unei consideraţii generale. Unii îl preţuiesc ca pe un poet mare, alţii ca pe un poet minor. Cea dintâi opinie este greu de susţinut. Însă în starea poeziei de azi, când adesea lipseşte scriitorului îndreptăţirea însăşi de a scrie, expresia "minor" poate să fie rău interpretată. Să spunem dar că Topârceanu e socotit ca un poet al universului mic. Dar unde se află adevărata poezie? Oricâtă încântare ne-ar produce **Parodiile originale**, spiritul nostru critic întâmpină greutate să găsească alt merit decât acela de observaţie şi virtuozitate în nişte compuneri al căror punct de plecare este în poezia altora. O parodie este în definitiv o pastişă, exagerată, ca spre a-şi găsi iertarea în recunoaşterea imitării. Topârceanu însuşi le numea "pagini modeste de critică literară în pilde". Totuşi se poate observa la el acel fenomen de uitare în model care e chiar semnul clasicei inspiraţii..."

G. CĂLINESCU, **Istoria literaturii române de la origini până în prezent**. Ediţia a II-a revăzută şi adăugită. Editura Minerva, Bucureşti, 1986, p. 826.

“Spiritul persiflant a convertit neologismul sau termenul prozaic, a dat viaţă unei poezii a cărei valoare stă nu în mărturisirea, ci în disimularea sentimentului, nu în grandilocvenţă, care, ori de câte ori apare, umbreşte opera, ci în discreţie, în şăgălnicie, în onestitatea lirică a poetului. Căci faţă de mulţi contemporani, Topârceanu a avut luciditatea propriilor sale forţe pe care a ştiut să le utilizeze cu folos. Umorul nu e numai o trăsătură fundamentală a **Baladelor** şi **Parodiilor**, dar şi formula ingenioasă care, dezvoltându-se în tiparele clasice, a izbutit să închege un mesaj profund original...”.

Al. SĂNDULESCU, **G. Topârceanu**, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1958, p. 90.

“Conştiinţă artistică exemplară, autorul de balade şi rapsodii a creat un stil. Verva neastâmpărată, mobilitatea ritmurilor, preciziunea notaţiilor sugerează o naturaleţe organică. Totul e armonic şi rotund, de o mare simplitate. Părând foarte puţin “compuse”, paginile reprezentative implică totuşi o lungă luptă cu materia rebelă, geometria impecabilă fiind rezultatul voinţei ordonatoare. Elanurile comprimate n-au lăsat nici o urmă care să jeneze claritatea arhitecturii. Arborescenţele şi podoabele frivole lipsesc, aici prezidând o limpezime latină.”

Const. CIOPRAGA, **G. Topârceanu**, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966, p. 396.

“...Dacă în **Balade vesele şi triste** G. Topârceanu este în primul rând liric, umorul duios şi uneori ironia menţinându-se pe un plan secund, în **Parodii originale** spiritul critic, maliţiozitatea şi umorul autorului se află în prim-plan, ele fiind folosite în funcţie de opera asupra căreia s-a aplecat. Mai trebuie precizat şi faptul că G. Topârceanu, chiar atunci când a scris parodii... “prieteneşti”, ... le-a elaborat la o înălţime egală... În ansamblu însă în acest “gen nou de poezie”, cum îl considera G. Topârceanu, autorul **Parodiilor originale**, datorită mult prea ascuţitei sale inteligenţe, a dovedit “putinţa de a trăi pe felurite chei muzicale...”.

Virgiliu ENE, **G. Topârceanu**, Editura Tineretului, Bucureşti, 1969, p. 103.

“Opera lui George Topârceanu, la fel ca cea a lui Ion Creangă şi Mihail Sadoveanu, este o strălucită expresie a specificului naţional. Peisajul, istoria, datinile, tradiţiile şi limba neamului nostru — în ceea ce au ele mai autentic şi mai firesc — sunt prezentate în versurile şi proza celui ce-a dat viaţă **Rapsodiilor**. Tonalităţi grave, uşor melancolice alternează cu aparent improvizate ritmuri săltăreţe, unde optimismul, voia bună şi umorul se află la ele acasă. Toate acestea, în impecabila formă a unui vers cizelat cu minuţiozitate de artizan, de-o rară sobrietate, perfecţiune şi muzicalitate.”

Mircea HANDOCA, **Pe urmele lui George Topârceanu**, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1983, p. 7.

“George Topârceanu a crezut (prea mult) în “muza satirică“ ce i-ar fi inspirat stihurile. Se referă la ea în **Rapsodii de toamnă**, iar **Prefaţa** versificată la ediţia a doua din **Balade vesele şi triste** este un text aproape programatic.

Spiritual din fire, autorul n-a avut totuşi forţa să-şi înfrâneze dorinţa de succes facil. Vizând aplauzele “galeriei”, a ignorat pretenţiile “esteţilor”, oferind o tipică literatură “de consum”: **În jurul unui divorţ, Bacilul lui Koch** ş.a.m.d. A cultivat cronica rimată, încercând să revigoreze o specie de mai bine de un secol defunctă. Ca şi Păstorel, a optat, în poezie, pentru o “miză“ prea măruntă...

Versurile originale ale lui Topârceanu sunt expresia celui mai autentic provincialism cultural. Autorul a intuit psihologia succesului literar rapid (pe care l-a şi dobândit, de altfel, numărul reeditărilor antume stând mărturie): frivolitate, ton satiric, licenţios pe alocuri [...], discursivitate ce face versurile uşor inteligibile şi lesne de memorat. Stihurile lui nu tulbură, nici nu pun pe gânduri lectorul, oferindu-i cu generozitate o literatură de vacanţă, echivalentul unei cafele ori al unei carafe de vin.

Verva lui satirică a dat compoziţii notabile în genul parodic. Nu mă gândesc doar la volumul atât de cunoscut (în ciuda neinspiratului titlu: **Parodii originale**)... Multe alte texte ale poetului se înscriu în registrul parodic: **Balada unui greier mic** (dezvoltare a motivului din

La Fontaine), **Infernul** (subintitulat: “Stanţe apocrife la **Divina Comedie**”)...

Uneori după o strofă originală, precum cea secundă din **Cioara**, se declanşează procesul parodic, o atare compunere putând continua la nesfârşit, “mecanismul” fiind acelaşi. Debitul verbal este la fel de mare ca la Anton Pann, gratuitatea curgerii stihurilor (mai degrabă automatismul construirii lor) producând efectul comic.”

Mircea SCARLAT, **Istoria poeziei româneşti**, vol. IV, Editura Minerva, Bucureşti, 1990, p. 106—107.

“Imitând forma, dar şi fondul unor poeţi, Topârceanu cultivă un mimetism superior, izbutind să recreeze, depăşind sau chiar înlocuind originalul... Desăvârşit tehnician, poetul nu e şi în poezia sa proprie la acelaşi nivel, fie dintr-o incoercibilă dispoziţie pentru comic, ceea ce i-a adus reputaţia nu totdeauna măgulitoare de poet umorist, fie dintr-o alunecare într-un sentimentalism minor, oricât de cenzurat. Adevărul e că G. Topârceanu are o natură duală, e în acelaşi timp jovial şi duios, niciodată atât de vesel încât să frizeze ridicolul, niciodată atât de duios încât să devină dulceag.

Specialitatea sa erau baladele, la început **Balade vesele** (1916), apoi **Balade vesele şi triste...** Celebre sunt **Balada chiriaşului grăbit** pe tema nostalgiei locurilor părăsite (după **Rondel de l’adieu** de Edmond de Haraucourt), **Balada popii din Rudeni**, cu portretul pitoresc al unui cleric voios de ţară..., **Balada morţii...**, **Balada munţilor...**, **Balada unui greier mic** şi **Balada unei stele mici...**

O largă audienţă au avut şi au încă rapsodiile lui: **Rapsodii de vară** (1915), **Rapsodii de toamnă** (1919) şi **Rapsodii de primăvară** (1928), îndeosebi **Rapsodii de toamnă**, replică modernă la **Concertul în luncă** de Alecsandri, la **Nunta lui Călin** de Eminescu şi la **Nunta în codru** de Coşbuc, bizuită pe trucuri stilistice şi nu mai puţin ingenioase rime...”

Al. PIRU, **Istoria literaturii române**, Editura “Grai şi suflet—Cultura naţională“, Bucureşti, 1994, p. 159—160).

CUPRINS

BALADE VESELE ŞI TRISTE

Din ciclul “PARODII ORIGINALE”

Din ciclul “MIGDALE AMARE”

PARODII ÎN PROZĂ, CONFERINŢE

ARTICOLE, CRONICI, RECENZII

DIN PERIODICE

POSTUME

George Topârceanu

POEZIE ŞI PROZĂ

Apărut: 1997. Format: 70x108 1/32
Coli tipar: 14,35. Coli editoriale: 13,54. Tiraj: 5000 ex.

Casa de editură «LITERA»
str. B.-P. Hasdeu, nr. 2, Chişinău, MD 2005, Republica Moldova
Culegere şi paginare computerizată: LITERA
Corector: *Elena Bivol*. Redactor de carte: *Ion Ciocanu*
Director fondator: *Anatol Vidraşcu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movilă, nr. 35,
Chişinău, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie şi Comerţul cu Cărţi